

BIG DATA EN INFORMATION MINING **IN DE VERZEKERINGSSECTOR:** **JURIDISCHE ASPECTEN**

Aantal woorden: 34.4811

Cynthia Vandevyvere

Studentennummer: 1304864

Promotor: Prof. dr. Kristiaan Bernauw

Commissaris: Jean Rogge

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de Rechten

Academiejaar: 2019-2020

Inhoudsopgave

Onderzoeksoepzet.....	5
Probleemstelling.....	5
Methodiek	5
Beperkingen	6
HOOFDSTUK I: BIG DATA	7
1.1 Wat is Big data?	7
1.2 Welke data kan door een verzekeraar worden ingezet?	9
1.3. Voordelen inzetbaarheid Big data in de verzekeringssector.....	11
1.4. Nadelen inzetbaarheid Big data in de verzekeringssector	13
1.4.1 Biasprobleem.....	13
1.4.2 Correlaties	14
1.4.3 Slechte kwaliteit van de data	15
1.4.4 Incidenten.....	16
1.5 Geldende regelgeving m.b.t. discriminatie inzake verzekeringsaangelegenheden	16
1.5.1 Discriminatie op basis van beschermingsgrond geslacht	19
1.6 Big data kan leiden tot privacy-schendingen	22
1.6.1 Geldende regelgeving ter bescherming van de privacy	23
HOOFDSTUK II: BASISPRINCIPES VAN DE VERZEKERINGSTECHNIEK EN DE VERANDERING DOOR BIG DATA	25
2.1. GESCHIEDENIS EN HUIDIGE EVOLUTIE VERZEKERINGSMODEL.....	25
2.2. VERZEKERBAAR RISICO	27
2.3 RECHT OP EEN VERZEKERINGSOVEREENKOMST?	29
2.4 DE MOTIVERINGSVERPLICHTING EN HET BEPALEN VAN DE PREMIE.....	30
2.4.1 De motiveringsverplichting	30
2.5. DE VERZEKERINGSPRESTATIE	32
2.5.1 De functie van het indemnitaair beginsel inzake verzekeringen tot vergoeding van schade en schadeverzekeringen.....	34
2.5.2 De toepasselijkheid van de regels inzake onder- en overwaardering.....	35
2.6 DE SPONTANE MEDEDELINGSVERPLICHTING	36
2.6.1 Wat valt onder de spontane mededelingsplicht?	36
2.6.2 Het verbod op het gebruik en mededelen van genetische gegevens doorgelicht.....	38
2.7 MELDINGSPLICHT VAN HET SCHADEGEVAL EN DE SCHADEBEPERKINGSPLICHT	41
2.8 HET IDEALE VERZEKERINGSMODEL IN TIJDEN VAN BIG DATA.....	43

2.8.1 De redenen waarom subsidiërende solidariteit wordt gecreëerd	43
2.8.2 Grenzen aan subsidiërende solidariteit in de private verzekering.....	47
2.8.3 De verhouding tussen solidariteit en segmenteren	53
2.8.4 Kanssolidariteit zonder subsidiërende solidariteit: een reële mogelijkheid?	55
HOOFDSTUK III: NIEUWE VERZEKERINGSPRODUCTEN	59
3.1 Nieuwe technologieën faciliteren nieuwe verzekeringsproducten	59
3.2 Wat is een smart contract?	59
3.1.1 Parametrische verzekering of index-gebaseerde verzekering	62
3.1.1.1 Principe	62
3.1.1.2 Voorbeeld	64
3.1.2. On demand verzekering	64
3.1.2.1. Principe	64
3.1.2.2. Voorbeeld	65
3.1.3 First party of directe verzekering	65
3.1.4. Behavior based verzekering	68
3.1.4.1. Principe	68
3.1.4.2 Voorbeeld	69
3.1.5 Peer-to-Peer verzekering.....	69
3.1.5.1. Principe	69
3.1.5.1. Voorbeeld	70
HOOFDSTUK IV: GEGEVENSBESCHERMING	71
4.1 Algemeen.....	71
4.2 Vigerende regelgeving inzake Gegevensbescherming	72
4.3 Materieel en territoriaal toepassingsgebied.....	73
4.3 Verwerkingsgronden voor bijzondere categorieën van persoonsgegevens	76
4.3.1 Onderscheid tussen drie categorieën gezondheidsgegevens	78
4.3.2 strafrechtelijke persoonsgegevens.....	81
4.4. De verplichtingen die rusten op de verzekeraar als verwerkingsverantwoordelijke.....	82
4.4.1 Het aanstellen van een Data Protection Officer.....	82
4.4.2 Het uitvoeren van een Data Protection Assessment	83
4.4.3. Het opstellen van een register van verwerkingsactiviteiten.....	84
4.4.4. Afsluiten van een overeenkomst met de verwerkers	84
4.5. De rechten van verzekeringnemers bij de verwerking van hun gegevens.....	85
4.6 Sancties bij het niet naleven van de GDPR.....	88
4.7 BESLUIT.....	90

5. BIBLIOGRAFIE	93
5.1 Europese wetgeving	93
5.2 Nationale wetgeving.....	93
5.3 Rechtspraak	94
5.3.1 Europese rechtscolleges	94
5.3.2 Nationale rechtscolleges	94
5.4 Rechtsleer	95
5.4.2. Boeken.....	95
5.4.1 Bijdragen in verzamelwerken	95
5.4.3 Tijdschriftartikelen.....	97
5.4.4. Masterproeven	99
5.4.5 Onlinebronnen	99

DANKWOORD

Het was een verrijkende ervaring om mij te verdiepen in het verzekeringsrecht, meer specifiek in het potentieel dat *Big data* voor het verzekeringswezen kan betekenen. Ik zou daarom eerst en vooral mijn promotor professor Kristiaan Bernauw willen bedanken om mij dit onderwerp te geven en mijn commissaris Jean Rogge voor het nazicht. Daarnaast wil ik ook van de gelegenheid gebruik maken om mijn vrienden en familie te bedanken. Bedankt voor het vertrouwen, de goede zorgen en het optimisme gedurende mijn studieloopbaan. Ten slotte gaat mijn dank uit naar de mensen die ik mocht interviewen:

Professor in Law & Technology, Eva Lievens

Head of Commercial Broker Support bij AG-insurance, Jo De Lange

Compliance Officer & Data Protection Officer bij Curalia, Katrien Carion

Bedankt om mij een heldere kijk te geven op het verzekeringsgebeuren in de praktijk. Het is een goede zaak dat er in België experimenten gebeuren met *dongles* en *wearables*. We mogen niet achterblijven in een samenleving die op technologisch vlak zoveel mogelijkheden biedt.

Onderzoeksopzet

Probleemstelling

Anno 2020 is het mogelijk om inzicht te krijgen in persoonlijke zaken zoals wat mensen kopen, hoe ze lopen, hoe het gaat met de gezondheid en hoe het surfgedrag in elkaar zit, dit door de opkomst van *Big data*. Verzekeraars kunnen de nieuwe inzichten (verkregen uit het *minen* of destilleren van informatie uit data) inzetten om een betere risico-inschatting te maken en diensten op maat af te stemmen. De verzekeringssector moet zorgvuldig omgaan met persoonlijke gegevens van verzekeringnemers. Een verzekeringsovereenkomst is immers gebaseerd op onderling vertrouwen. Dit vertrouwen mag hoe dan ook niet worden beschadigd. Deze bijdrage zal duidelijk maken of de vrees van (kandidaat-)verzekeringnemers gelet op de huidige stand van de wetgeving gegrond is op vlak van schending van de privacy en het gelijkheidsbeginsel alsook voor het verdwijnen van de solidariteit. Dit zijn immers de drie grootste nadelen die gelinkt worden aan het gebruik van *Big data*. Het is ook de bedoeling om een beeld te scheppen van de nieuwe verzekeringsvormen die zullen ontstaan in een datagedreven netwerksamenleving. Op vlak van transport zal in de toekomst heel wat veranderen. Er gebeuren al testen met zelfsturende wagens. Het is daarom interessant om te onderzoeken of een WAM-verzekering nog steeds het gepaste verzekeringsproduct zal zijn. Het is belangrijk dat de verzekeringssector mee is met deze evolutie, want de vraag kan zich terecht gesteld worden of zij nog een rol zullen spelen wanneer private spelers zoals Google zelf actief worden op de verzekeringsmarkt. Dit alles draagt bij aan de centrale doelstelling van dit onderzoek namelijk voorspellen hoe het huidige verzekeringsmodel het best zou evolueren. Daarom zal ook een groot deel worden toegewijd aan de veranderingen die *Big data* teweeg brengt voor de huidige verzekeringspraktijk.

Methodiek

Hoofdzakelijk werd een juridisch-dogmatisch onderzoek gevoerd aan de hand van wetgeving, rechtsleer en rechtspraak. Voor de totstandkoming van deze thesis werden ook interviews gehouden met een aantal mensen die actief zijn in de verzekeringssector. Dit gebeurde om inzicht te krijgen in de manier waarop *Big data* momenteel wordt ingezet

Beperkingen

De opkomst van *Big data* gaat gepaard met andere ontwikkelingen zoals *the Internet of Things*, *the Blockchain*, *Smart contracts* en de digitale deeleconomieplatformen. Het is niet de bedoeling om deze ontwikkelingen integraal te behandelen, ze zullen terloops wel aan bod komen. In het vierde hoofdstuk zullen de voornaamste rechten en plichten die men als verzekerde ontleent aan Europese Verordening inzake gegevensbescherming worden besproken. De behandeling van de Verordening zal eveneens niet integraal gebeuren gelet op het opzet van het onderzoek, namelijk de veranderingen onder invloed van de opkomst van *Big data* in kaart brengen en bepalen op welke manier het verzekeringsmodel het best zou evolueren.

HOOFDSTUK I: BIG DATA

1.1 Wat is Big data?

De term *Big data* roept direct een gevoel van herkenning op. Het komt regelmatig aan bod in het nieuws en de berichten daarover zijn niet altijd positief. Zo komt er vaak kritiek¹ op sociale mediaplatforms, omdat zij zich voornamelijk bezig houden met het verzamelen van gegevens waarvan de mensen eerst niet wisten wat er daarna met deze gegevens allemaal gebeurde. Het platform Facebook verzamelde gegevens om nadien te analyseren en te verkopen aan andere bedrijven. Deze praktijk heeft alles te maken met hun verdienmodel. Zij stellen gratis een dienst ter beschikking maar blijven toch winstgevend door de manier waarop ze omgaan met de data van hun gebruikers. Dit toont aan dat persoonsgegevens een zekere economische waarde bezitten. Een andere illustratie is de *Target case*.² Het bedrijf Target had reclame voor babykleding geadresseerd aan een jonge vrouw. Deze reclame was terecht gekomen in de handen van haar vader. Hij begreep niet waarom het bedrijf dergelijke reclame naar zijn dochter stuurde en deelde zijn ongenoegen met de winkelketen. De reclame was echter gebaseerd op het eerder aankoopgedrag van zijn dochter. Zij was al een poosje zwanger en had hem dat nog niet verteld. Bedrijven proberen via het combineren van datasets te voorspellen wie al dan niet interesse kan hebben in een door hen geadverteerd product of dienst. Online is er een soort van algoritmische cultuur³ tot stand gekomen. Dit heeft vanzelfsprekend ook negatieve gevolgen meegebracht zoals de *filter bubble* die daar onlosmakelijk mee is verbonden. Daarmee wordt bedoeld dat algoritmes in toenemende mate gaan bepalen welke informatie en advertenties we al dan niet te zien krijgen. Het internet bezorgt ons op deze wijze een vernauwde en gepersonaliseerde kijk op de wereld. Andere nadelen zijn het feit dat niet veel mensen zich daarvan bewust zijn, het onmogelijk is om zelf te beslissen hoe men deze *bubble* gaat aanpassen, er weinig transparantie is over wat de algoritmes precies inhouden en hoe ze gevoed worden en ze in de toekomst wellicht nog beter getraind gaan zijn met een versterkte *bubble* tot gevolg. Algoritmes kunnen zorgen voor meer van hetzelfde, terwijl het even belangrijk is dat onze blik op de wereld af en toe wordt verruimd.⁴

---

¹ E. BROCKMANS, "Big Brother Awards hekelen privacybeleid Facebook", *Juristenkrant* 2016, 6.

² W. CRISTL, en S. SPIEKERMANN, *Networks of Control*, Wenen, Facultas, 2016, 14.

³ Een cultuur waarin gecomputeriseerde processen die zorgen voor het sorteren, classificeren en ordenen van mensen, ideeën, plaatsen en objecten, steeds meer aanwezig zijn.

⁴ P. VERDEGEM, "Van Big data naar Big brother: hoe datafificatie onze persoonlijke autonomie en democratie in het gedrag kan brengen", *Bank Fin.* 2016, (140) 142.

Om mee te kunnen stappen in het verhaal dienen vooreerst enkele begrippen te worden omschreven. Wanneer het in deze bijdrage gaat over artificiële intelligentie dan heeft men het over een computer of een machine die in staat is om taken uit te voeren waarvoor normalerwijs menselijke intelligentie vereist is zoals dat geldt voor visuele perceptie, spraakherkenning, beslissingen te nemen of vertalingen te maken. Artificiële intelligentie⁵ betreft een breed spectrum waarop verschillende technologieën kunnen worden geplaatst het wordt dan ook samen of in de plaats van andere concepten gebruikt zoals *machine learning* en *deep learning*. Ook hier zullen deze termen door elkaar worden gebruikt.

In de literatuur bestaat er geen eenduidige definitie van *Big data*. Dit komt doordat de lading die door deze term wordt gedekt steeds fluctueert. Opvallend is dat steeds drie dezelfde begrippen naar voor komen wanneer men het probeert te omschrijven zijnde: *volume*, *variety* en *velocity*. Met *volume* verwijst men naar de grote hoeveelheden gegevens. *Variety* wijst op het feit dat gegevens voortkomen uit verschillende bronnen en dat ze in verschillende gestructureerde en ongestructureerde databestanden staan. *Velocity* daarmee bedoelt men dat de gegevens snel moeten worden geproduceerd en geanalyseerd. Een vierde term kan daar momenteel aan worden toegevoegd namelijk *value*.⁶ In de huidige samenleving is het immers mogelijk om nieuwe, vooraf onbekende inzichten en kennis te verwerven uit verzamelde gegevens. Deze inzichten en kennis bezitten een grote maatschappelijke en ook een economische waarde zoals zonet geïllustreerd aan de hand van de *Target Case* en het verdienmodel van Facebook.

We zijn in een maatschappij terecht gekomen waar het mogelijk is geworden om alle data te verzamelen over een bepaald fenomeen. Wanneer vroeger werd gewerkt met data dan ging de voorkeur uit naar geordende en ongerepte datasets terwijl nu meer rommelige data wordt ingezet. Het is immers zo dat een grote verzameling van data van variabele kwaliteit veel kosten-efficiënter is dan kleinere sets van exacte data.⁷

---

⁵ R. BONNAFFE, "Nieuwe technologieën en het recht: de impact van artificiële intelligentie op de rechtspraktijk", *TRV* 2018, (856) 859.

⁶ W. HARDYNS, en A. RUMMENS, "Predictieve analyse in de criminologie", *Panopticon* 2017, (213) 213; P. VERDEGEM, "Van Big data naar Big brother: hoe dataficatie onze persoonlijke autonomie en democratie in het gedrang kan brengen", *Bank Fin.* 2016, (140) 141.; VERBOND VAN VERZEKERAARS, "Grip op Data- Green paper Big Data", <https://www.verzekeraars.nl/media/1489/grip-op-data-green-paper-big-data.pdf> 4.

⁷ P. VERDEGEM, "Van Big data naar Big brother: hoe dataficatie onze persoonlijke autonomie en democratie in het gedrang kan brengen", *Bank Fin.* 2016, (140) 141.

In deze bijdrage betekent *information mining* het zoeken naar verbanden in grote verzamelingen statistische gegevens waardoor mensen kunnen worden ingedeeld in categorieën op basis van onderscheidende kenmerken. Zo wees onderzoek⁸ aan de Universiteit van Cambridge uit dat het mogelijk is om op basis van *likes* op Facebook gecombineerd met de resultaten van verschillende psychologische testen en gedetailleerde demografische gegevens, uitspraken en voorspellingen te doen over o.a. iemand zijn seksuele voorkeur, geslacht, religieuze of politieke oriëntatie en persoonlijke karaktereigenschappen. Het programma was 88 procent accuraat in het voorspellen of iemand hetero of homoseksueel was en 95 procent in het herkennen van personen van Afro-Amerikaanse afkomst en Kaukasische origine. *Information mining* is er met andere woorden inherent op gericht om individuen onder te verdelen in verschillende categorieën. Het is mogelijk om nadien groepsgerichte beslissingen te nemen op basis van deze classificatie.

Het zoekgedrag of het gedrag in het algemeen van mensen is niet enkel interessant om te onderzoeken voor bedrijven en organisaties zoals Google, Facebook en Youtube maar ook bijvoorbeeld voor verzekeraars. Door *Big data* in te zetten in het verzekeringsproces zal een beter beeld ontstaan over de behoeften van de verzekerden en hoe daarin kan worden voorzien. Dit zal automatisch een betere dienstverlening met zich meebrengen.

1.2 Welke data kan door een verzekeraar worden ingezet?

De verzekeringssector werkt van oudsher met gegevens die worden aangeleverd door verzekerden. Deze informatie kan verkregen worden via het laten invullen van een vragenlijst maar ook doordat de gegevens vrijwillig worden gedeeld via een *app*, *wearable* of *black box*.

De overheid beschikt over een schat aan informatie zoals verkeersinformatie, meteorologische informatie, toeristische informatie, informatie over bedrijven of octrooi-informatie. Er wordt een beleid gevoerd om deze informatie toegankelijker te maken voor het bredere publiek. De Verenigde Staten hebben een voortrekkersrol gehad in het operationaliseren van open data in de digitale economie.⁹

---

⁸ W. CRISTL, en S. SPIEKERMANN, *Networks of Control*, Wenen, Facultas, 2016, 14-15.

⁹ T. VERELLEN, "Het voorstel tot herziening van de PSI-richtlijn: Hoe open is open data?", *TRNI* 2018, (89) 90.

In 2003 en 2013 werden richtlijnen¹⁰ aangenomen inzake het hergebruik van overheidsinformatie. Deze moesten het hergebruik van data stimuleren. Het verschil tussen beide richtlijnen bestaat erin dat de eerste richtlijn de openbare lichamen niet verplicht om overheidsinformatie ter beschikking te stellen terwijl dat bij de tweede richtlijn wel verplichtend wordt gesteld. Sinds juli 2015 is het beschikbaar stellen van publieke informatie als open data dus verplicht. Het is daardoor mogelijk voor een verzekeraar om ook daarvan gebruik te maken in het kader van het aanbieden en sluiten van verzekeringsovereenkomsten. Een voorbeeld van open data zijn de gegevens van het KNMI of gegevens van het Kadaster. De Europese Unie heeft bovendien een platform gelanceerd genaamd “*the European Union Open Data Portal*”, waarin alle open datasets van Europese instanties terug te vinden zijn.¹¹

Uitzonderingen op het beginsel van verplichte terbeschikkingstelling zijn: overheidsinformatie die op grond van de regelgeving inzake openbaarheid van bestuur niet openbaar dient te worden gemaakt, overheidsinformatie die persoonsgegevens bevat en overheidsinformatie die gedekt wordt door intellectuele eigendomsrechten waaronder het *sui generis* recht over databanken.¹²

Dat de regels inzake hergebruik van overheidsinformatie geen afbreuk kunnen doen aan de regels inzake openbaarheid van bestuur betekent dat de documenten die niet openbaar kunnen worden gemaakt omwille van de bescherming van de nationale veiligheid, defensie of openbare veiligheid, statistisch geheim of handelsgeheim (inclusief beroepsgeheim) buiten schot blijven. Dit brengt met zich mee dat bepaalde informatie over trein- en luchtverkeersinfrastructuur in vele lidstaten onder een uitzonderingsgrond valt. Het is immers aan de lidstaten om de uitzonderingsgronden te bepalen. Men krijgt te maken met een juridisch gefragmenteerd landschap waarbij in sommige landen datasets worden gedekt door de PSI-richtlijn en in andere landen niet. In de rechtsleer¹³ wordt daarom soms geopperd voor een harmonisering van de regels inzake openbaarheid van bestuur.

---

¹⁰ Richtlijn 2003/98/EG van 17 november 2003 inzake het hergebruik van overheidsinformatie, *Pb.L.* 31 december 2003, 90-96; Richtlijn nr. 2013/37/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot wijziging van Richtlijn 2003/98/EG inzake hergebruik van overheidsinformatie, *Pb.L.* 27 juni 2013, afl. 175, 1-8.

¹¹ L. KOOL, J. TIMMER en R. VAN ELS, “De datagedreven samenleving- Achtergrondstudie”, https://www.rathenau.nl/sites/default/files/Rapport_Datagedreven_samenleving_Rathenau%20Instituut.pdf 23.

¹² T. VERELLEN, “Het voorstel tot herziening van de PSI-richtlijn: Hoe open is open data?”, *TRNI* 2018, (89) 93.

¹³ T. VERELLEN, “Het voorstel tot herziening van de PSI-richtlijn: Hoe open is open data?”, *TRNI* 2018, (89) 91.

Aangezien documenten die persoonsgegevens bevatten worden uitgesloten van het toepassingsgebied doen de PSI-richtlijnen geen afbreuk aan de huidige Verordening inzake gegevensbescherming.¹⁴

1.3. Voordelen inzetbaarheid Big data in de verzekeringssector

Hierna zullen enkele voordelen die *Big data* voor de verzekeringssector teweeg brengt worden overlopen. In hoofdstuk II zullen deze uitgebreider aan bod komen aangezien dat hoofdstuk betrekking heeft op de veranderingen die *Big data* voor de verzekeringssector teweeg brengt.

Fraude opsporen en bestrijden- Een verzekeraar heeft geen actieve onderzoeksplicht. Dit betekent dat van hem niet verwacht wordt dat hij portefeuilles gaat doorlichten op zoek naar de aanwezigheid van ongewenste klanten. Hij moet slechts actie ondernemen wanneer blijkt dat een bestaande klant ongewenste activiteiten ontplooit.¹⁵ Dankzij *Big data* is het mogelijk geworden voor een systeem om zelf op zoek te gaan naar ongewenste klanten. Dit door gegevens over historisch claimedrag te combineren met gegevens uit nieuwe claims. Iemand die dan bijvoorbeeld elk jaar op vakantie zijn telefoon verliest zal een verdacht patroon vormen.¹⁶ Een andere mogelijkheid om fraude op te sporen en te bestrijden is er gekomen doordat een verzekeraar nu ook externe bronnen kan gebruiken zoals sociale media. Zo viel een verzekerde in Nederland door de mand omdat hij een arbeidsongeschiktheidsuitkering kreeg terwijl hij perfect gezond was. Door de verruimde mogelijkheid om fraude op te sporen wordt de schadelast beperkt en is het mogelijk om iedereen een eerlijke premie aan te rekenen.¹⁷

---

¹⁴ Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming), Pb.L. 4 mei 2016, afl. 119, 1-88; T. VERELLEN, "Het voorstel tot herziening van de PSI-richtlijn: Hoe open is open data?", *TRNI* 2018, (89) 99.

¹⁵ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht* (zevende editie) - gebonden editie, Mortsel, Intersentia, 2019, 58.

¹⁶ E. SARS, *De ontwikkelingen van big data binnen de verzekeringssector gezien in het licht van de huidige wet- en regelgeving*, masterproef Rechten Universiteit van Tilburg, 2020, <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=1502359-10>.

¹⁷ J. TIMMER, I. ELIAS, L. KOOL, en R. VAN EST, "Berekende risico's- Verzekeren in de datagedreven samenleving", https://www.rathenau.nl/sites/default/files/Rapport_Berekende_Risicos_Rathenau%20Instituut.pdf 18.

Betere klantenservice en snellere afhandeling van schadeclaims- Verzekeraars kunnen door het gebruik van sociale media sneller en persoonlijker in contact komen met verzekerden. Ze kunnen via deze weg o.a. iets meer te weten komen over het gedrag en de behoeften van verzekerden, en vervolgens kunnen er discussies over voorwaarden, premies en claimgedrag op gang worden gebracht. De ontwikkelingen zoals *the Internet of Things* en *the Blockchain* maken automatische schademeldingen mogelijk. Het versnellen van het proces van schadeafhandeling draagt eveneens bij tot een verkleining van de kans op fraude.

Betere risico-inschatting- De verzekeraar verzamelt en analyseert meestal gegevens tijdens het acceptatieproces, gedurende de looptijd van de verzekering en bij de afhandeling van claims. Dit doet hij om het risico te kunnen inschatten, de premie te bepalen en de dekking vast te stellen. De verzamelde historische gegevens over claims worden gecombineerd met individuele gegevens zoals woonplaats, leeftijd, schadeverleden, hoe lang iemand al auto rijdt en het aantal ontzeggingen van de rijbevoegdheid. Dit maakt het mogelijk om het risico van (kandidaat-)verzekeringnemers veel correcter in te schatten gelet op het feit dat er meer data beschikbaar is die een invloed kan hebben op de omvang van het risico.

Klantenrisico- Er kunnen heel wat gegevens worden verzameld over de interactiepatronen van verzekerden in digitale omgevingen. Dit aangezien de dienstverlening van de verzekeraars aan het verschuiven is naar het internet. Het wordt dan ook mogelijk om gegevens te verzamelen over momenten waarop verzekerden hun verzekeringscontracten opzeggen en de manier waarop ze het liefst een claim indienen. Volgens marktanalisten valt winst te boeken door het analyseren van de momenten waarop mensen overgaan tot het afsluiten van een verzekering of daar net vanaf zien.

Vergroten afzetmarkt- Verzekeraars zouden zich kunnen focussen op het inzetten van nieuwe technologieën in bepaalde Afrikaanse landen waar de verzekeringspenetratiegraad eerder laag is. Door *the Blockchain* is het mogelijk om de processen voor het verzamelen van informatie en het verlenen van een verzekering te vereenvoudigen. In ontwikkelingslanden kan bijvoorbeeld een *smart contract* worden opgesteld voor een *Blockchain* die gekoppeld wordt aan de mobiele gegevens van de verzekerden. Hierdoor kan het verrekeningsproces automatisch in gang worden gezet bij de verwezenlijking van de verzekerde gebeurtenis. Het voordeel bestaat erin dat men geen identiteitskaart moet tonen of een officieel adres dient te verschaffen. In de plaats van het officiële

adres kunnen GPS-coördinaten op de *Blockchain* de basis vormen voor een fraudebestendig kadaster dat voor alle gebruikers toegankelijk is.¹⁸

1.4. Nadelen inzetbaarheid Big data in de verzekeringssector

De grootste nadelen m.b.t. *Big data* situeren zich op vlak van discriminatie, privacy en solidariteit. Op elk van deze problematieken zal worden ingegaan aan de hand van de geldende regelgeving. Discriminatie en privacy komen hierna aan bod, voor solidariteit dient verwezen te worden naar het tweede hoofdstuk.

1.4.1 Biasprobleem

Een programmeur kan bepalen waartoe een algoritme wordt ingezet. De uitkomst van een algoritme of doelvariabele kan worden uitgedrukt in een risicoscore. Aangezien de keuze voor een bepaalde doelvariabele subjectief is en in staat is om specifieke groepen van mensen te benadelen doen mogelijke oorzaken van discriminatie reeds in deze fase hun intrede. Anders gesteld wanneer algoritmes verborgen vooroordelen bevatten dan kan het algoritmisch proces worden samengevat als “*discrimination in, discrimination out*”.¹⁹ Een eenvoudig voorbeeld van discriminatie door het gebruik van algoritmes: Een algoritme wordt ingezet om nieuwe werknemers aan te werven. Indien het zich richt op het voorspellen van het personeelsverloop als doelvariabele, dan kan discriminatie optreden als blijkt dat mensen met een chronische ziekte vroegtijdig stoppen in vergelijking met gezonde mensen. Het lijkt redelijk en rationeel om als bedrijf enkel personen aan te nemen die volgens een algoritme voor een langere tijd aan het bedrijf verbonden blijven, toch is het formuleren van een doelvariabele gericht op personeelsverloop discriminerend gelet op het verbod op discriminatie op basis van de gezondheidstoestand.

---

¹⁸ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, “Smart contracts en verzekeringen” in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 320.

¹⁹ MJ. VETZO, JH. GERARDS en R. NEHMELMAN, *Algoritmes en grondrechten*, Den Haag, Boom Juridisch, 2018, 142.

Ook de context waarin data wordt verzameld kan ervoor zorgen dat data behept is met een specifieke *bias*²⁰. Het niet corrigeren van data kan dan resulteren in onjuiste resultaten. Dit is bijvoorbeeld wanneer databanken gevuld zijn met data over mensen met een migratieachtergrond doordat de politie enkel in die wijken heeft gesurveilleerd, dit werkt dan door in gemodelleerde risicoprofielen die onevenredig veel allochtonen bevatten. Het probleem hierbij is dat wanneer databronnen worden gecombineerd of hergebruikt, het lastig wordt om te achterhalen hoe bepaalde datasets tot stand zijn gekomen en wat de precieze *bias* in de data is. Dit is belangrijk om te beseffen zeker wanneer mensen worden ingedeeld in groepen via *information mining* en er nadien conclusies worden getrokken die eigenlijk niet toepasselijk zijn op de groep. Het kan leiden tot ongerechtvaardigde stigmatisering en zelfs discriminatie.

1.4.2 Correlaties

Het is niet realistisch om een accuraatheid van 100 procent te verwachten van een *machine learning* - model. De accuraatheid is de ratio tussen correcte voorspellingen en het totale aantal voorspellingen. Toch zullen voorspellingen van een *machine learning*-model getrouwer zijn dan die van een menselijk expert.²¹

Een computer kan gebruik maken van beslisbomen om tendensen te vinden in data. De beslisbomen worden soms gezien als een van de meest eenvoudige en succesvolle modellen van *machine learning*-toepassingen. Dit moet je uzelf voorstellen als meerdere *nodes* die elk vertakken naar nieuwe *nodes*. Een *node* in de boom is een als-dan verklaring gelinkt aan een specifieke verklaring of vraag. Door het geheel van deze *nodes* te combineren zal de computer in staat zijn om een soms complex geheel van regels te bepalen die de beoogde uitkomst kunnen voorspellen met een zekere accuraatheid. Wanneer een e-mail de woorden “gratis geld” (*node* 1), afkomstig zijn van land X (*node* 2) en meer dan 100 geadresseerden heeft (*node* 3), dan is er 90 procent kans dat het spam is.²²

Modellen die gebaseerd zijn op beslisbomen zijn niet bedoeld om *nodes* te maken die 100 procent juist zijn. De ‘als-dan’-verklaringen zullen niet noodzakelijk passen voor alle data in de datareeks. Het model zal enkel trachten om *nodes* te maken die zo accuraat mogelijk zijn. Dit betekent concreet dat de verbanden die worden gelegd niet noodzakelijk causaal van aard zijn. Het gaat eerder om correlaties

---

²⁰ GJ. ZWENNE, en WAM. STEENBRUGGEN, “Controle en toezicht op het gebruik van big data” in VERENIGING VOOR GEZONDHEIDSRECHT, *Big Data in de zorg*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2017, 81.

²¹ R. BONNAFE, “Nieuwe technologieën en het recht: de impact van artificiële intelligentie”, *TRV* 2018, (857) 863.

²² *Ibid.*

of anders gezegd statistische verbanden. Wanneer iemand past in een bepaald profiel dan wil dat nog niet automatisch zeggen dat hij/zij ook het aan dat profiel gekoppelde gedrag vertoont. Het verband kan bijvoorbeeld indirect zijn of louter op toeval berusten.²³

Er kan hier gemakkelijk discriminatie op basis van een vermeende grond ontstaan. Het is mogelijk dat iemand wordt benadeeld omdat van hem/haar gedacht wordt dat hij/zij een bepaalde geloofsovertuiging heeft of een ziekte zonder dat daadwerkelijk werd uitgezocht of dit wel klopt. Deze optredende vorm van discriminatie wordt in het Engels *discrimination by assumption* genoemd.²⁴

Een andere vorm van discriminatie die hier kan optreden is *discrimination by association*.²⁵ Het gaat dan niet om mensen die het slachtoffer worden van discriminatie omdat ze beschikken over een bepaald kenmerk op basis waarvan in beginsel geen onderscheid mag worden gemaakt maar om iemand die wordt benadeeld vanwege de kenmerken van iemand anders waarmee hij/ zij nauw in verband staat.

1.4.3 Slechte kwaliteit van de data

De slechte kwaliteit van de data kan eveneens tot gevolg hebben dat profielen worden opgesteld die foutmarges bevatten waardoor er verkeerde conclusies kunnen worden getrokken over bepaalde categorieën van personen. Er kan ten onrechte worden aangenomen dat iemand binnen of buiten een bepaald profiel valt. Het is problematisch wanneer iemand op basis van een analyse wordt beschouwd als een probleemkind, wanbetaler of drugs crimineel en overeenkomstig wordt behandeld of plots op een zwarte lijst van een zorgverzekeraar verschijnt en niet langer in aanmerking komt voor een bepaalde aanvullende verzekering.²⁶

Fouten kunnen op verschillende manieren in data sluipen, namelijk door het incorrect invoeren van gegevens, gebruik te maken van verouderde data, door identiteitsdiefstal of verkeerde gegevens te combineren. De mogelijkheden om dit te voorkomen schieten vaak tekort. Wanneer gebruik wordt gemaakt van risicoprofielen dan moeten deze in feite steeds worden geactualiseerd. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat bij het opsporen van zorgfraude bepaalde profielen zijn uitgewerkt omdat

---

²³ GJ. ZWENNE, en WAM. STEENBRUGGEN, "Controle en toezicht op het gebruik van big data" in VERENIGING VOOR GEZONDHEIDSRECHT, *Big Data in de zorg*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2017, 86.

²⁴ MJ. VETZO, JH. GERARDS en R. NEHMELMAN, *Algoritmes en grondrechten*, Den Haag, Boom Juridisch, 2018, 88.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ GJ. ZWENNE, en WAM. STEENBRUGGEN, "Controle en toezicht op het gebruik van big data" in VERENIGING VOOR GEZONDHEIDSRECHT, *Big Data in de zorg*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2017, 86.

de zorgaanbieders die aan het profiel voldoen reeds werden aangepakt, of omdat ze hun gedrag zodanig hebben aangepast dat ze buiten het profiel zijn komen te liggen.²⁷

1.4.4 Incidenten

bigdata-analyses ontlenen hun waarde aan patroonherkenning in grote hoeveelheden data. Zij zijn vooral nuttig wanneer er sprake is van regelmaat of bepaalde terugkerende kenmerken. Als iemand eenmalig of incidenteel frauduleus zijn verzekeraar aanspreekt dan zal dat niet blijken uit de data-analyse. Het is daarom belangrijk om te beseffen dat *bigdata*-analyses niet altijd een oplossing bieden om bijvoorbeeld fraude op te sporen.²⁸

1.5 Geldende regelgeving m.b.t. discriminatie inzake verzekeringsaangelegenheden

De Belgische Anti-discriminatiewetgeving bestaande uit de Genderwet²⁹, de Antiracismewet³⁰ en de Antidiscriminatiewet³¹ is toepasselijk in verzekeringsaangelegenheden.³² De Genderwet verbiedt elke vorm van discriminatie op basis van geslacht. Een direct onderscheid op grond van zwangerschap, bevalling of moederschap wordt daarmee gelijkgesteld. De Antiracismewet verbiedt elke vorm van discriminatie op basis van nationaliteit, nationale of etnische afstamming zoals ras, huidskleur en afkomst en de Antidiscriminatiewet verbiedt elke vorm van discriminatie op basis van handicap, geloof of levensbeschouwing, seksuele geaardheid, leeftijd, vermogen, burgerlijke staat, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, gezondheidstoestand, fysieke of genetische eigenschap, geboorte, sociale afkomst en taal.³³

---

²⁷ GJ. ZWENNE, en WAM. STEENBRUGGEN, "Controle en toezicht op het gebruik van big data" in VERENIGING VOOR GEZONDHEIDSRECHT, *Big Data in de zorg*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2017, 87.

²⁸ GJ. ZWENNE, en WAM. STEENBRUGGEN, "Controle en toezicht op het gebruik van big data" in VERENIGING VOOR GEZONDHEIDSRECHT, *Big Data in de zorg*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2017, 87.

²⁹ Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, BS 29016 (hierna: Antidiscriminatiewet).

³⁰ Wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, BS 9928 (hierna: Antiracismewet).

³¹ Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van de discriminatie tussen vrouwen en mannen, BS 29031 (hierna: Genderwet).

³² P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 27; F. HENDERICKX, "Discriminatie" in F. HENDERICKX, C. ENGELS, E. ANKAERT, S. DE GROOF, K. FEREMANS, A. FRANCHIMONT, K. REYNIERS, S. TAES, A. VAN BEVER, A. VANDERPOORTEN, M. VANHEGEN, en I. VERDONCK (eds.), *Arbeidsrecht-Deel 2*, Brugge, Die Keure/la Charte, 2020,(469) 477.; Y. THIERY, "De Antidiscriminatiewet: verzekeren over dezelfde kam?" *TBH* 2003, afl. 8, (646) 650.

³³ Art 14 Antidiscriminatiewet, art. 19 Genderwet, art. 12 Racismewet.

Een verzekeraar voert een segmentatiebeleid en inherent aan dat beleid is het maken van onderscheid tussen personen. In iedere vorm van differentiatie schuilt echter de mogelijkheid tot discriminatie. Zodra een specifieke karakteristiek van het te verzekeren risico bepalend is voor de vastgestelde premie, of een (kandidaat-) verzekeringnemer niet in de verzekeringsportefeuille wordt aanvaard omwille van een bepaald kenmerk, kan onderzocht worden of er een schending voorligt van het gelijkheidsbeginsel.³⁴

Het gelijkheidsbeginsel of non-discriminatiebeginsel streeft naar een gelijke behandeling van gelijke of vergelijkbare gevallen en een ongelijke behandeling van ongelijke gevallen. Wat onder vergelijkbare gevallen moet worden verstaan wordt niet expliciet aangegeven. Het betreft dus een open norm die moet worden opgevat als een denkkader. In drie gevallen zal ongelijke behandeling van gelijke gevallen of gelijke behandeling van ongelijke gevallen gerechtvaardigd zijn. Dit is wanneer het toegelaten is in het licht van de bescherming van de grondrechten, als de ongelijke behandeling neerkomt op maatregelen die een positieve actie inhouden en wanneer het mogelijk is om een objectieve en redelijke verantwoording te geven.³⁵ Dit laatste betekent dat een verzekeraar zijn verzekeringnemers slechts verschillend mag behandelen op basis van een beschermd criterium wanneer er een legitiem doel is op basis waarvan een onderscheid objectief en redelijk kan worden gerechtvaardigd en wanneer de middelen om het doel te bereiken daartoe passend en noodzakelijk zijn.

Verschillende vormen van discriminatie zijn verboden op basis van de geldende Anti-discriminatie wetgeving. Voor verzekeringsaangelegenheden is het onderscheid tussen directe en indirecte discriminatie interessant. Directe discriminatie daarvan is er sprake wanneer een niet-objectief en redelijk gerechtvaardigd onderscheid in behandeling wordt gemaakt op basis van geslacht, ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, de leeftijd, het geloof, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap van personen. Het gaat om allerlei kenmerken waar mensen geen vat op hebben.³⁶ Bij indirecte discriminatie gaat het om de situatie waarbij er een onderscheid wordt gemaakt op basis van schijnbare neutrale criteria, waarvan een onderscheid een schadelijke weerslag heeft op personen op wie één van de genoemde discriminatiegronden van toepassing zijn. Een voorbeeld van indirecte discriminatie betreft het geval waarin een (kandidaat-) verzekeringnemer geweigerd wordt om een ziekteverzekeringsovereenkomst te sluiten omdat er borstkanker werd

---

³⁴ Y. THIERY, "De Antidiscriminatie wet: verzekeren over dezelfde kam?" *TBH* 2003, afl. 8, (646) 648.

³⁵ Art. 3, 4, 2, §§ 1-2 Antidiscriminatie wet.

³⁶ F. HENDERICKX, "Discriminatie" in F. HENDERICKX e.a., *Arbeidsrecht-Deel 2*, Brugge, Die Keure/la Charte, 2020, (469) 484; Y. THIERY, "De Antidiscriminatie wet: verzekeren over dezelfde kam?" *TBH* 2003, afl. 8, (646) 652.

vastgesteld. Het lijkt alsof de vrouw werd uitgesloten op basis van een neutraal criterium, maar het komt er in feite op neer dat vrouwen moeilijker een ziekteverzekering kunnen krijgen dan mannen omdat borstkanker zelden bij mannen voorkomt.³⁷ Bij het inzetten van algoritmes in de verzekeringspraktijk kan directe discriminatie optreden wanneer datasets gegevens bevatten die in een algoritmisch model niet mogen worden opgenomen of indirecte discriminatie wanneer er een correlatie bestaat tussen ogenschijnlijke neutrale gegevens en de gegevens over verdachte kenmerken, zonder dat er een rechtvaardiging bestaat om deze soort van informatie bij de besluitvorming te betrekken.

Voor zowel directe als indirecte discriminatie geldt dezelfde sanctie.³⁸ In het kader van een parallelle bepaling (niet toepasselijk in verzekeringsaangelegenheden) werd reeds een prejudiciële vraag gesteld met betrekking tot de verenigbaarheid van de uniforme schadevergoedingsregeling met art. 10 en 11 van de Grondwet.³⁹ In de onderliggende zaak waren de verzoekers van oordeel dat directe discriminatie strenger moest worden bestraft dan indirecte discriminatie. Directe discriminatie zou immers kwaad opzet betekenen en indirecte discriminatie niet. Het Hof is hen daar niet in gevolgd. Ook in de rechtsleer⁴⁰ groeit kritiek op het maken van een onderscheid. Hoewel dit theoretisch zeer duidelijk is blijkt het in de praktijk instabiel. Een discriminator kan er bijvoorbeeld bewust voor kiezen om een schijnbaar neutraal criterium te gebruiken dat de groepen die hij wil uitsluiten effectief uitsluit. Indien dat bewezen kan worden dan zou de discussie verschuiven naar of het om een directe of indirecte discriminatie gaat. Er wordt daarom gesteld dat het verbinden van verschillende sancties aan feiten die gelijkaardig zijn maar die afhankelijk van de discriminator anders gekwalificeerd worden gevaarlijker is vanuit grondwettigheidsoogpunt dan het omgekeerde.⁴¹

In verzekeringsaangelegenheden kan een slachtoffer van directe of indirecte discriminatie daarom naar keuze een forfaitaire schadevergoeding of een vergoeding van de werkelijk geleden schade bekomen. Er kunnen eventueel strafsancities worden opgelegd wanneer de discriminatie plaatsvindt in een van de in art. 444 Sw. bedoelde omstandigheden en wanneer bepalingen worden opgenomen in een verzekeringsovereenkomst die strijdig zijn met de wet.⁴²

---

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Art. 16 §1-§2 Antirascismewet, Art. 18 §1-§2 Antidiscriminatiewet, Art 23 §1-§2 Genderwet.

³⁹ Grondwettelijk Hof nr. 110/2019, 10 juli 2019.

⁴⁰ Art. 18 § 1, §2 Anti-discriminatiewet, art. 23 §1, §2 Genderwet; P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 32; M. SPINOY, "Directe of indirecte discriminatie: sanctie blijft gelijk", *DJK* 2019, nr. 394, 1.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² Art. 16 §1-§2 Antirascismewet, Art. 18 §1-§2 Antidiscriminatiewet, Art 23 §1-§2 Genderwet.

Het maken van een theoretisch onderscheid tussen beide vormen van discriminatie is van belang omdat de rechtvaardiging van beide vormen van discriminatie verschillend kan zijn naargelang een land een open stelsel of een gesloten stelsel heeft.⁴³ De Belgische wetgever heeft in tegenstelling tot Frankrijk en Nederland gekozen voor een open systeem wat inhoudt dat directe en indirecte discriminatie verboden zijn behalve wanneer het onderscheid kan worden gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van het doel daartoe passend en noodzakelijk zijn. In een gesloten systeem is directe discriminatie altijd verboden, tenzij de wet in een specifieke uitzonderingsbepaling voorziet. Een indirect onderscheid kan wel gerechtvaardigd worden door een legitiem doel en wanneer de middelen voor het bereiken van het doel daartoe passend en noodzakelijk zijn.⁴⁴ Ondanks het open systeem in België valt een direct onderscheid in consumentencontracten op basis van ras, huidskleur, afkomst, geslacht, nationale of etnische afstamming en nationaliteit niet te rechtvaardigen.⁴⁵

1.5.1 Discriminatie op basis van beschermingsgrond geslacht

De Genderrichtlijn⁴⁶ vereist dat vrouwen en mannen bij de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten gelijk worden behandeld. Het verbod om te discrimineren op basis van geslacht is absoluut. Vroeger kon daar weleens verwarring over bestaan. Zo bepaalde art. 5, lid 1 van de Genderrichtlijn *“het gebruik van geslacht als een factor bij de berekening van premies en uitkeringen in het kader van verzekeringsdiensten en aanverwante financiële diensten mag niet resulteren in verschillen in premies en uitkeringen.”* Dit gold voor alle nieuwe contracten afgesloten na 21 december 2007. Op basis van artikel 5, lid 2 konden de lidstaten proportionele verschillen in premies en uitkeringen toestaan in de gevallen waarin geslacht een bepalende factor was bij de beoordeling van het risico op basis van relevante en nauwkeurige actuariële en statistische gegevens. België heeft gebruik gemaakt van deze uitzonderingsmogelijkheid door te bepalen dat een direct onderscheid op basis van geslacht toegelaten was voor de bepaling van verzekeringspremies en -prestaties indien het objectief kon worden gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen om het doel te bereiken

---

⁴³ F. HENDERICKX, “Discriminatie” in F. HENDERICKX e.a., *Arbeidsrecht-Deel 2*, Brugge, Die Keure/la Charte, 2020, (469) 483.

⁴⁴ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 27.

⁴⁵ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, (67) 68.

⁴⁶ Richtlijn nr. 2004/113/EG van de Raad van 13 december 2004 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de toegang en het aanbod van goederen en diensten, *Pb.L.* 21 december 2004, afl. 373, 37-43. (hierna: Genderrichtlijn).

daartoe passend en noodzakelijk waren. Deze uitzonderingsmogelijkheid verdween vanaf 21 december 2007 maar voor levensverzekeringen heeft men beslist om het na 21 december 2007 nog te laten voortbestaan. Dit was tegen consumentenorganisatie Test-Aankoop gerekend die het een schending vond van het absolute verbod op discriminatie tussen mannen en vrouwen. De zaak kwam voor het Grondwettelijk Hof die zich genoodzaakt voelde om een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof van Justitie omtrent de geldigheid van art. 5, lid 2 van de Europese richtlijn 2004/113/EG gelet op het beginsel van gelijke behandeling tussen vrouwen en mannen. Met ingang van 21 december 2012 werd de uitzonderingsbepaling ongeldig verklaard en werden er uniseks-sterftetafels ingevoerd voor levensverzekeringen.⁴⁷

Het is nog steeds toegestaan om rekening te houden met geslacht als risicobepalende factor bij het berekenen van gemiddelden van verzekeringspremies en -uitkeringen zolang dit zich maar niet veruitwendigd in een differentiering op individueel niveau.⁴⁸ Dit betekent dus dat gegevens m.b.t. geslacht mogen worden verzameld, opgeslagen en gebruikt voor verschillende doeleinden zoals het berekenen van reserves en interne prijsstelling, de prijsstelling voor herverzekeringen, marketing en reclame en bijvoorbeeld in het kader van levens- en ziektekosten verzekeringen. Anders gesteld twee personen die dezelfde verzekeringspolis afsluiten mogen geen verschillende premie of uitkering genieten op basis van hun geslacht. Er zijn andere risicofactoren op basis waarvan differentiering mogelijk is en die door verzekeraars vanwege bepaalde fysieke verschillen tussen de seksen alleen kunnen worden beoordeeld wanneer zij het geslacht van de verzekeringnemers in aanmerking nemen waardoor gegevens over geslacht nog steeds mogen worden opgevraagd.

Het arrest van 1 maart 2011 wordt in de rechtsleer⁴⁹ soms als merkwaardig bestempeld. Dit omwille van het feit dat het algemeen gelijkheidsbeginsel slechts vereist dat vergelijkbare situaties niet verschillend, en verschillende situaties niet gelijk worden behandeld. Personen, situaties en verhoudingen ten aanzien waarvan een ongelijkheid wordt aangevoerd moeten voldoende vergelijkbaar zijn, net zoals ten aanzien van gevallen die gelijk behandeld worden moet kunnen worden aangetoond dat ze wezenlijk verschillend zijn. Voor er sprake kan zijn van discriminatie dient de situatie onderworpen te worden aan een vergelijkbaarheidstoets. Appelen mogen niet met peren vergeleken worden. Sinds dit arrest is echter het gebruik van geslacht als differentieringscriterium voor het berekenen van verzekeringspremies en uitkeringen tot een absoluut verbod verheven. Een andere

---

⁴⁷ HvJ 1 maart 2011, nr. C- 236/09, ECLI:EU:C:2011:100.

⁴⁸ J. BORGESIUUS, "Verzekeringspremie mensenrecht: Over een baanbrekend arrest, richtsnoeren voor de uitleg, en een ongeldige wet", *T. Verz.* 2012, (100)110.

⁴⁹ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 30.

kritiek afkomstig uit de verzekeringssector betreft het feit dat dit in de praktijk moeilijk te handhaven is wanneer gebruik wordt gemaakt van artificiële intelligentie. Momenteel kunnen apps achterhalen of de gebruiker een man of een vrouw is louter op basis van de data die tijdens het gebruik van de app wordt geaggregeerd. Op technologisch vlak ligt het dan ook zeer moeilijk om ervoor te voorkomen dat deze factor in geen geval in rekening zal worden gebracht.⁵⁰

Het arbeidshof⁵¹ te Brussel heeft op 16 maart 2018 geoordeeld dat het verboden is om te discrimineren op basis van geslachtsverandering. *In casu* ging het om een vrouw die geboren was als man. In 1997 onderging ze een geslachtsveranderende ingreep van man naar vrouw. Ook wettelijk werd ze vrouw. In 2013 wou ze een hospitalisatieverzekering afsluiten via haar werkgever. De verzekeraar maakte een verzekeringsvoorstel over waarin alle kosten die verband hielden met haar geslachtsverandering werden uitgesloten van dekking. De verzekeraar was van oordeel dat genderdysforie een chronische ziekte is die niet kon worden gedekt door de verzekering. De zaak kwam voor de arbeidsrechtbank en nadien in beroep bij het arbeidshof te Brussel. Ze heeft in beide gevallen gelijk gekregen. Het arbeidshof te Brussel verklaarde voor recht dat het uitsluiten van personen omwille van een geslachtsverandering een vorm van discriminatie uitmaakt op basis van geslacht. De verzekeringsmaatschappij werd veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding en de vrouw moest de mogelijkheid krijgen om alsnog een polis, zonder uitsluitingen bij hen af te sluiten. Dit arrest brengt in herinnering dat discriminatie op basis van geslachtsverandering, genderidentiteit of genderexpressie gelijkgesteld is aan discriminatie op grond van geslacht. De discriminatie is verboden op basis van de Genderwet van 10 mei 2007 en valt niet te rechtvaardigen.

Als laatste dient te worden opgemerkt dat het wel nog mogelijk is om seksespecifieke verzekeringsproducten aan te bieden gelet op art. 4 lid 5 van de Genderrichtlijn. Daar wordt gesteld dat de toegang tot een specifiek product niet mag worden geweigerd op grond van geslacht, tenzij aan de in de bepaling opgenomen voorwaarden is voldaan. Een verschillende behandeling bij de levering van goederen en diensten aan hoofdzakelijk leden van een bepaald geslacht kan dus perfect gerechtvaardigd worden door een legitiem doel en indien de middelen om het doel te bereiken daartoe passend en noodzakelijk zijn.⁵² De verzekeringssector kan verzekeringsproducten aanbieden die betrekking hebben op aandoeningen die uitsluitend of hoofdzakelijk leden van een bepaald

---

⁵⁰ Mondeling interview met Head of Commercial Broker Support bij AG-Insurance, Jo De Lange.

⁵¹ Arbh. Brussel 16 maart 2018, 2016/AB/1090.

⁵² J. BORGESIUS, "Verzekeringspremie mensenrecht: Over een baanbrekend arrest, richtsnoeren voor de uitleg, en een ongeldige wet", *T. Verz.* 2012, (100) 110.

geslacht treffen maar er geldt een uitzondering voor zwangerschap en moederschap gelet op het solidariteitsmechanisme dat werd opgenomen in art. 5 lid 3 van de Genderrichtlijn.

1.6 Big data kan leiden tot privacy-schendingen

Wat we als een schending van onze privacy ervaren is zeer sterk contextgebonden. Al zal niemand ontkennen dat wanneer persoonlijke informatie zonder toestemming wordt doorverkocht aan één of ander bedrijf er daadwerkelijk een schending voorligt. Verzekeringsondernemingen zullen daarom slechts gegevens mogen overdragen indien de verzekerde daarvoor toestemming heeft gegeven.

Het recht om vergeten te worden of het *right to be forgotten*⁵³ is hoofdzakelijk gerelateerd aan het gegevensbeschermingsrecht maar desalniettemin vertoont het sterke raakvlakken met het recht op privacy. Uit het arrest Google Spain volgt dat dit recht de mogelijkheid inhoudt om zoekresultaten te laten verdwijnen die verschijnen wanneer zijn/haar naam wordt opgezocht op het internet.

In het arrest Google Spain verklaarde het Hof van Justitie dat *“de activiteiten van een zoekmachine het recht op privacy kunnen beperken wanneer op de naam van een natuurlijke persoon wordt gezocht, aangezien elke internetgebruiker op basis van de verwerking via de resultatenlijst een gestructureerd overzicht kan krijgen van de over deze persoon op het internet vindbare informatie, die potentieel betrekking heeft op tal van aspecten van zijn privéleven en die, zonder deze zoekmachine, niet of slechts zeer moeilijk met elkaar in verband had kunnen worden gebracht, en deze internetgebruiker aldus een min of meer gedetailleerd profiel van de betrokkene kan opstellen.”*⁵⁴

Het valt jammer genoeg moeilijk te effectueren gelet op de aanzienlijke technische uitdagingen die *Big data* en artificiële intelligentie met zich teweeg brengen. De grote hoeveelheden data die over personen kunnen worden verzameld maken het haast onmogelijk om belangrijke identiteitskenmerken zoals geslacht, religie en seksuele geaardheid digitaal te verwijderen. Ook maken algoritmes het bijzonder moeilijk voor zowel degenen die beslissingen nemen als voor degenen die daardoor geraakt worden te begrijpen hoe men al dan niet tot een bepaalde beslissing is gekomen. De beslissing kan bijvoorbeeld gebaseerd zijn op persoonlijke en gevoelige informatie. Het is daarom

---

⁵³ Art. 17 GDPR.

⁵⁴ HvJ 13 mei 2014, nr. C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 ; MJ. VETZO, JH. GERARDS en R. NEHMELMAN, *Algoritmes en grondrechten*, Den Haag, Boom Juridisch, 2018,136.

belangrijk dat verzekeringsondernemingen inzicht krijgen in de algoritmes waarmee ze aan de slag gaan.⁵⁵

Big data kan de gedachte doen ontstaan bij het publiek dat men constant in de gaten wordt gehouden. In 2014 werd aangetoond door Amerikaanse onderzoekers dat het aantal opzoeken op Google over voor de overheid of individuen delicate onderwerpen zoals medische vragen internationaal gedaald waren met 10 procent onmiddellijk na de onthullingen van Snowden.⁵⁶ Dit toont aan dat het monitoren door overheidsdiensten of plaatsen van onzichtbare *trackers* niet enkel een inbreuk op onze privacy kan vormen maar ook op andere grondrechten zoals het recht op toegang tot informatie. In het kader van deze thesis zal niet worden ingegaan op alle mogelijke grondrechtenschendingen die gepaard kunnen gaan met het gebruik van *Big data* omdat dit afwijkt van de centrale doelstelling.

1.6.1 Geldende regelgeving ter bescherming van de privacy

Vooreerst dient te worden stilgestaan bij het onderscheid tussen het recht op gegevensbescherming en het recht op privacy. Art 8 van het Handvest van de grondrechten van de EU waarborgt het recht op bescherming van persoonsgegevens. Dit recht werd niet uitdrukkelijk opgenomen in het EVRM maar maakt wel deel uit van de rechten vervat in art. 8 EVRM. Het recht op bescherming van persoonsgegevens is door het Handvest verheven tot een grondrecht met een zelfstandig karakter en heeft betrekking op alle persoonsgegevens en dus alle informatie m.b.t. een geïdentificeerde of identificeerbare persoon. Het recht op privacy daarentegen heeft louter betrekking op privacygevoelige informatie. Het EHRM heeft al gesteld dat het begrip privéleven ruim moet worden geïnterpreteerd. Toch betekent dit niet dat het mag worden uitgebreid naar alle persoonsgegevens. De privacybescherming is daarom niet van toepassing wanneer er geen sprake is van privacygevoelige gegevens, de gegevens geen beeld- of geluidsmateriaal betreffen die systematisch zijn opgeslagen of anders vastgelegde persoonsgegevens die systematisch en persoonsgericht zijn opgeslagen en

---

⁵⁵ MJ. VETZO, JH. GERARDS en R. NEHMELMAN, *Algoritmes en grondrechten*, Den Haag, Boom Juridisch, 2018, 136-137.

⁵⁶ P. VERDEGEM, "Van Big data naar Big brother: hoe dataficatie onze persoonlijke autonomie en democratie in het gedrang kan brengen", *Bank Fin.* 2016,(140)-144; MJ. VETZO, JH. GERARDS en R. NEHMELMAN, *Algoritmes en grondrechten*, Den Haag, Boom Juridisch, 2018, 151.

waarvan de betrokkene redelijkerwijs kon verwachten dat de gegevens openbaar zouden gemaakt worden.⁵⁷

Vervolgens kunnen we ons afvragen in welke mate metadata oftewel gegevens over gegevens mogen worden bewaard en of het bewaren op zich niet in strijd is met het recht op eerbiediging van het privéleven. De eerste vraag kan worden beantwoord door erop te wijzen dat metadata met toestemming van een persoon op wie ze betrekking heeft voor een langere periode mag worden bewaard. Dit is interessant omdat dit verzekeraars de mogelijkheid biedt om cookies te gebruiken die het internetgebruik monitoren en zo aan profilering te doen.⁵⁸ Voor de beantwoording van de tweede vraag kan een blik worden geworpen op de zaak *Figueirido Teixeira/Andorra*⁵⁹ van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. In deze zaak vond de verzoeker het opslaan van locatie- en verkeersgegevens van zijn telefooncommunicatie een schending t.a.v. zijn rechten gewaarborgd door art. 8 EVRM. Het Hof oordeelde dat een maatregel van algemene bewaring van metadata niet in strijd was met de desbetreffende verdragsbepaling en dat beperkingen kunnen worden gerechtvaardigd door te voldoen aan de wettigheids-, legitimiteits- en proportionaliteitsvereiste uit art. 8, lid 2 EVRM.⁶⁰

Tot slot dient te worden verduidelijkt dat het recht op privacy en op bescherming van persoonsgegevens twee grondrechten zijn met een autonoom karakter. Hun reikwijdte zal vaak overlappen waardoor ze beide van toepassing zullen zijn. Afhankelijk van de concrete omstandigheden zullen de waarborgen van art. 7 en 8 van het Handvest of van art. 8 EVRM moeten worden in acht genomen.⁶¹ In het vierde hoofdstuk van deze bijdrage zal dieper worden ingegaan op het recht op gegevensbescherming. Daar zal o.a. worden verduidelijkt welke garanties het gegevensbeschermingsrecht biedt voor verzekeringnemers wanneer hun persoonsgegevens worden verwerkt en welke wettelijke verplichtingen er rusten op verzekeringsondernemingen.

---

⁵⁷ E. VAN SEVEREN, *Online prijsdiscriminatie in een Europeesrechtelijk perspectief*, masterproef Rechten UGent, 2017-2018, https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/479/421/RUG01-002479421_2018_0001_AC.pdf 29-32.

⁵⁸ M. PANZAVOLTA, S. ROYER, H. SEVERIJNS, "Algemene dataretentie: ten minste houdbaar tot?", *T.Strafr.* 2018, (3) 13.

⁵⁹ EHRM 8 november 2016, nr. C-72384/14, ECLI:CE:ECHR:2016:1108JUD007238414.

⁶¹ E. VAN SEVEREN, *Online prijsdiscriminatie in een Europeesrechtelijk perspectief*, masterproef Rechten UGent, 2017-2018, https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/479/421/RUG01-002479421_2018_0001_AC.pdf 29-32.

HOOFDSTUK II: BASISPRINCIPES VAN DE VERZEKERINGSTECHNIEK EN DE VERANDERING DOOR BIG DATA

2.1. GESCHIEDENIS EN HUIDIGE EVOLUTIE VERZEKERINGSMODEL

Om te achterhalen hoe het verzekeringsmodel het best zou evolueren moet men eerst even stilstaan bij de manier waarop het verzekeringsmodel tot stand is gekomen en welke maatschappelijke veranderingen het heeft doorgemaakt in de loop der jaren. Dit brengt ons bij de vroegere beroepsverenigingen die ervoor zorgden dat de bij hen aangesloten leden over een gewaarborgd inkomen beschikten in geval van ziekte of ouderdom. Na de industrialisering is de manier van verzekeren in aanzienlijke mate veranderd. In deze fase evolueerde het verzekeringsmodel van het in kleine verbanden onderlinge afspraken maken over risico's en compensatie naar een geïnstitutionaliseerd systeem waarin verzekeringen volgens een commercieel belang werden aangeboden en afgenomen.⁶² Een interessante technologische ontwikkeling voor verzekeraars is die van *the Internet of Things*. Het biedt mogelijkheden om nieuwe businessmodellen te ontwikkelen, en een centrale plaats te verwerven in een nieuw ontwikkelend fysiek-digitaal ecosysteem. Ook dient de deeleconomie onder de aandacht te worden gebracht. Mensen zijn allerlei vormen van fysiek bezit zoals auto's en huizen beginnen delen maar ook de daarmee gepaard gaande risico's.

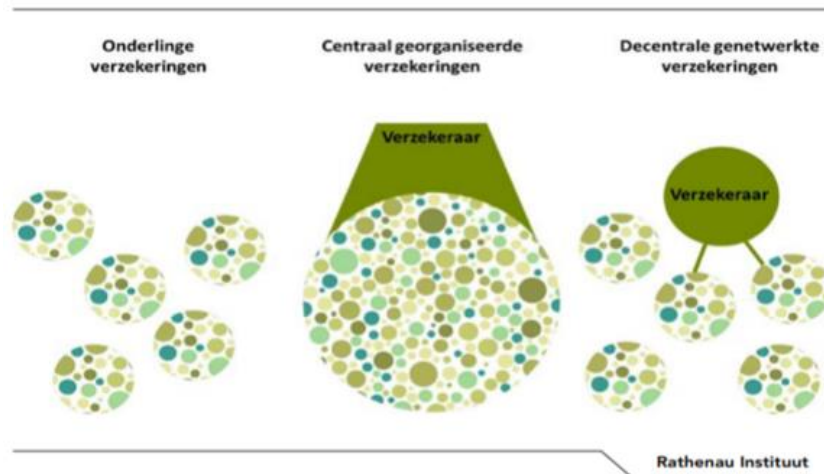
De evolutie van het verzekeringsmodel kan daarom driestapsgewijs worden voorgesteld. Vooreerst gingen mensen zich verenigen in kleine collectieven waarin verzekeringen werden aangeboden gebaseerd op onderling vertrouwen. Daarna ontstond een geïnstitutionaliseerd systeem en nu zijn we aan het evolueren naar een systeem waarbij er decentraal georganiseerde verbanden zijn maar waarbij er ook nog altijd een centraal georganiseerde verzekeraar is.⁶³ Deze ontwikkeling kan ons laten denken dat er een terugkeer is naar de vroegere maatschappij waarin men verzekerde op basis van principes zoals samenhang en sterke onderlinge banden. Niets is minder waar, onderlinge verbanden tussen mensen spelen een belangrijke rol maar toch mag men niet spreken van een terugkeer naar de vroegere manier van verzekeren. De platformen die de organisatie van groepen in

---

⁶² D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Morsel, Intersentia, 2020, (297) 212-213.

⁶³ KOOL, L., TIMMER, J., en VAN ELS, R., "De datagedreven samenleving- Achtergrondstudie", https://www.rathenau.nl/sites/default/files/Rapport_Datagedreven_samenleving_Rathenau%20Instituut.pdf 61.

een digitale omgeving mogelijk maken zijn immers meer dan een neutraal doorgeefluik. In onze datagedreven samenleving is een eigen dynamiek ontstaan vanuit een samenspel van processen die op kleine schaal worden georganiseerd en platformen en andere geïnstitutionaliseerde spelers die op grote schaal opereren. In de onderstaande afbeelding wordt de zonet geschetste evolutie van het verzekeringsmodel schematisch weergegeven.

Figuur 1 J. TIMMER, I. ELIAS, L. KOOL en R. VAN EST, "Berekende risico's- Verzekeren in de datagedreven samenleving", https://www.rathenau.nl/sites/default/files/Rapport_Berekende_Risicos_Rathenau%20Instituut.pdf. 55.

Ten slotte moet de aandacht gevestigd worden op de veranderende relatie tussen de verzekerde en de verzekeraar. Eerst kwam de verzekeraar pas in zicht als er schade werd geleden die moest worden gecompenseerd. Nu probeert de verzekeraar ervoor te zorgen dat schade wordt voorkomen.⁶⁴ Dit wordt bewerkstelligd via het aanrekenen van een geïndividualiseerde premie. Iemand die zich voorzichtig gedraagt kan een lagere premie bekomen dan iemand die zich roekeloos gedraagt. Dit is mogelijk geworden dankzij toestellen die real-time gedragsinformatie kunnen opslaan, analyseren en verwerken zoals *dongles* en *wearables*.

Door het selecteren van parameters die worden opgenomen in het verzekeringsmodel m.b.t. het risicogedrag, wordt impliciet uitspraak gedaan over welk gedrag al dan niet wenselijk is. In de context van een *pay as you drive* verzekering kunnen verschillende gedragsparameters worden gebruikt om een score van iemands rijgedrag op te stellen. Deze kunnen betrekking hebben op de manier waarop iemand optrekt, remt maar ook bijvoorbeeld of iemand aan het bellen is tijdens het rijden. Het is

⁶⁴ J, TIMMER, I, ELIAS, L, KOOL, en R. VAN EST, "Berekende risico's- Verzekeren in de datagedreven samenleving", https://www.rathenau.nl/sites/default/files/Rapport_Berekende_Risicos_Rathenau%20Instituut.pdf 24.

mogelijk dat er een politieke keuze wordt gemaakt om een bepaalde factor die een goede voorspellende waarde heeft niet op te nemen in het model. Het systeem geeft in dat geval impliciet een oordeel over welk type risicogedrag acceptabel is. Een ander voorbeeld vormt de korting die verzekerden kunnen krijgen wanneer ze genoeg stappen verzamelen op hun stappenteller. Dit duidt erop dat te weinig beweging wordt beschouwd als onacceptabel risicogedrag, terwijl een slecht voedingspatroon dan bijvoorbeeld voor dit model niets uitmaakt. *In casu* geeft het beloningssysteem aan dat gaan lopen een betere avondbesteding is dan een avond thuis op de bank. De verzekeraar komt hier dicht bij het persoonlijke leven van de verzekerde te zitten. Beleidsmakers zullen moeten nadenken of een dergelijke positie van de verzekeraar maatschappelijk wenselijk is, en of er al dan niet grenzen aan moeten worden gesteld.

2.2. VERZEKERBAAR RISICO

Een risico is verzekeraarbaar wanneer een schade verwekkende gebeurtenis toekomstig, onzeker maar mogelijk is. Het al dan niet getroffen worden door het noodlot moet berusten op toeval en bij het aangaan van de verzekeringsovereenkomst moet de (kandidaat-) verzekeringnemer belang hebben dat de onzekere gebeurtenis zich niet zal voordoen.⁶⁵

Twee soorten risico's kunnen worden onderscheiden: de zuivere risico's⁶⁶ en de speculatieve risico's.⁶⁷ Van de eerste is er sprake wanneer er alleen een kans bestaat op verlies of geen verlies. Daarbij valt te denken aan het al dan niet krijgen van een ziekte, gevaar voor brand of de mogelijkheid om al dan niet aansprakelijk te worden gesteld. Van het tweede risico is er sprake wanneer men een kans heeft op winst maar ook op verlies. Beleggings- en investeringsrisico's zijn daar voorbeelden van.

In onderzoek wordt normaal gewerkt met een steekproef, waarbij deze idealiter representatief is voor de totale populatie waarover men uitspraken wil doen. Nu evolueren we naar een situatie waar we alle data kunnen verzamelen over een bepaald fenomeen. Door ontwikkelingen zoals *the Internet of Things* en *the Blockchain* ontstaan er nieuwe risico's die vroeger niet of moeilijker te verzekeren waren omdat men bijvoorbeeld over onvoldoende informatie beschikte. In Ierland heeft het bedrijf Mocoall bijvoorbeeld een sensor ontwikkeld die kan worden vastgemaakt aan de staart van een koe. De sensor

---

⁶⁵ Art 102 W.Verz.

⁶⁶ N. DE PRIL, J. DHAENE en S. SIMON, "Risico en Verzekering", <https://feb.kuleuven.be/public/u0014274//1999-DePril-Dhaene-Simon.pdf> 2.

⁶⁷ *Ibid.*

kan de staartbewegingen detecteren. Het interessante is dat de staartbewegingen van een koe veranderen op het moment waarop ze aan het bevallen is. Zo een bevalling is een lastige en zware onderneming waarbij er jaarlijks 50.000 koeien en 110.000 kalveren om het leven komen. Door de mogelijkheid om meer precieze gegevens te verzamelen kan dit risico makkelijker ter verzekering worden aangeboden.⁶⁸

Uit onderzoek⁶⁹ blijkt ook dat de sociaal-economische status van een (kandidaat-) verzekeringnemer een invloed kan hebben op het door hem vertegenwoordigde risico. Er bestaat bijvoorbeeld een causaal verband tussen de sociaal-economische status en de levensverwachting van een individu. Wanneer rekening wordt gehouden met het beroep, het opleidingsniveau of het inkomen voor het bepalen van een premie in het kader van een ziekte- of levensverzekering dan zou aan iemand met een lage sociaal-economische status een hogere premie kunnen worden aangerekend dan aan iemand met een hoge sociaal-economische status. Het in rekening brengen van deze risicofactoren zorgt ervoor dat de premies veel meer in verhouding staan met het daadwerkelijk vertegenwoordigde risico. De Anti-discriminatiewetgeving vormt geen belemmering om dit in de praktijk te doen wanneer er een legitiem doel is en de middelen om het doel te bereiken passend en noodzakelijk zijn. Bij een zaakverzekering zal een onderscheid op basis van sociaal-economische status moeilijker te verantwoorden zijn. Het is mogelijk dat individuen met een hoge sociaal-economische status voorzichtiger rijden omdat ze zich bijvoorbeeld een duurdere wagen kunnen aanschaffen die uitgerust is met allerlei technische snufjes. Toch is het eerder hun rijgedrag dat hen zal onderscheiden. Mensen met een lage sociaal-economische status rijden niet noodzakelijk onveiliger. Momenteel is het zo dat socio-economische segmenteringscriteria zoals beroep, inkomen en opleidingsniveau niet ingeburgerd zijn, omdat er weinig maatschappelijk draagvlak voor is. *Big data* zou wat dat betreft voor verandering kunnen zorgen.

---

⁶⁸ B. VUKICEVIC, "Internet of Things: kansen en bedreigingen voor verzekeraars", <https://www.frankwatching.com/archive/2018/11/28/internet-of-things-kansen-en-bedreigingen-voor-verzekeraars/>.

⁶⁹ GK, WIDENHOFER en ES, YTTERSTAD, *Assymetric information in insurance- The impact of Big Data on Low-SES individuals*, masterproef Economie Norwegian School of Economics, 2016-2017, <https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/bitstream/handle/11250/2488033/master2017.PDF?sequence=1>, 9-10.

2.3 RECHT OP EEN VERZEKERINGSOVEREENKOMST?

Een verzekeringsovereenkomst⁷⁰ wordt wettelijk gedefinieerd als *“een overeenkomst , waarbij een partij, de verzekeraar, zich er tegen betaling van een vaste of veranderlijke premie tegenover een andere partij, de verzekeringnemer, toe verbindt een in de overeenkomst bepaalde prestatie te leveren in het geval zich een onzekere gebeurtenis voordoet waarbij, naargelang van het geval, de verzekerde of de begunstigde het belang heeft dat die zich niet voordoet.”*

De contractuele vrijheid⁷¹ houdt in dat geen enkele verzekeraar verplicht is om met een (kandidaat-) verzekeringnemer te contracteren. De beslissing om risico's al dan niet op te nemen in de verzekeringsportefeuille is volledig vrij. Wat er zal veranderen door *Big data* is dat er nieuwe criteria zullen worden ontwikkeld op basis waarvan iemand een verzekering kan worden geweigerd. Zo zal het mogelijk zijn om iemand op basis van daadwerkelijk geleden of gedeclareerde schade uit te sluiten in plaats van op basis van zijn/haar statistische kans op schade. Het uitsluiten van iemand waarvan wordt vastgesteld dat hij/zij in tien van de twaalf maanden niet veilig heeft gereden vormt daarvan een illustratie.

Het is geen reële mogelijkheid dat in de toekomst (kandidaat-) verzekeringnemers automatisch zullen worden geweigerd omwille van een beschermd kenmerk, wanneer zij een verzekeringsovereenkomst wensen te sluiten. De algoritmes waarmee men gaat werken zijn inderdaad in staat om direct of indirect te discrimineren maar bij het nemen van een voor de betrokkene bindende beslissing, zal er altijd een menselijke tussenkomst vereist zijn.⁷² Stel dat die menselijke actor iemand weigert een verzekering aan te bieden omwille van een beschermd criterium dan beschikt de betrokkene over de mogelijkheid om de staking te vorderen van de discriminerende handeling in kort geding.⁷³ In een zaak voor het hof van beroep te Brussel⁷⁴ werd geoordeeld over de draagwijdte van de vordering tot staking in de Wet Handelspraktijken. Het Hof oordeelde in de zaak *“dat de rechter in staking, door de staking te bevelen van een onrechtmatige verkoopsweigering, niet onrechtstreeks de gedaagde verplicht een contract aan te gaan, maar uitsluitend verbiedt onrechtmatig te weigeren.”*

Het Hof vindt dat dit neerkomt op *“een bevel, niet tot contracteren, maar wel op de markt op te treden zonder discriminatie of willekeur of enige miskennis van een positieve norm.”* De rechter toetst in

---

⁷⁰ Art. 5 °14 W.Verz.; E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, (15) 15.

⁷¹ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, (31) 32.

⁷² Art. 22 GDPR.

⁷³ Art. 20, §1 Anti-discriminatiewet, art. 25 §1 Genderwet.

⁷⁴ Brussel 31 mei 1988, *TBH* 1989, 711.

casu de aangevoerde discriminatoire criteria en wanneer hij vindt dat er discriminatie is dan zal hij de verzekeraar kunnen verplichten om bepaalde criteria te herzien.

THIERRY stelt daarom dat het instellen van een vordering tot staking in de verhouding (kandidaat-)verzekeringnemer en verzekeraar geen soelaas zal bieden, aangezien het twijfelachtig is dat een verzekeraar alsnog het ter verzekering aangeboden risico zal aanvaarden. De (kandidaat-)verzekeringnemer zal wel een schadevergoeding kunnen vorderen bij de rechter ten gronde maar het zal moeilijk zijn om de effectieve schade te begroten of de fout en het oorzakelijk verband te beoordelen in geval van contractswegering. Men heeft dus zeer duidelijk nooit recht op een verzekeringsovereenkomst, zelfs niet bij een schending van de Anti-discriminatiewetgeving.⁷⁵

2.4 DE MOTIVERINGSVERPLICHTING EN HET BEPALEN VAN DE PREMIE

2.4.1 De motiveringsverplichting

Elk onderscheid op vlak van acceptatie, tarifiering en/of omvang van de dekking moet objectief worden gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van dat doel moeten passend en noodzakelijk zijn op basis van art. 44 W.Verz. Bovendien moeten verzekeraars op hun website op een duidelijke en voor de verzekeringnemer begrijpelijke wijze toelichten welke criteria ze hebben gebruikt en waarom.⁷⁶ Dit geldt ook voor het aanbod aan de verzekeringnemer. Ook daarin moeten de gebruikte segmenteringscriteria worden weergegeven voor het bepalen van de tariefvoorwaarden van de overeenkomst en de omvang van de dekking, en dat op een duidelijke en begrijpelijke manier.⁷⁷ Wanneer verzekeraars met algoritmes aan de slag gaan dan zullen vanzelfsprekend (kandidaat-)verzekeringnemers inzicht moeten krijgen in de parameters die het algoritme hanteert. Daar anders over oordelen zou van het verzekeringssysteem een *black box* maken voor verzekeraars en verzekerden. Het is belangrijk dat beide partijen inzicht krijgen in de manier waarop bepaalde factoren hebben bijgedragen tot het vormen van een bepaalde beslissing. Dit maakt het immers mogelijk om een incorrect oordeel of fouten in de gegevens te verbeteren en onterechte uitsluiting en discriminatie te voorkomen. Ook gelet op de versterkte normatieve rol van de

---

⁷⁵ Y. THIERRY, "De Antidiscriminatiewet: verzekeren over dezelfde kam?" *TBH* 2003, afl. 8, (646) 659.

⁷⁶ Art. 45, § 1 W.Verz. ; J. DE MEYER, "The use of Big data and artificial intelligence in insurance" http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-039_beuc_position_paper_big_data_and_ai_in_insurances.pdf 10.

⁷⁷ Art. 46 § 1 W.Verz.

verzekeraar dient een systeem controleerbaar en te bekritisieren zijn. De Verordening inzake gegevensbescherming bepaald zelfs uitdrukkelijk dat in geval van profilering een mededeling moet worden gedaan van de logica die ten grondslag ligt aan de geautomatiseerde verwerking van de betreffende gegevens.⁷⁸ Men kan dus eisen dat de gebruikte methoden om tot de beslissing te komen worden meegedeeld. Dit geldt niet voor algemeen toegankelijke kennis. Het is algemeen bekend dat een levensverzekeraar het overlijdensrisico op kortere termijn van een tachtigjarige hoger inschat dan dat van een dertigjarige, daarover is hij dus geen uitleg verschuldigd. Dit is dan weer anders wanneer het gaat om minder voor de hand liggende verbanden die worden gemaakt op basis van eigen ongepubliceerde statistische onderzoeken.⁷⁹

Wanneer een verzekeraar gedurende de looptijd van de verzekeringsovereenkomst omwille van een gewijzigd risico een voorstel wil doen tot wijziging van de tariefvoorwaarden of de verleende dekking dan moet hij dit onverminderd eventuele andere wettelijke verplichtingen, uitdrukkelijk, schriftelijk en op gemotiveerde wijze voorleggen aan de verzekeringnemer.⁸⁰ In het voorstel worden dan de bij de beoordeling van het gewijzigde risico gehanteerde gegevens vermeld, en de door hem gehanteerde segmenteringscriteria die hebben geleid tot het voorstel.⁸¹

Als een verzekeraar iemand weigert een verzekering te bieden dan zal hij dit ook moeten kunnen motiveren. Zijn beslissing moet uitdrukkelijk, schriftelijk en op een gemotiveerde wijze worden meegedeeld aan de (kandidaat-) verzekeringnemer.⁸² In de motivering moeten de bij de beoordeling van het risico gehanteerde gegevens worden vermeld, en de door hem gehanteerde segmenteringscriteria die hebben geleid tot een beslissing.⁸³ Indien de bekendmaking van de weigeringsgrond ernstige schade zou kunnen toebrengen aan het bedrijf van de verzekeraar of indien de bekendmaking zou leiden tot een schending van een wettelijke geheimhoudingsplicht, dan moet de verzekeraar de specifieke weigeringsgrond niet medelen in zijn weigeringsbeslissing indien de in art. 46, §4, ten vierde omschreven voorwaarden zijn voldaan.

---

⁷⁸ Art. 13, tweede lid, onder f, GDPR; art. 14, tweede lid, onder g, GDPR

⁷⁹ GJ. ZWENNE, en WAM. STEENBRUGGEN, "Controle en toezicht op het gebruik van big data" in VERENIGING VOOR GEZONDHEIDSRECHT, *Big Data in de zorg*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2017, 97.

⁸⁰ Art. 46 §2, ten eerste W.Verz.

⁸¹ Art. 46 §2, ten tweede W.Verz.

⁸² Art. 46, §4, ten eerste W.Verz.

⁸³ Art. 46, §4, ten tweede W.Verz.

2.5. DE VERZEKERINGSPRESTATIE

De verzekeraar is overeenkomstig art. 55, tweede lid W.Verz gehouden te presteren bij de verwezenlijking van het gedekte schadegeval.

Om aanspraak te kunnen maken op deze prestatie moet door de verzekerde een dubbel bewijs worden geleverd. Ten eerste moet hij bewijzen dat het schadegeval zich heeft voorgedaan en ten tweede dat het in de dekking is inbegrepen.⁸⁴ In bepaalde gevallen gelden er minder strenge eisen op vlak van bewijsvoering. Bij een diefstalverzekering zal een verzekerde slechts het bewijs moeten leveren van één of meer positieve feiten waaruit de werkelijkheid van de diefstal kan worden afgeleid. Omtrent de omvang van de verleende dekking speelt de contractuele vrijheid van de verzekeraar. Slechts binnen de overeengekomen grenzen is hij tot de prestatie gehouden.

Er is een verschil tussen verval van dekking⁸⁵ en een uitsluiting⁸⁶. Bij verval van recht valt een schadegeval in beginsel binnen de dekking maar zal de verzekerde geen aanspraak kunnen maken op de verzekeringsprestatie omdat hij een contractuele verplichting niet is nagekomen. Bij een uitsluiting is er nooit een dekking geweest. Bij verval van dekking zal de verzekeraar om aan de prestatieplicht te ontkomen het bewijs moeten leveren van het feit dat hem van de prestatie vrijstelt overeenkomstig art. 1315, tweede lid BW en het causaal verband tussen de miskende verplichting uit de polis en het schadegeval op basis van art. 65, eerste lid in fine W.Verz. Bij kwaad opzet is de verzekeraar in het geheel van dekking ontslagen, ondanks hetgeen bepaald is in art. 65 W.Verz. De bevrijding ingeval van opzet geldt echter niet ten aanzien van derde verzekerden of derde-begunstigden die vreemd zijn aan het opzettelijk veroorzaken van het schadegeval.⁸⁷ Het is zelfs niet mogelijk om in de polis een uitsluitingsbeding op te nemen dat anderen dan degene die het schadegeval opzettelijk veroorzaakte van dekking zou uitsluiten want dat zou volgens het Hof van Cassatie neerkomen op een manier om het dwingend voorschrift van art. 65 W.Verz. te omzeilen. Voor schade veroorzaakt door oorlog, burgeroorlog of gelijkaardige feiten is geen dekking verschuldigd behoudens andersluidend beding en voor grove schuld slechts in sommige gevallen.⁸⁸

---

⁸⁴ Art 1315, eerste lid BW; 870 Ger.W; P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 93-94.

⁸⁵ Art 65, eerste lid BW.

⁸⁶ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 98.

⁸⁷ A. GODFROID, en Y. BAYENS, "Verzekeraar moet ook bij nietig contract slachtoffer verkeersongeval vergoeden", *Juristenkrant* 2017, 4.

⁸⁸ Art. 62, eerste lid BW.

Een schadegeval moet als opzettelijk worden beschouwd wanneer de verzekerde vrijwillig en bewust schade heeft toegebracht. Het is niet vereist dat de verzekerde de bedoeling had de schade te veroorzaken zoals zij zich *in concreto* heeft voorgedaan. Zo oordeelde het Hof van Cassatie⁸⁹ dat het vrijwillig en bewust door het rode licht rijden niet voldoende is om de motorrijtuigenverzekeraar van dekking te bevrijden in relatie met de verzekerde, indien niet zou worden aangetoond dat de verzekeringnemer of de verzekerde vrijwillig en bewust schade aan de slachtoffers hebben willen toebrengen. In het Cassatiearrest⁹⁰ van 23 februari 2017 verduidelijkte het Hof dat de schade die gewild is moet voortvloeien uit de totstandkoming van een door de verzekeringsovereenkomst gedekt risico. Zo zal een verzekeraar geen dekking moeten verlenen wanneer een zelfmoordenaar zich opsluit in een kamer en er een sigaret opsteekt. Deze persoon heeft de schade gewild maar het betreft geen schade die wordt gedekt in de verzekeringspolis.⁹¹

De bewijslast van het opzet wordt geregeld in art. 1315, eerste lid BW. Daarin wordt gesteld dat hij die de uitvoering van een verbintenis vordert, het bestaan daarvan moet bewijzen. In het tweede lid staat vervolgens dat diegene die beweert bevrijdt te zijn, het bewijs moet leveren van de betaling of van het feit dat het tenietgaan van zijn verbintenis heeft veroorzaakt.⁹² Het is echter mogelijk om conventioneel van deze regeling af te wijken aangezien art. 1315 BW niet de openbare orde raakt en ook niet van dwingend recht is.⁹³

In principe dekt de verzekeraar de schade die wordt veroorzaakt door de schuld, zelfs de grove schuld van de verzekeringnemer, de verzekerde of van de begunstigde. De verzekeraar kan zich van zijn verplichtingen bevrijden voor gevallen van grove schuld die op uitdrukkelijke en beperkende wijze in de overeenkomst zijn bepaald conform art. 62, tweede lid W. Verz. Hij zal dan wel de grove schuld en daarna het oorzakelijk verband tussen de beweerde grove schuld en het schadegeval moeten bewijzen.⁹⁴

---

⁸⁹ Cass. 24 april 2009, C.07.0471.N/1.

⁹⁰ Cass. 23 februari 2017, C.15.0243.F.

⁹¹ J. ROGGE, "Wanneer spreken we over opzet in verzekeringen", <https://indd.adobe.com/view/ac09417f-c832-47f7-937b-16d28d9f42eb 2>.

⁹² P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 105.

⁹³ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 106.

⁹⁴ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 106. ; J. ROGGE, "Wanneer spreken we over opzet in verzekeringen", <https://indd.adobe.com/view/ac09417f-c832-47f7-937b-16d28d9f42eb 2>.

Opdat er sprake is van grove schuld dienen twee elementen verenigd te zijn. Het objectief element⁹⁵ betreft de vaststelling dat de betrokken daad of handeling een risicoverzwaren inhoudt, zodat de kans op risicoverwezenlijking objectief groter is. Zo vormt bijvoorbeeld het besturen van een auto in staat van dronkenschap een grove fout. Het subjectieve element⁹⁶ betekent dat de verzekerde wist of behoorde te weten dat zijn daad of handeling de kans op de verwezenlijking van het risico vergrootte en moet *in concreto* worden beoordeeld.

2.5.1 De functie van het indemnitairst beginsel inzake verzekeringen tot vergoeding van schade en schadeverzekeringen

Een belangrijk onderscheid is dat tussen verzekeringen die strekken tot de vergoeding van de schade (voornamelijk schadeverzekeringen) en verzekeringen die strekken tot het uitkeren van een vast bedrag (voornamelijk levensverzekeringen). Bij de persoonsverzekeringen kan men meestal kiezen voor een vergoeding van de werkelijk geleden schade of de uitkering van een vast bedrag. Levensverzekeringen hebben echter altijd een forfaitair karakter op basis van art. 160 van de Verzekeringwet.

Het schadebeheer van verzekeraars bestaat in belangrijke mate uit het buitengerechtelijk afhandelen van verzekeringsclaims. In de praktijk wordt vaak een vaststellingsovereenkomst gesloten waarin de verzekerde som van het te verzekeren goed wordt vastgelegd. Men zou kunnen denken dat zo een vaststellingsovereenkomst niet mogelijk is voor een verzekering die strekt tot de vergoeding van de schade maar enkel voor een verzekering die strekt tot vergoeding van een vast bedrag of een forfaitaire verzekering.⁹⁷ Deze opvatting klopt niet omdat de wetgever heeft voorzien in art. 107-109 W. Verz. Deze bepalingen maken het mogelijk voor de partijen om de waarde op voorhand vast te leggen bij verzekeringen die strekken tot de vergoeding van de schade. De bedoeling is om op die manier latere problemen bij het bepalen van de hoogte van de verzekeringsprestatie te vermijden. Dit kan vreemd lijken omwille van het feit dat de partijen bij het sluiten van de verzekeringsovereenkomst geen zicht hebben op de omvang van de schade en gelet op het indemnitairst beginsel.⁹⁸ Dit beginsel stelt dat de

---

⁹⁵ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 107.

⁹⁶ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 108.

⁹⁷ Art. 55, 4° W.Verz.

⁹⁸ Art. 93 W.Verz.

prestatie van de verzekeraar de door het slachtoffer geleden schade niet te boven mag gaan, en is toepasselijk op alle verzekeringen die strekken tot de vergoeding van schade.⁹⁹ Het stelt een maximumgrens in voor de prestatie van de verzekeraar. Het is wel mogelijk dat de prestatie van de verzekeraar lager is dan de werkelijk door de verzekerde geleden schade.¹⁰⁰ Gelet op de bepalingen in de wet die het toelaten om een vaststellingsovereenkomst op te maken voor verzekeringen die strekken tot vergoeding van schade is het vanzelfsprekend ook mogelijk om deze verzekeringen aan te bieden onder de vorm van een parametrische verzekering en vormt het indemnitair beginsel daartoe geen beletsel.

2.5.2 De toepasselijkheid van de regels inzake onder- en overwaardering

Bij het sluiten van een vaststellingsovereenkomst bepalen de partijen zelf op welke wijze ze de waarde van de goederen die ze willen verzekeren begroten. Ze kunnen kiezen voor de herbouwwaarde, een herstelwaarde of de vervangingswaarde, zelfs zonder aftrek van de waardevermindering wegens ouderdom.¹⁰¹ Dit betekent dan ook dat het mogelijk is om een goed aan een hogere waarde te verzekeren dan de werkelijke waarde zonder dat het indemnitair beginsel daardoor wordt geschonden. De wetgever stelt immers letterlijk in art. 109 van de Verzekeringwet het volgende: “*Partijen kunnen bij een uitdrukkelijk beding aan bepaalde goederen een getaxeerde waarde toekennen. Die waarde is voor partijen bindend, behoudens bedrog. Wanneer een goed waarvoor een getaxeerde waarde is bedongen een aanzienlijke waardevermindering ondergaat, kan elke partij het bedrag van de getaxeerde waarde verminderen of een einde maken aan de overeenkomst.*” Deze bepaling is daarom volgens FONTAINE, SCHUERMANS en VAN SCHOUBROECK dan ook een afwijking van het indemnitair beginsel.

Een rechterlijke tussenkomst is mogelijk ingeval van oververzekering op basis van art. 97 W.Verz. Een verzekering tegen aangenomen waarde staat dus niet de toepassing van de regels inzake oververzekering in de weg. In de hypothese waarin de verzekerde te kwader trouw is, is er sprake van bedrog. Dit leidt tot de nietigheid van het beding tot aangenomen waarde en/of de verzekeringsovereenkomst. De verzekeraar mag dan bovendien de geïnde premies houden als

---

⁹⁹ B. WEYTS en N. PORTUGAELS, “Enkele bedenkingen bij de rol van het indemnitair beginsel voor vaststellingsovereenkomsten in het verzekeringsrecht”, *TBBR* 2020, nr. 6, (338) 341.

¹⁰⁰ B. WEYTS en N. PORTUGAELS, “Enkele bedenkingen bij de rol van het indemnitair beginsel voor vaststellingsovereenkomsten in het verzekeringsrecht”, *TBBR* 2020, nr. 6, (338) 341.

¹⁰¹ Art. 107 W.Verz.

schadevergoeding. In de hypothese dat een bedrag oververzekerd werd te goeder trouw via het afsluiten van een of meer overeenkomsten bij dezelfde verzekeraar geeft aan elke partij het recht om de vermindering tot de waarde van het verzekerde te vorderen conform art. 96 Verzekeringwet. In de rechtsleer¹⁰² stellen WEYTS en PORTUGAELS dat een verzekeraar die te lichtzinnig is overgegaan tot het sluiten van een verzekering tegen aangenomen waarde, niet onverkort kan genieten van de regels inzake oververzekering te goeder trouw. Zij verantwoorden deze stelling door er op te wijzen dat er een belangrijke onderzoeksplicht rust op de verzekeraar bij het aangaan van een beding met aangenomen waarde. Een verzekering tegen aangenomen waarde veronderstelt toestemming van beide partijen gelet op art. 1108 BW.

2.6 DE SPONTANE MEDEDELINGSVERPLICHTING

2.6.1 Wat valt onder de spontane mededelingsplicht?

De verzekeringnemer is verplicht om alle hem bekende omstandigheden nauwkeurig mee te delen die hij redelijkerwijs moet beschouwen als gegevens die van invloed kunnen zijn op de beoordeling van het risico door de verzekeraar. Hetgeen niet spontaan werd meegedeeld zal nadien aan een redelijkheidstest worden onderworpen. Daarbij wordt nagegaan of een normaal zorgvuldige verzekeringnemer in dezelfde omstandigheden geplaatst behoorde te weten dat het niet meegedeelde gegeven een invloed kon hebben op de risicobeoordeling.¹⁰³

Wat niet moet worden meegedeeld dat zijn de omstandigheden die de verzekeraar kende of redelijkerwijs had moeten kennen. Gegevens waarover de verzekeraar beschikt ingevolge lopende overeenkomsten worden geacht gekend te zijn zonder dat ze opnieuw moeten worden meegedeeld in het kader van een nieuwe verzekeringsovereenkomst.¹⁰⁴ Het is verboden om genetische gegevens mee te delen.¹⁰⁵ Wanneer een verzekeraar de informatie waar hij in geïnteresseerd is heeft opgevraagd via een schriftelijke vragenlijst die niet volledig werd ingevuld dan kan hij daar later niets meer tegen doen tenzij ingeval van bedrog.¹⁰⁶ De juiste, nauwkeurige en volledige beantwoording van

---

¹⁰² B. WEYTS en N. PORTUGAELS, "Enkele bedenkingen bij de rol van het indemnitairste beginsel voor vaststellingsovereenkomsten in het verzekeringsrecht", *TBBR* 2020, nr. 6, (338) 346-347.

¹⁰³ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 59.

¹⁰⁴ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 60.

¹⁰⁵ Art. 58, lid 1 W.Verz.

¹⁰⁶ Art. 58, lid 2 W.Verz.

alle vragen bevrijdt de verzekeringnemer niet van de spontane mededeling van alle gegevens die een invloed hebben op de risicobeoordeling door de verzekeraar. Vragenlijsten kunnen door de rechtbank getoetst worden aan de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Een onderscheid dient gemaakt te worden tussen de situatie waarin opzettelijk gegevens worden achtergehouden of onjuist worden meegedeeld en de situatie waarin dit onopzettelijk gebeurt. In het eerste geval leidt dit tot de nietigheid van de verzekeringsovereenkomst.¹⁰⁷ De verzekeraar mag de premies houden die vervallen zijn tot op het ogenblik waarop hij kennis kreeg van het bedrog.¹⁰⁸ In de tweede hypothese is de verzekeringsovereenkomst niet nietig. De verzekeraar kan dan een voorstel doen om de overeenkomst te wijzigen. Dit voorstel doet hij binnen een termijn van een maand, te rekenen van de dag waarop hij kennis kreeg van het verzwijgen of onjuist meedelen van deze informatie.¹⁰⁹

Binnen deze termijn kan de verzekeraar de overeenkomst opzeggen wanneer hij kan aantonen dat hij het risico nooit zou hebben verzekerd.¹¹⁰ Wanneer het voorstel tot wijziging van de overeenkomst wordt geweigerd of het na de termijn van een maand te rekenen vanaf de ontvangst ervan niet wordt aanvaard, dan kan de verzekeraar de overeenkomst opzeggen binnen een termijn van 15 dagen.¹¹¹ Een verzekeraar die de overeenkomst niet heeft opgezegd en ook geen wijziging heeft voorgesteld kan zich nadien niet meer beroepen op feiten die hem bekend waren.¹¹²

Schadegevallen die zich voordoen vooraleer de wijziging of opzegging van kracht zijn geworden die worden als volgt geregeld: Indien niets te verwijten valt aan de verzekeringnemer dan is de verzekeraar tot de overeengekomen prestatie gehouden.¹¹³ Indien hem wel iets te verwijten valt bij het onopzettelijk verzwijgen of meedelen van gegevens dan is de verzekeraar slechts gehouden ten belope van het verschil tussen de betaalde premie en de premie die de verzekeringnemer zou hebben moeten betalen, indien hij het risico naar behoren had meegedeeld.¹¹⁴ Ingeval de verzekeraar dan bewijst dat hij het risico niet zou hebben verzekerd dan wordt zijn prestatie beperkt tot het betalen van een bedrag dat gelijk is aan alle betaalde premies.¹¹⁵

---

¹⁰⁷ Art. 59, lid 1 W.Verz.

¹⁰⁸ Art. 59, lid 2 W.Verz.

¹⁰⁹ Art. 60, §1, ten tweede W.Verz.

¹¹⁰ Art. 60, §1, ten derde W.Verz.

¹¹¹ Art. 60, §1, ten vierde W.Verz.

¹¹² Art. 60, §1, ten vijfde W.Verz.

¹¹³ Art. 60, § 2 W. Verz.

¹¹⁴ Art. 60, §3, ten eerste W. Verz.

¹¹⁵ Art. 60, §3, ten tweede W. Verz.

Stel dat er gedurende de looptijd van de verzekering een omstandigheid aan het licht komt waarvan geen van de partijen kennis had op het moment van het sluiten van de overeenkomst. In dat geval zal toepassing moeten worden gemaakt van art. 80 of art. 81, dat naargelang de omstandigheid een vermindering of een verzwaring van het verzekerde risico tot gevolg heeft.¹¹⁶ Deze regeling inzake vermindering en verzwaring van het risico geldt niet voor een levensverzekeringsovereenkomst en een ziekteverzekeringsovereenkomst.

Personen die getroffen werden of worden door een kankeraandoening, ongeacht het type, en die een verzekering zoals bepaald in art. 61/1 willen aangaan, moeten die aandoening melden aan hun verzekeraar overeenkomstig toekomstig artikel 61/2 §1, ten eerste in de Verzekeringwet van 2014. Een verzekeraar mag geen rekening houden met een kankeraandoening bij het verstrijken van een termijn van tien jaar na het succesvol beëindigen van de behandeling en voor zover er geen herval plaatsvond binnen deze termijn om de huidige gezondheidstoestand te bepalen. Sterker nog een verzekeraar mag de kankeraandoening niet uitsluiten uit het verzekeringscontract of de verzekering op basis daarvan weigeren.¹¹⁷

Big data maakt het mogelijk om gegevens op een eenvoudige en efficiënte manier uit te wisselen. De uitwisseling van gezondheidsgegevens of medische informatie gebeurt in België als volgt: De door de verzekerde gekozen arts levert geneeskundige verklaringen af die de verzekerde nodig heeft bij het sluiten of het uitvoeren van een verzekeringsovereenkomst.¹¹⁸ De verklaringen mogen uitsluitend in de handen terecht komen van de adviserend arts van de verzekeraar. Deze adviserend arts mag geen informatie doorspelen aan de verzekeraar die niet-pertinent is gelet op het risico waarvoor de verklaringen werden opgemaakt of wanneer ze betrekking heeft op andere personen dan de verzekerde.¹¹⁹ Deze manier van gegevensuitwisseling is een bewuste beleidskeuze geweest van de wetgever.

2.6.2 Het verbod op het gebruik en meedelen van genetische gegevens doorgelicht

Opvallend is dat het meedelen en gebruiken van genetische gegevens louter verhinderd wordt door art. 58 W. Verz. De regelgeving inzake gegevensbescherming op Europees niveau maakt het perfect mogelijk om genetische informatie te verwerken, ook de discriminatiewetgeving vormt geen

---

¹¹⁶ Art. 60, § 4 W. Verz.

¹¹⁷ Art. 61/2, §1, ten vierde W. Verz.

¹¹⁸ Art. 61, ten eerste W. Verz.

¹¹⁹ Art. 61, ten tweede W. Verz.

belemmering wanneer er een redelijke en objectieve rechtvaardiging voorhanden is. Het verbod is er gekomen doordat de Belgische wetgever ervoor heeft gekozen om genetisch slechtere profielen niet alleen te laten instaan voor het genetisch risico, bovendien wou men voorkomen dat de persoonlijke levenssfeer van de bloedverwanten zou worden geschonden.¹²⁰ De bescherming van genetische gegevens houdt in dat: Het meedelen of aanwenden van genetische gegevens verboden is in hoofde van de arts, de verzekeringnemer en de verzekeraar. De informatie niet onder de spontane mededelingsverplichting valt, de geneeskundige verklaringen van een arts in het kader van het sluiten of uitvoeren van een verzekeringsovereenkomst zich moeten beperken tot de huidige gezondheidstoestand van de kandidaat-verzekeringnemer en het medisch onderzoek slechts mag steunen op de voorgeschiedenis van de huidige gezondheidstoestand van de kandidaat-verzekerde en niet op technieken van genetisch onderzoek.¹²¹

Het verbod om gebruik te maken van genetische gegevens kan momenteel in vraag worden gesteld. Zo bestaat er geen wettelijke definitie van de begrippen “genetische gegevens” en “genetisch onderzoek”.¹²² In de literatuur worden wel een aantal aandoeningen als genetisch bestempeld. Het opvragen van informatie over de familiegeschiedenis kan belangrijke medische en mogelijks zelfs genetische informatie aan het licht brengen over de kandidaat-verzekeringnemer en werd niet door de wetgever verhinderd. Aangezien een van de belangrijkste argumenten voor het verbod op het gebruik van genetische gegevens in de parlementaire voorbereiding het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer van bloedverwanten betrof bestaat er in de verzekeringspraktijk consensus om dergelijke informatie niet op te vragen. Dit is niet sluitend omdat een (kandidaat-) verzekeringnemer door onwetendheid of uit verwarring toch informatie met betrekking tot de familiegeschiedenis kan prijsgeven.¹²³ In de rechtsleer¹²⁴ wordt er ook op gewezen dat de beperking tot de huidige gezondheidstoestand niet geldt voor medische vragenlijsten. In medische vragenlijsten is het toegelaten voor de verzekeraar om vragen te stellen over de huidige en de vroegere gezondheidstoestand zolang de beperkingen met betrekking tot genetische informatie worden gerespecteerd. Ook betreurt men de onmogelijkheid van een (kandidaat-) verzekeringnemer om een gunstig genetisch resultaat voor te leggen zoals dat in Engeland bijvoorbeeld wel kan.¹²⁵

---

¹²⁰ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 130.

¹²¹ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 58; E. GOESSENS, “Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering”, *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 965.

¹²² E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 129.

¹²³ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 131.

¹²⁴ *Ibid.*

¹²⁵ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 132.

Het maken van een onderscheid tussen een genetisch onderzoek of genetische test en een niet-genetisch onderzoek is ook helemaal niet evident. Voor sommige testen is bijvoorbeeld enkel de context¹²⁶ bepalend om uit te maken of het al dan niet om een genetische test gaat. Ter illustratie: Wanneer een bloedtest wordt afgenomen om de cholesterol te meten bij een persoon die familiaal belast is met hypercholesterolemie dan is dit een genetische test. Indien dezelfde test wordt afgenomen in het kader van een routineonderzoek dan gaat het om een niet-genetische test. Een ander gegeven dat het maken van een indeling bemoeilijkt is het onderscheid tussen monogenetische en multifactoriële afwijkingen.¹²⁷ Een monogenetische afwijking is een afwijking die ontstaat door één enkel afwijkend gen dat het ontstaan van een ziekte met zich meebrengt zoals de ziekte van Huntington. De meeste ziektes zijn multifactorieel wat wil zeggen dat er meerdere factoren aan de basis liggen. Naast de genetische elementen spelen ook de omgevingsfactoren en de levensstijl een belangrijke rol. Een voorbeeld van zo'n multifactoriële ziekte is de BRCA1-mutatie. Het betreft een genetische mutatie die een verhoogde kans op borstkanker creëert en enkel tot kanker leidt in combinatie met andere niet-genetische factoren. Het al dan niet voorkomen van een bepaalde ziekte is in de meeste gevallen niet uitsluitend afhankelijk van een genetische afwijking en toch krijgt deze informatie met betrekking tot genetische afwijkingen een afzonderlijk wettelijk regime in de meeste Europese landen.

Op Europees niveau is men het erover eens dat niemand mag gediscrimineerd worden op basis van genetische eigenschappen, en dat het vrijgeven van informatie aan derden of de toegang tot persoonlijke genetische informatie moet worden voorafgegaan door de individuele toestemming van de betrokkene.¹²⁸ Er is ook consensus dat kandidaat-verzekeringnemers niet mogen worden verplicht een genetisch onderzoek te ondergaan als voorwaarde om een verzekering te verkrijgen. Een genetisch onderzoek mag ook niet worden uitgevoerd louter ten behoeve van verzekeringsdoeleinden.¹²⁹ Momenteel is er nog onvoldoende draagvlak om één overkoepelend supranationaal wetgevend kader met betrekking tot de behandeling van het genetisch risico te creëren.¹³⁰ De GDPR laat aan de lidstaten de optie om de beschermde partij al dan niet te verbieden zijn persoonsgegevens vrij te geven.¹³¹

---

¹²⁶ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 121.

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 125.

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 126.

¹³¹ Art 9, lid 2 GDPR.

2.7 MELDINGSPLICHT VAN HET SCHADEGEVAL EN DE SCHADEBEPERKINGSPLICHT

De verzekerde moet van zodra het mogelijk is en binnen de termijn die bepaald is in de overeenkomst het schadegeval melden aan de verzekeraar overeenkomstig art. 74, § 1, eerste lid W. Verz. De aangifte moet de omstandigheden omvatten de oorzaken en de gevolgen van het schadegeval, alsook de naam, voornaam en woonplaats van de slachtoffers en getuigen. In het geval dat er een termijn in de polis werd bedongen en deze is verstreken dan kan de verzekeraar zich daar niet op beroepen wanneer de melding zo spoedig als redelijkerwijze mogelijk is gebeurd.¹³²

Het feit of een melding zo spoedig als redelijkerwijze mogelijk gebeurde is een feitenkwestie waarover door de bodemrechter moet worden geoordeeld. De bewijslast rust op de verzekerde aangezien hij de niet-eerbiediging van de contractueel vastgelegde termijn moet verantwoorden conform art. 1315, tweede lid BW.

De persoon aan wie de melding moet gebeuren is de verzekeraar zelf of een tussenpersoon indien deze door de verzekeraar gemachtigd werd om in zijn naam en voor zijn rekening dergelijke meldingen in ontvangst te nemen.¹³³ Dit betekent dat wanneer een tussenpersoon niet optreedt als lasthebber van de verzekeraar, de hem door de verzekerde gedane melding van het schadegeval niet gezien kan worden als een tijdige melding aan de verzekeraar dit onverminderd de regels van het schijnmandaat indien de voorwaarden daartoe vervuld zijn. Wanneer een tussenpersoon nalaat om het aangegeven schadegeval door te melden aan de verzekeraar dan kan hij daar persoonlijk aansprakelijk voor worden gesteld door de verzekerde.¹³⁴

Het belang van deze meldingsplicht ligt in het feit dat de verzekeraar zo snel mogelijk in de gelegenheid moet worden gesteld om de nodige verificaties te doen betreffende de daadwerkelijke verwezenlijking en effectieve dekking van het schadegeval, de omstandigheden en de omvang van de geleden schade. Bovendien wordt hij best snel op de hoogte gebracht omdat hij dan ook de nodige maatregelen kan treffen ter vrijwaring van zijn eigen rechten zoals bijvoorbeeld het uitoefenen van zijn subrogatierecht.¹³⁵

---

¹³² Art. 74, §1, tweede lid W. Verz.

¹³³ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht* (zevende editie) - gebonden editie, Mortsel, Intersentia, 2019, 88-89.

¹³⁴ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht* (zevende editie) - gebonden editie, Mortsel, Intersentia, 2019, 89.

¹³⁵ *Ibid.*

Indien een verzekerde de meldingsplicht niet correct naleeft dan kan de verzekeraar hem aansprakelijk stellen indien hij daardoor schade ondervindt. Deze geleden schade¹³⁶ zal hij moeten bewijzen en kan bijvoorbeeld bestaan uit het verlies van de mogelijkheid om een subrogatoire vordering in te stellen, het verlies van de mogelijkheid om zijn middelen te doen horen omdat hij pas verwittigd werd op een ogenblik dat een rechtbank reeds over het geschil uitspraak heeft gedaan, het definitief verlies van een gestolen goed dat bij tijdige melding gerecupereerd had kunnen worden of het verlies van een redelijke kans om een gestolen goed te recupereren. Let wel, om voor vergoeding in aanmerking te komen, moet de verloren kans resulteren in een zekere schade. Slechts wanneer verlies van een kans zeker is, is het bestaan van de schade ook zeker. De verzekeraar kan in de bovenstaande gevallen aanspraak maken op een vermindering van de verzekeringsprestatie ten belope van de effectief geleden schade gelet op art. 76, §1 W.Verz.

Stel dat de meldingsplicht door een verzekeringnemer niet of laattijdig vervuld werd en hij dus ervoor verantwoordelijk is dat een verzekeraar niet gehouden is te presteren dan kan hij daarvoor worden aangesproken door de verzekerde, die als gevolg daarvan geen dekking krijgt, evenals door de begunstigde van de verzekeringsovereenkomst wanneer die niet wordt vergoed.¹³⁷

In de toekomst wordt het mogelijk om roerende en onroerende goederen uit te rusten met sensoren die direct via een *smart contract* in staat zijn om schade te melden. Zo is het denkbaar dat een vochtsensor wordt ingebouwd in het dak van een huis die een waarschuwing stuurt naar de *Blockchain* wanneer er vocht wordt gedetecteerd. Vervolgens zouden een reeks instructies kunnen worden op gang gebracht die een vergoeding voor de herstelling van de rekening van de verzekeraar naar de rekening van de eiser overschrijven alvorens de persoon nog maar beseft dat er iets is voorgevallen. Bovendien zouden de slimme apparaten automatisch hun eigen toestand kunnen controleren en een claim indienen of rechtstreeks contact opnemen met de hersteller voor een snellere hulp wanneer dat nodig is. Deze evolutie vergemakkelijkt de verificatie en uitvoering van schadeclaims maar betekent ook dat de zonet beschreven wettelijke verplichting tot melding van een schadegeval minder vanzelfsprekend wordt toch zeker in het kader van een verzekering tot vergoeding van een vast bedrag.¹³⁸

---

¹³⁶ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht* (zevende editie) - gebonden editie, Mortsel, Intersentia, 2019, 89-90.

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 310-311.

Een verzekerde moet alle redelijke maatregelen nemen om de gevolgen van het schadegeval te voorkomen en te beperken.¹³⁹ Wanneer de verzekerde nalaat dit te doen dan heeft dat tot gevolg dat hij/zij geen aanspraak kan maken op dat gedeelte van de vergoeding van de schade die daarmee verband houdt.¹⁴⁰ Een slachtoffer van een verkeersongeval die *per se* een aparte kamer wil, zal onder bepaalde omstandigheden de meerschade van de extra kosten zelf moeten dragen. Wanneer wordt gewerkt met een *smart contract* dan worden de gebeurtenissen die aanleiding geven tot schadeloosstelling daarin gespecificeerd. De acties die nodig zijn om de verzekerde te compenseren zijn grotendeels situationeel. In de rechtsleer¹⁴¹ stelt men dat er nood is aan een secundair vertrouwensmechanisme in het bijzonder voor verzekeringen tot vergoeding van de schade, dat een extra laag toevoegt aan het proces van de *smart contracts* en *the Blockchain*. Bij het aanbieden van verzekeringen op deze manier zal het immers moeilijk zijn om de redelijkheid van een bepaalde partij en de mate waarin er redelijke maatregelen werden getroffen om de gevolgen te voorkomen en te beperken na te gaan, en dit te verdisconteren bij de berekening van de vergoeding van de schade.¹⁴²

2.8 HET IDEALE VERZEKERINGSMODEL IN TIJDEN VAN BIG DATA

2.8.1 De redenen waarom subsidiërende solidariteit wordt gecreëerd

Historisch gezien hebben er zich in Europa twee fundamenteel verschillende verzekeringsmodellen ontwikkeld:

In de continentale traditie¹⁴³ wordt door de controle-autoriteiten niet alleen toezicht uitgeoefend op de globale financiële solvabiliteit van de maatschappijen. Voor bepaalde belangrijke verzekeringen bestaan er strikte regels met betrekking tot de verzekeringsvoorwaarden en tarieven. Hierdoor onderscheiden verzekeraars zich in de continentale traditie nauwelijks op het vlak van het gevoerde segmenteringsbeleid.

---

¹³⁹ Art 75 W.Verz.

¹⁴⁰ Art. 74- 76 W.Verz.

¹⁴¹ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 325.

¹⁴² D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 324.

¹⁴³ N. DE PRIL en J. DHAENE, "Commissie voor Verzekeringen - Rapport van de werkgroep segmentering", 23.

In de Angelsaksische of maritieme cultuur¹⁴⁴ wordt de verzekering hoofdzakelijk beschouwd als een financiële service die verkocht wordt in een sterk concurrentiele markt. De controle-autoriteiten houden vooral toezicht op de globale financiële solvabiliteit van de ondernemingen en laten een grote vrijheid aan de verzekeraars bij het voeren van hun segmenteringsbeleid.

Sinds het begin van de jaren 90 werd in België een concurrentiele koers gevaren. Een niet onbelangrijke vraag die men zich kan stellen is hoe ons systeem geworden is zoals het nu is. Wat waren de drijfveren van de wetgever om het beleid te wijzigen? Wat heeft hem gebracht tot deze tegenreactie op het concurrentiele model? Met het invoeren van de solidariteitsmechanismen wordt vooral getracht om uitsluiting te voorkomen. Toch kan er worden opgemerkt dat solidariteitsmechanismes slechts gelden voor bepaalde types van verzekeringen en voor andere niet. Opnieuw kan men zich dan afvragen wat de achterliggende redenen daar dan voor zijn.

Vooreerst komt subsidiërende solidariteit tot stand omwille van financiële redenen. Het zit namelijk zo dat heel wat overheidstaken worden geprivatiseerd.¹⁴⁵ De overheid trekt zich terug uit domeinen met een sociale dimensie (risico's in verband met ziekte en ouderdom) en in domeinen die niet als sociaal worden beschouwd maar die zij wegens het onverzekerbaar karakter tot voor kort volledig financierden (publieke risico's waaronder het risico op natuurrampen en terrorisme). Bij de eerste groep van risico's is de gedachte ontstaan dat de basisvoorziening door de overheid moet worden gecomplementeerd door een aanvullend beschermingsmechanisme van de private verzekeringssector voornamelijk dus om budgettaire redenen. De groep van publieke risico's komen dan weer op de schouders van de private verzekeraars omdat de overheid niet kan instaan voor de mogelijke omvang van de schade, noch de nodige efficiëntie kan bieden die nodig is voor de afhandeling.

Een volgende beweegreden om solidariteitsmechanismen in te bouwen is gelegen in het feit dat sommige verzekeringen gezien worden als een basisvoorziening. Een voorbeeld van een verzekering die door de samenleving als basisgoed wordt beschouwd is de verzekering BA-motorrijtuigen. De wetgever heeft geprobeerd om deze zo toegankelijk mogelijk te maken wegens het verplichte karakter van de verzekering.¹⁴⁶ Telkens wanneer een verzekeraar bij het selecteren van het risico beslist over de toegang tot de verzekering beslist hij automatisch over de toegang van de kandidaat-verzekeringnemer tot zijn mobiliteit. Op het moment dat een zelfsturend motorrijtuig een realiteit wordt dan zou deze beweegreden tot het creëren van solidariteit zijn waarde kunnen verliezen. De

---

¹⁴⁴ N. DE PRIL en J. DHAENE, "Commissie voor Verzekeringen - Rapport van de werkgroep segmentering", 23.

¹⁴⁵ K. BERNAUW, "Hoe barmhartig kleurt het verzekeringsrecht? De vergoeding van rampenschade" in I. CLAEYS, (ed.), *De kleuren van het recht*, Mortsel, Intersentia, 2012, (3) 5.

¹⁴⁶E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 964.

belofte van de zelfsturende wagen is dat iedereen veel mobieler zal worden. Ook mensen zonder een rijbewijs zullen zich kunnen verplaatsen. De rechtsleer¹⁴⁷ acht het waarschijnlijk dat de aansprakelijkheid van een motorrijtuig in de toekomst niet meer op de bestuurder zal rusten ingevolge foutaansprakelijk maar wel op de houder van de licentie van de wagen en de producent ingevolge objectieve aansprakelijkheid. Gelet op de ontwikkeling van de deeleconomie zal het in de toekomst mogelijk worden om de risico's die ontstaan door met een zelfsturend motorrijtuig rond te rijden te delen. Niet iedereen zal nog een wagen nodig hebben als bezit.

Momenteel bestaat er een Tariferingsbureau Auto dat de taak heeft om de toegang tot de autoverzekering te bewerkstelligen voor zoveel mogelijk mensen. Het zorgt ervoor dat de financiële last van niet-verzekering die wordt gedragen door het Belgisch Gemeenschappelijk Waarborgfonds wordt ingeperkt. De schade gemaakt door niet-verzekerde voertuigen wordt normaal gefinancierd door het geheel van verzekerde automobilisten via het BGWF. De oprichting van het Tariferingsbureau heeft ervoor gezorgd dat deze kost wordt beperkt doordat een deel van de groep van onverzekerden minstens gedeeltelijk bijdragen in de kosten. Er ontstaat subsidiërende solidariteit op de verzekeringsmarkt doordat private verzekeringsondernemingen onrechtstreeks moeten bijdragen aan het Tariferingsbureau Auto voor (kandidaat-) verzekeringnemers die zij niet willen onderschrijven of niet aan de door het bureau getarifeerde premies. Zij rekenen dit door in de premies van de bij hen aangesloten verzekerden. Aangezien dit wettelijk voorziene solidariteitsmechanisme zoals dat vandaag bestaat voor een motorrijtuig in de toekomst minder vanzelfsprekend zal blijken kan worden gespeculeerd dat de organisatie van subsidiërende solidariteit niet meer nodig zal zijn.

Daarnaast heeft men nog de verzekeringen die als essentieel worden beschouwd waarbij het gevoel overheerst van billijkheid. Het wordt rechtvaardig gevonden dat bepaalde risico's in de portefeuille worden opgenomen en dat daarom bepaalde risicofactoren niet in rekening worden gebracht, ondanks economische overwegingen die het tegendeel zouden bepleiten. Om te weten welke risicofactoren al dan niet in rekening mogen worden gebracht bij het bepalen van de premie volgens de maatschappelijke perceptie kan een onderscheid worden gemaakt tussen beïnvloedbare factoren en niet-beïnvloedbare factoren. Beïnvloedbare factoren zijn factoren die iemand zelf onder controle heeft. Iemand die een levensverzekering afsluit en rookt zal een hoger risico vertegenwoordigen. Omdat de roker zelf zijn gedrag kan wijzigen en kan kiezen om te stoppen vindt men het niet

---

¹⁴⁷ B. FITEN e.a., "Zelfrijdende wagens anno 2019. Waar staan we juridisch en maatschappelijk?", *NJW* 2019, nr. 406, 552-553.

rechtvaardig om voor deze personen meer te betalen.¹⁴⁸ De situatie is anders wanneer een levensverzekering wordt afgesloten door een individu met een slecht genetisch profiel of een chronische ziekte. In dat geval vindt men het niet rechtvaardig dat die persoon moet instaan voor het hoger risico dat hij vormt. Over welke genen men heeft gekregen heeft men geen controle.¹⁴⁹

De wettelijke mechanismen die om deze reden subsidiërende solidariteit hebben gecreëerd zijn te vinden in de verzekering van het genetisch risico, de schuldsaldoverzekering voor personen met een verhoogd gezondheidsrisico, en het recht op een ziektekostenverzekering voor chronisch zieken en personen met een handicap. Het zijn stuk voor stuk verzekeringen die individuen viseren met een slecht medisch risicoprofiel, wat ze uiteraard niet zelf in de hand hebben. De solidariteit in deze verzekeringen komt op een verschillende manieren tot stand:

In de verzekering van het genetisch risico mag over een bepaalde risicofactor geen informatie worden uitgewisseld.¹⁵⁰ Het uitsluiten van een risicofactor voor het berekenen van een premie brengt automatisch subsidiërende solidariteit tot stand. Meer specifiek wanneer er geen genetische gegevens in aanmerking mogen worden genomen dan zullen de genetisch begiftigden automatisch meebetalen voor de genetisch zwakkeren. In de schuldsaldoverzekering is een mechanisme voorzien dat ervoor zorgt dat een (kandidaat-) verzekeringnemer die een verhoogd gezondheidsrisico heeft en aan wie een schuldsaldoverzekering wordt geweigerd of bij acceptatie een bijpremie boven de 75 procent wordt aangerekend, de mogelijkheid krijgt om de premie te laten herberekenen door het Opvolgingsbureau. Indien de bijpremie meer dan 125 of 200 procent bedraagt dan moet de verzekeraar een beroep doen op de tussenkomst van de compensatiekas of een gestandaardiseerde waarborg aanbieden aan de (kandidaat-) verzekeringnemer.¹⁵¹ Tot slot beschikt een (kandidaat-) verzekeringnemer die chronisch ziek of gehandicapt is over een recht op een ziektekostenverzekering waarvan de kosten verbonden aan de ziekte of handicap worden uitgesloten.¹⁵²

Verder is er nog het streven van de wetgever naar gelijke toegang tot verzekering. Zowel op Europees, internationaal als nationaal niveau wenst de wetgever toepassing te geven aan het non-discriminatiebeginsel. THIERRY en VAN SCHOU BROUCK wijzen erop dat de afweging tussen de tegengestelde belangen segmentering en niet-discriminatie eigenlijk neerkomt op een andere kijk op het gelijkheidsbeginsel. Enerzijds heeft men de verzekeringstechnische groepstraditie waarbij de

---

¹⁴⁸ N. DE PRIL en J. DHAENE, "Commissie voor Verzekeringen- Rapport van de werkgroep segmentering", 26.

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ Art. 58 W.Verz.

¹⁵¹ Art. 212 §1 7° W.Verz.

¹⁵² Art. 206 W.Verz.

private verzekeringsonderneming streeft naar actuariële rechtvaardigheid en aan de andere kant heeft men de individualistische mensenrechtentraditie, waarbij de wetgever streeft naar sociale rechtvaardigheid.¹⁵³ Daarbij valt nog op te merken dat hetgeen als rechtvaardig wordt beschouwd verschilt doorheen de tijd en naargelang de samenleving. Het gegeven dat een tariefcriterium objectief gerechtvaardigd is betekent niet noodzakelijk dat het gebruik van het criterium legitiem of maatschappelijk wenselijk is. Het feit of er dan al dan niet gebruik van kan worden gemaakt is een politieke keuze. Het beginsel van non-discriminatie laat immers de vraag open welke aspecten mogen gebruikt worden om partijen met elkaar te vergelijken en welke niet. Het arrest van het Hof van Justitie dat het verbiedt om rekening te houden met geslacht als tariefbepalende factor is daarom toch wel wat vreemd.¹⁵⁴

Een laatste beweegreden bestaat in het bieden van bescherming tegen marktfalen. De wetgever organiseert solidariteit uit vrees dat één of meerdere verzekeringsondernemingen insolvent zouden worden. Meer concreet gaat het over solidariteitsmechanismen die worden ingericht om een bepaald risico verzekeraar te maken op een manier die de financiële stabiliteit van de verzekeringssector vrijwaart zoals het terrorismerisico maar ook solidariteitsmechanismen die erin bestaan een fonds op te richten gefinancierd door bijdragen van verschillende verzekeringsondernemingen ter bescherming van mogelijke solvabiliteitsproblemen van bepaalde verzekeringsondernemingen.¹⁵⁵

2.8.2 Grenzen aan subsidiërende solidariteit in de private verzekering

In de Belgische wetgeving kunnen aldus drie methodes worden onderkend om solidariteit te organiseren in het domein van de private verzekering. Het betreft de uitsluiting van bepaalde parameters voor de berekening van de premie, het tarifieren van risico's onder niveau (met tarifieringsbureau) en de omslag over de groep van verzekeraars en de pooling van risico's tussen verzekeraars (door middel van een fonds) en de overheid. De solidariteitsmechanismen beïnvloeden de wijze waarop een verzekeringsonderneming haar verzekeringsproducten kan aanbieden, welk cliënteel zij mag aantrekken en welke financiële bijdragen zij dient te leveren aan bepaalde fondsen.

---

¹⁵³ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, (104) 104.

¹⁵⁴ P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 30.

¹⁵⁵ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, (105) 105.

GOESSENS stelt dat er juridische grenzen zijn aan de subsidiërende solidariteit en dat moet worden nagegaan of de huidige solidariteitswetgeving deze al dan niet overschrijdt.¹⁵⁶

Dit kan door eerst te kijken of de materie die het wettelijk solidariteitsmechanisme beoogt te regelen al dan niet reeds door de Europese wetgever werd geharmoniseerd. In geval van harmonisatie moeten nationale bepalingen steeds in overeenstemming zijn met de Europese norm, en mogen er geen strengere regels worden voorgeschreven voor de eigen verzekeringsondernemingen dan degene die gelden in andere lidstaten. Uit het veralgemeend verbod van *a priori* of systematische *a posteriori*-controle van voorwaarden en tarieven heeft het Hof van Justitie het beginsel van tarifieringsvrijheid afgeleid. Een terechte vraag is of het beginsel van tarifieringsvrijheid in de zin van artt. 21, eerste lid, 154, eerste lid en 191, eerste lid Solvency-II Richtlijn en de rechtspraak van het Hof van Justitie al dan niet geschonden wordt door bijvoorbeeld het mechanisme van genetische solidariteit. Het is immers zo dat verschillende solidariteitsmechanismen beperkingen opleggen aan het gebruik van klassieke segmenteringscriteria zoals de gezondheidstoestand, de leeftijd of het al dan niet aanwezig zijn van een handicap. Dit kan een invloed hebben op de premiezetting bij het verzekeren van risico's. Ten tweede kan worden gekeken of de nationale regels het voor buitenlandse verzekeraars niet moeilijker maken om hun activiteiten te ontplooiën op Belgisch grondgebied via een bijkantoor of vrije dienstverrichting in de zin van artt. 49 en 56 VWEU. De nationale maatregelen mogen in geen geval de vrijheid van vestiging en dienstverrichting zonder een objectieve rechtvaardiging beperken. Ten derde kan worden nagegaan of de wettelijke solidariteitsmechanismen onder het mededingingsrecht vallen, wat voor problemen zou kunnen zorgen indien een EER-verzekeringsonderneming die de markt wenst te betreden succesvol zou argumenteren dat de door de Belgische lidstaat opgelegde wettelijke mechanismen een mededingingsbelemmerende situatie tot stand brengen. Tot slot kan men zich afvragen of er geen afbreuk wordt gedaan aan de winstgevendheid van de verzekeringsonderneming en de vrijheid van haar economische werkzaamheden.

De eerste vraag kan worden beantwoord aan de hand van drie zaken die werden verwezen naar het Hof van Justitie:

In een arrest¹⁵⁷ van 2003 werd verduidelijkt dat het de bedoeling is geweest van de communautaire wetgever om het beginsel van tariefvrijheid te waarborgen in de schadeverzekeringsbranche. Het beginsel van tarifieringsvrijheid verbiedt ieder stelsel van voorafgaande of systematische mededeling

---

¹⁵⁶ E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 962 ; E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Morsel, Intersentia, 2018, (37) 37.

¹⁵⁷ HvJ 25 februari 2003, nr. C-59/01, ECLI:EU:C:2003:102, punt 16.

en goedkeuring van tarieven. Volgens het Hof betrof een voorafgaande mededeling en goedkeuring van tariefverhogingen in het kader van een algemeen prijscontrolesysteem de enige mogelijke uitzondering. Het feit dat dit arrest het beginsel van tarifieringsvrijheid lijkt te willen verheffen tot een volledig geharmoniseerde regel op Europees niveau met slechts één wettelijke uitzonderingsmogelijkheid stuitte dit op veel kritiek vanuit de rechtsleer.¹⁵⁸

Het Hof heeft daarom in een arrest¹⁵⁹ van 2009 haar visie genuanceerd en verduidelijkt door te stellen dat het niet haar bedoeling is om iedere nationale maatregel die gevolgen heeft voor de tarieven te verbieden. Dit aangezien er geen sprake kan zijn van een volledige tariefharmonisatie zolang de Gemeenschapswetgever zijn wil daartoe niet tot uitdrukking heeft gebracht. *In casu* handelde het arrest over Italiaanse regelgeving die het verplicht stelde voor elke verzekeraar wettelijke aansprakelijkheid motorrijtuigen om een verzekering af te sluiten na een verzoek van elke mogelijke (kandidaat-) verzekeringnemer waarbij de premies dienden te worden berekend aan de hand van wettelijk vastgestelde parameters. Aangezien deze systemen enkel gevolgen hebben voor de ontwikkeling van de premie en niet voor de vaststelling van de tarieven is dit perfect toegelaten. Verzekeringsmaatschappijen behouden de vrijheid om de hoogte van de basispremie vast te stellen en daarom is er geen sprake van een inperking van het beginsel inzake tarifieringsvrijheid.

In 2013 deed het Hof een uitspraak¹⁶⁰ over het feit of een nationale regeling die een technisch kader instelt waarbinnen de verzekeringsondernemingen hun premies moeten berekenen al dan niet strijdig is met het beginsel van tarifieringsvrijheid aangezien dit gevolgen heeft voor de ontwikkeling van de tarieven. Het antwoord was negatief.

Op basis van deze arresten is het duidelijk dat een beroep op een schending van het tarifieringsbeginsel vandaag niet veel zal opleveren tenzij in extreme gevallen van rechtstreekse overheidsinmenging op het vlak van tariefzetting.¹⁶¹ De maatregelen die de lidstaten nemen om discriminatie te voorkomen zijn niet verboden. In het voorbeeld van een verzekering van het genetisch risico stelt een verzekeringsonderneming niet de basispremie vast die zij zou willen vaststellen wegens het gebrek aan informatie over het genetisch risico. Het gebrek aan deze informatie heeft onrechtstreeks een invloed op de premie maar toch is de verzekeringsonderneming vrij in het bepalen van haar basispremie

---

¹⁵⁸ E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 966.

¹⁵⁹ HvJ 28 april 2009, nr. C-518/06, ECLI: EU:C:2009:270.

¹⁶⁰ HvJ 7 maart 2013, nr. C- 577/11, ECLI: EU:C:2013:146 punten 23-25.

¹⁶¹ E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 967.

volgens de eigen technische grondslagen, en daarom vormt dit solidariteitsmechanisme geen inperking op het beginsel van tarifieringsvrijheid.¹⁶²

Voor de beantwoording van de tweede vraag met betrekking tot het interne marktrecht moet men weten dat er sprake is van een beperking van de fundamentele vrijheden telkens wanneer een nationale maatregel de uitoefening van één of meerdere van deze vrijheden verbiedt, belemmert of minder aantrekkelijk maakt. Het feit dat een verzekeringnemer in het kader van zijn mededelingsplicht geen genetische informatie mag meedelen en een verzekeraar er niet mag achter vragen kan gezien worden als een beperking op de onderschrijvingsvrijheid en de tarifieringsvrijheid van de verzekeraar in de zin van de fundamentele vrijheden. In Nederland en het Verenigd Koninkrijk mag rekening gehouden worden met de familiegeschiedenis van een (kandidaat-) verzekeringnemer.¹⁶³ Dit zou er kunnen toe leiden dat buitenlandse ondernemingen aanpassingen moeten doen aan hun commerciële beleid en strategie wanneer ze de Belgische markt wensen te betreden. Het is daarom verdedigbaar om te stellen dat de verzekering van het genetisch risico potentieel een inperking kan uitmaken van de fundamentele vrijheden van vestiging en dienstverrichting.¹⁶⁴

Fundamentele vrijheden kunnen worden onderworpen aan bepaalde beperkingen of belemmeringen door nationale regels van de lidstaat van ontvangst indien de betrokken nationale maatregel naast de voorwaarde van non-discriminatie en non-harmonisatie cumulatief aan drie voorwaarden voldoet. Ten eerste moet er een dwingende reden van algemeen belang zijn dit wordt door het Hof zeer casuïstisch beoordeeld, ten tweede dient de maatregel geschikt te zijn ter verwezenlijking van het doel van algemeen belang en ten laatste moet voldaan zijn aan de vereiste van noodzakelijkheid en proportionaliteit. Dit komt erop neer dat de beperkende maatregel objectief nodig moet zijn om het doel van algemeen belang te garanderen en hij niet verder mag gaan dan noodzakelijk om de doelstelling te bereiken.¹⁶⁵ GOESSENS stelt dat het solidariteitsmechanisme voor de verzekering van het genetisch risico deze toets van algemeen belang wellicht zal doorstaan aangezien het regime discriminatie van mensen met een genetisch zwakker risicoprofiel nastreeft en de bescherming van de privacy van bloedverwanten (doelstelling van algemeen belang), het geschikt is om de consument een reële tariefzetting te waarborgen ongeacht zijn genetisch risicoprofiel (geschiktheidsvereiste) en de vrije vestiging en/of vrije dienstverlening niet op een minder ingrijpende wijze kan worden belemmerd.

---

¹⁶² E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 968.

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ *Ibid.*

¹⁶⁵ E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 970.

Het Nederlandse en Engelse regime bevatten in de praktijk even strenge inperkingen inzake het gebruik van informatie over het genetisch risico (evenredigheid- en proportionaliteitsvereiste).¹⁶⁶

De vraag of een verzekeringsonderneming bij de uitoefening van de wettelijke solidariteitsmechanismen onder het mededingingsrecht valt hangt af van de vraag welke activiteiten zij uitoefent. Doordat private verzekeringsondernemingen steeds meer solidariteitstaken vervullen kan men zich afvragen of zij onverkort aan de regels van de concurrentiele markt zijn onderworpen wanneer ze die taken uitvoeren.

Een entiteit die een onderneming is in de zin van artt. 101 en 102 VWEU mag geen misbruik maken van haar machtspositie of de handel tussen lidstaten ongunstig beïnvloeden door middel van overeenkomsten of onderling afgestemde feitelijke gedragingen.¹⁶⁷ Het Hof van Justitie heeft in haar arrest¹⁶⁸ Hoffner en Elser invulling gegeven aan het begrip onderneming. Het omvat elke eenheid die een economische activiteit uitoefent ongeacht haar rechtsvorm en de wijze waarop zij wordt gefinancierd. Het Hof ontwikkelde een zeer uitgebreide rechtspraak over de kwestie op welk punt de activiteiten van pensioenfondsen, sociale zekerheidsinstellingen en ziekteverzekeraars toch als economisch kunnen worden aangemerkt in de zin van het Werkingsverdrag. Er zal moeten worden gekeken of activiteiten uitgeoefend door verzekeringsondernemingen in het kader van de solidariteitswetgeving economische activiteiten in de zin van het mededingingsrecht uitmaken of dat het activiteiten van zuiver sociale aard betreft, met dan al dan niet de toepasselijkheid van het mededingingsrecht.¹⁶⁹ Het is dus perfect mogelijk dat een EER-verzekeringsonderneming die de Belgische markt wenst te betreden als argument opwerpt dat een wettelijk solidariteitsmechanisme een mededingingsbelemmerende situatie tot stand brengt.¹⁷⁰

Tot slot is er nog de vraag of de door de wetgever gecreëerde subsidiërende solidariteit legitiem is in het licht van de grondrechten.

Het antwoord daarop is dat de vrijheid van handel en nijverheid en het eigendomsrecht geen absolute rechten zijn.¹⁷¹ De wetgever mag de economische bedrijvigheid van personen en ondernemingen regelen. Er zal slechts een schending voorliggen wanneer hij die vrijheid zou beperken zonder dat

---

¹⁶⁶ *Ibid.*

¹⁶⁷ E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 971

¹⁶⁸ HvJ, 23 april 1991, nr. C-41/90, ECLI:EU:C:1991:161, punt 21.

¹⁶⁹ E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 971.

¹⁷⁰ E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 975.

¹⁷¹ Art. II 3 WER.; E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, (193) 193.; E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, (393) 394.

daartoe enige noodzaak bestaat of indien de beperking kennelijk onevenredig zou zijn met de nagestreefde doelstelling. Ter illustratie kan verwezen worden naar het arrest van het Grondwettelijk Hof van 10 november 2011.¹⁷² De verzoekende partij had daar opgeworpen dat de vrijheid van handel en nijverheid wordt ingeperkt door wettelijke bepalingen die voorzien in een gedragscode waarin een standaard medische vragenlijst wordt bepaald, de mogelijkheid voor een verzekeringnemer om een derde-partijenbeslissing te krijgen en het solidariseren van het betalen van de bijpremie via het Opvolgingsbureau voor de tarifiering. Het Hof heeft daarin geoordeeld dat de nagestreefde doelstelling van de bestreden wet namelijk de toegang tot schuldsaldoverzekeringen verhogen voor personen met een verhoogd gezondheidsrisico ten gevolge van een ziekte met een zekere graad van ernst een redelijke verantwoording uitmaakt om te voorzien in een solidariteitsmechanisme betreffende de bijpremies die een bepaalde minimumdrempel overschrijden. Ook de evenredigheidsvereiste was voldaan omdat het mechanisme beperkt bleef tot een maximumbedrag van de bijpremie. Het is bovendien niet de schadelast zelf die wordt gesolidariseerd en het mechanisme geeft geen aanleiding tot de niet-correcte inschatting van de medische risico's. Kortom de bepalingen doen niet op een onevenredige wijze afbreuk aan de vrijheid van handel en nijverheid en aan de contractuele vrijheid van de verzekeraars.

Het is ook mogelijk dat een verzekeringsonderneming meent dat de wettelijke solidariteitsmechanismen haar vermogen aantasten. Deze kan een schending van haar eigendomsrecht inroepen voor de rechter die een prejudiciële vraag kan stellen aan het Grondwettelijk Hof. Het eigendomsrecht zal ruim moeten worden geïnterpreteerd in de zin van art. 16 van de Grondwet, art. 17, § 1 Handvest en art. 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het EVRM. Het Grondwettelijk Hof verstaat onder eigendom *“patrimoniale waarden, zoals vorderingen op grond waarvan de houders ervan kunnen beweren minstens een legitieme en redelijke verwachting te hebben dat zij het effectieve genot van een eigendomsrecht verkrijgen”*.¹⁷³ Wat als een beperking op het eigendomsrecht wordt gezien zijn wettelijke bepalingen die tot gevolg hebben dat verzekeringsmaatschappijen een deel of geheel van hun aanspraken op de betaling van de in die overeenkomsten vastgestelde verzekeringspremies verliezen. Gelet op deze definitie kan worden geargumenteed dat een inperking van het eigendomsrecht aan de orde is voor twee methodes om solidariteit te organiseren, zijnde de uitsluiting van bepaalde parameters bij de berekening van de premie en de onder niveau getarifeerde premies met een omslag over de groep van verzekeraars. Deze beperkingen kunnen echter gerechtvaardigd worden wanneer ze genomen werden ter behartiging van

---

¹⁷² GwH 10 november 2011, nr. 166/2011.

¹⁷³ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 394-394.

een legitiem algemeen belang en niet kennelijk onevenredig zijn ten aanzien van dat algemeen belang.¹⁷⁴

2.8.3 De verhouding tussen solidariteit en segmenteren

Solidariteit kan zich veruitwendigen onder de vorm van kanssolidariteit of subsidiërende solidariteit.¹⁷⁵

In de hypothese waarin het mogelijk zou zijn voor een verzekeraar om te beschikken over alle informatie aangaande de risicofactoren, zou het ook mogelijk worden om een geïndividualiseerde premie aan te rekenen die volledig overeenstemt met het risico dat een specifieke (kandidaat-) verzekeringnemer vertegenwoordigd. Kanssolidariteit is aan de orde wanneer de betaalde premies bestemd worden om de verzekerden te vergoeden die daadwerkelijk door het noodlot getroffen worden. Er ontstaat dan solidariteit tussen de getroffen en de niet-getroffenen maar niemand zal in deze situatie systematisch bevoordeeld worden aangezien alle risicofactoren in de premie werden verrekend. De solidariteit die ontstaat tussen de geluksvogels en de pechvogels berust op toeval en is eigen aan de verzekeringstechniek zelf. Bij subsidiërende solidariteit kan een bijkomstig onderscheid worden gemaakt tussen onbekende en bewuste subsidiërende solidariteit.¹⁷⁶ Het eerste betreft een proces van geldoverdrachten tussen verzekerden als gevolg van onbekende of niet kwantificeerbare risicofactoren. Het tweede een proces waarbij door het bewust negeren van gekende risicofactoren, bepaalde verzekerden te veel premie betalen ten gunste van anderen.

Wanneer een verzekeraar zijn segmentatiebeleid voert dan streeft hij ernaar om de te verzekeren risico's in te delen in zo homogeen mogelijke risicogroepen. Op basis daarvan wordt dan bepaald tegen welke premie en onder welke voorwaarden een verzekering wordt aangeboden aan de betrokken groep en wie al dan niet in de verzekeringsportefeuille wordt opgenomen.

In de rechtsleer¹⁷⁷ wordt veelvuldig gepleit voor een verzekeringsmodel gebaseerd op zuivere kanssolidariteit. Een eenvoudige verklaring daarvoor is dat verzekeringsondernemingen opereren op een concurrentiele markt. Het is voor hen belangrijk dat ze een risico zo correct mogelijk kunnen appreciëren en overeenkomstig een passende premie kunnen bepalen. Verzekeringnemers zijn subsidieavers, wat erop neer komt dat ze liever geen minder goede risico's subsidiëren. Verzekerden

---

¹⁷⁴ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 395-396.

¹⁷⁵ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 22- 23.

¹⁷⁶ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 24-25.

¹⁷⁷ E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 962.; E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, (25) 25.

die een lager risico lopen dan andere verzekerden in de pool zullen geneigd zijn om over te lopen naar een andere verzekeraar die betere voorwaarden aanbiedt of ze zullen kiezen voor een andere oplossing buiten de verzekering. Dit staat ook wel bekend als het gevaar op anti-selectie en heeft als negatieve gevolg dat het gemiddelde risico in de pool slechter wordt. De achterblijvers zullen een hogere premie moeten betalen.¹⁷⁸ Een doorgedreven segmentering zal bovendien het risico op *moral hazard* verkleinen en de neiging tot oververzekeren afremmen. Als nadeel wordt soms geschreven dat dit tot onverzekerbaarheid zou kunnen leiden, aangezien de slechte risico's een hogere premie moeten betalen.¹⁷⁹ In Nederland is men echter een onderzoek gestart naar solidariteit en heeft men geprobeerd om de ontwikkeling van de verzekerbaarheid en betaalbaarheid in kaart te brengen aan de hand van de Solidariteitsmonitor.¹⁸⁰ De Solidariteitsmonitor vormt een goed voorbeeld om te schetsen wat de invloed van het gebruik van *Big data* op de solidariteit is en heeft uitgewezen dat er een lichte stijging is geweest van het jaar 2017 naar 2018 in de mate waarin premies worden gedifferentieerd maar voor het jaar 2018-2019 is het redelijk stabiel gebleven. De verzekerbaarheid blijkt er niet op te zijn achteruitgegaan.¹⁸¹ *Big data* kan overigens net positief bijdragen in het betaalbaar maken van verzekeringen. Aan de hand van informatie die door een app wordt ingestuurd naar een verzekeraar kunnen suggesties worden gedaan omtrent bijvoorbeeld het aannemen van een gezondere levensstijl. Als de verzekerde daar gehoor aan geeft dan kan de premie worden verlaagd. Zowel de verzekeraar als de verzekerde halen hier voordeel uit.¹⁸²

Dat er een verband bestaat tussen de mate waarin bewust subsidiërende solidariteit wordt gecreëerd en de mate waarin wordt gesegmenteerd is inmiddels duidelijk. Hoe verder men segmenteert hoe kleiner de bewuste subsidiërende solidariteit op voorwaarde dat dit gebeurt op een statistisch verantwoorde wijze, maar op de kanssolidariteit heeft de mate waarin wordt gesegmenteerd geen enkele invloed.¹⁸³ De onderstaande grafiek is een schematische voorstelling van deze theorie.

---

¹⁷⁸ E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 963.; E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Morsel, Intersentia, 2018, (25) 25.

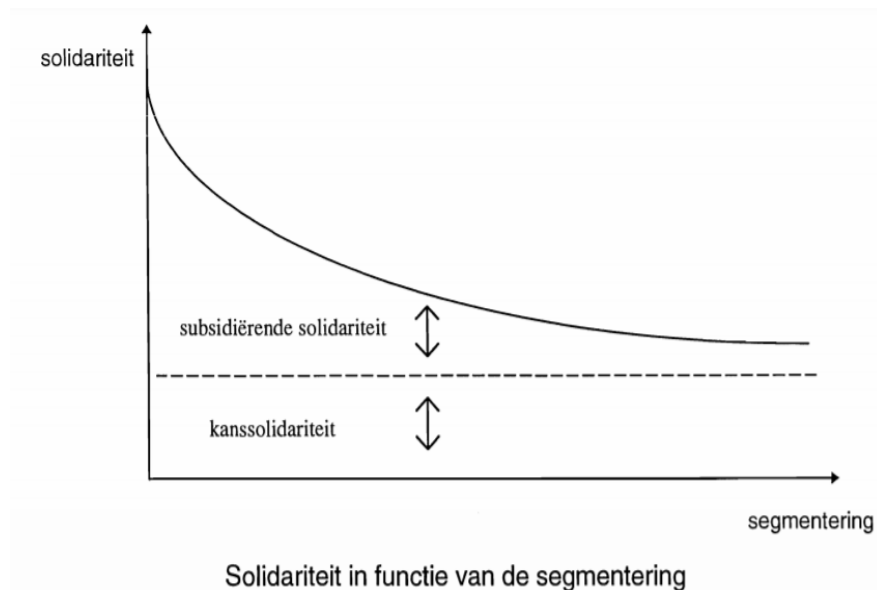
¹⁷⁹ N. DE PRIL en J. DHAENE, "Commissie voor Verzekeringen- Rapport van de werkgroep segmentering", 19.

¹⁸⁰ E. SARS, *De ontwikkelingen van big data binnen de verzekeringssector gezien in het licht van de huidige wet- en regelgeving*, masterproef Rechten Universiteit van Tilburg, 2020, <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=150235> 20.

¹⁸¹ E. SARS, *De ontwikkelingen van big data binnen de verzekeringssector gezien in het licht van de huidige wet- en regelgeving*, masterproef Rechten Universiteit van Tilburg, 2020, <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=150235> 21.

¹⁸² E. SARS, *De ontwikkelingen van big data binnen de verzekeringssector gezien in het licht van de huidige wet- en regelgeving*, masterproef Rechten Universiteit van Tilburg, 2020, <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=150235> 21-22.

¹⁸³ Y. THIERY, "De Antidiscriminatiewet: verzekeren over dezelfde kam?" *TBH* 2003, afl. 8, (646) 648.

Figuur 2 N. DE PRIL en J. DHAENE, "Commissie voor Verzekeringen- Rapport van de werkgroep segmentering", 13.

2.8.4 Kanssolidariteit zonder subsidiërende solidariteit: een reële mogelijkheid?

In *Big data* hangt de bruikbaarheid van elk ongestructureerd gegeven eerder af van de hoeveelheid aanvullende gegevens die voorhanden zijn en waarmee een bepaald gegeven gecorreleerd kan worden dan van de inhoud van het gegeven. Gegevens die op het eerste zicht zeer weinig informatie bevatten en betekenisloos lijken, kunnen nuttiger worden naarmate er meer gegevens beschikbaar zijn die gekoppeld kunnen worden met elkaar.¹⁸⁴ Dit is een reden om te streven naar een verzekeringsmodel waarbij er met zoveel mogelijk factoren rekening mag worden gehouden bij het inschatten van risico's, bepalen van premies en accepteren van (kandidaat-) verzekeringnemers.

In 1995 werd door de Werkgroep Segmentering¹⁸⁵ gesteld dat het onmogelijk zou zijn om een premie aan te rekenen die volledig in verhouding staat met het werkelijke risico dat iemand vertegenwoordigt. Dit zou immers vereisen dat de invloed van elk van de risicofactoren eenduidig zou kunnen worden vastgesteld. Hetgeen zij onmogelijk waanden gelet op een aantal redenen; het groot aantal risicofactoren en het gegeven dat niet alle factoren gekend zijn, het niet objectief meetbaar of observeerbaar zijn van een aantal van deze factoren, de afhankelijkheid die tussen verschillende

¹⁸⁴ INSTITUUT FINANCIËEL RECHT (ed.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Morsel, Intersentia, 2019, (449) 459.

¹⁸⁵ N. DE PRIL en J. DHAENE, "Commissie voor Verzekeringen- Rapport van de werkgroep segmentering", 7.

risicofactoren bestaat en de veranderingen die risicofactoren tijdens de duur van de verzekeringsperiode kunnen ondergaan evenals het feit dat sommige risicofactoren om wettelijke of maatschappelijke redenen niet als segmenteringscriterium kunnen worden gebruikt. Er is op technologisch zoveel vooruitgang geboekt in de afgelopen decennia waardoor veel van deze argumenten niet meer gefundeerd zijn. Het enige wat een verzekeringsmodel gestoeld op zuivere kanssolidariteit juridisch lijkt te verhinderen zijn de wettelijke restricties die er bijvoorbeeld voor zorgen dat bepaalde risicofactoren niet als segmenteringscriterium kunnen worden gebruikt en andere wettelijk ingebouwde solidariteitsmechanismen.

Een onderscheid moet worden gemaakt tussen verplichte en vrijwillige verzekeringen. Men vindt het logisch dat wanneer de overheid een verplichting instelt om een bepaalde verzekering af te sluiten, het voor iedere (kandidaat-) verzekeringnemer mogelijk wordt gemaakt om deze te bekomen tegen een betaalbare prijs. Subsidiërende solidariteit wordt hier aldus vanzelfsprekend beschouwd.¹⁸⁶ In het kader van een vrijwillige verzekering die louter dient voor het comfort zoals een diefstalverzekering, een reisverzekering en een omniumverzekering is er consensus over het feit dat er weinig of geen beperking aan de segmentering moet worden gesteld.¹⁸⁷ Omtrent hetgeen moet gebeuren bij vrijwillige verzekeringen die belangrijke risico's dekken voor de verzekerde, zijn familie of derden zoals een brandverzekering of schuldsaldoverzekering bestaat er onenigheid over het feit of subsidiërende solidariteit al dan niet wenselijk is. Sommigen stellen dat een zekere mate van overheidsinmenging daar nodig is om de toegankelijkheid te waarborgen.¹⁸⁸

Hier moet nog onderstreept worden dat een te verzekeren risico kan worden beoordeeld aan de hand van twee types van risicofactoren. Enerzijds heeft men de risicofactoren waar de (kandidaat-) verzekeringnemer zelf vat op heeft. Hij kan deze door zijn vrije keuze of gedrag beïnvloeden. Voorbeelden zijn: rookgedrag, alcohol- en druggebruik, beoefenen van gevaarlijke sporten, type voertuig, vermogen en sportief karakter van de wagen, rijgedrag. Anderzijds zijn er de risicofactoren die onafhankelijk zijn van de wil van de betrokkene. Enkele voorbeelden daarvan zijn: geslacht, genetisch profiel, erfelijke aanleg, de hogere erelonen die artsen aanrekenen in bepaalde ziekenhuizen. Voor de eerste categorie risicofactoren is er consensus¹⁸⁹ over het feit dat deze ten volle kunnen worden gebruikt als segmenteringscriterium. Men ziet niet echt een reden waarom een verzekeringnemer zou betalen voor iemand anders die uit vrije wil een hoger risico vertegenwoordigt.

---

¹⁸⁶ N. DE PRIL en J. DHAENE, "Commissie voor Verzekeringen- Rapport van de werkgroep segmentering", 25.

¹⁸⁷ N. DE PRIL en J. DHAENE, "Commissie voor Verzekeringen- Rapport van de werkgroep segmentering", 25-26.

¹⁸⁸ E. GOESSENS, "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, (962) 962.

¹⁸⁹ N. DE PRIL en J. DHAENE, "Commissie voor Verzekeringen- Rapport van de werkgroep segmentering", 26.

Voor de tweede categorie bestaat er onenigheid¹⁹⁰ om op basis daarvan de premie te gaan differentiëren. De maatschappelijke visie bemoeilijkt in feite de realisatie van een verzekeringsmodel geheel gebaseerd op kanssolidariteit.

Samenvattend kan worden gesteld dat in een ideaal scénario een verzekeraar een premie zou moeten kunnen aanrekenen die zoveel mogelijk aansluit bij het door een (kandidaat-) verzekeringnemer werkelijk vertegenwoordigde risico. Dit is mogelijk op basis van een verzekeringsmodel dat volledig gestoeld is op kanssolidariteit. Juridisch gezien is het mogelijk om zo'n model te effectueren maar in de praktijk zal de verwezenlijking van dergelijk model eerder afhangen van de maatschappelijke visie over solidariteit in het kader van een verplichte verzekering, en omtrent de toelaatbaarheid om te segmenteren op basis van risicofactoren die men niet onder controle heeft. Als men solidariteit onnodig vindt niet enkel bij een vrijwillige verzekering maar ook bij een verplichte verzekering, en het segmenteren op basis van factoren die men niet zelf onder controle heeft acceptabel acht, dan kan de nationale wetgever zijn beleid wijzigen. Hij zou er dan voor kunnen kiezen om maatregelen te nemen zoals het schrappen van het verbod op het gebruik van genetische informatie uit het Wetboek van Verzekeringen en het laten verdwijnen van het procedé waarop gezondheidsgegevens worden uitgewisseld. In België wordt solidariteit in de WAM-verzekering georganiseerd via het Tarifieringsbureau. Een andere manier om solidariteit te organiseren en de toegang tot de verzekering te garanderen betreft het invoeren van een gelijkaardig systeem zoals in Nederland, beter bekend als de Vereende.¹⁹¹ In dat systeem wordt het getarifeerde risico uitsluitend gefinancierd door de verzekeringsondernemingen die als aandeelhouder aangesloten zijn bij de Vereende. De gewone Nederlandse autoverzekeraar dient niet bij te dragen in de kosten van het door de Vereende getarifeerde risico. Er wordt ook niet getarifeerd onder de marktprijs ten voordele van de kandidaat-verzekeringnemers. De aangerekende premie staat in verhouding met het vertegenwoordigde risico. Zoals gezien in Hoofdstuk I vormt de Belgische Anti-discriminatiewetgeving een beletsel om te segmenteren op basis van de beschermde factoren. Wanneer in een open systeem een direct of indirect onderscheid wordt gerechtvaardigd conform het legitimiteitsbeginsel, het evenredigheids- of proportionaliteitsbeginsel en het noodzakelijkheidsbeginsel dan is er normaal niets aan de hand, maar een direct onderscheid in consumentencontracten¹⁹² op grond van ras, huidskleur, afkomst, geslacht, nationale of etnische afstamming en nationaliteit is in geen geval te rechtvaardigen. Deze regels creëren subsidiërende solidariteit.

---

¹⁹⁰ *Ibid.*

¹⁹¹ E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 197.

¹⁹² E. GOESSENS, *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, (67) 68.

Ook op Europees niveau dienen initiatieven te worden genomen om de verwezenlijking van een model gebaseerd op zuivere kanssolidariteit (of toch een model dat daar dicht tegen aanleunt) mogelijk te maken. De Europese wetgever zou bijvoorbeeld de Genderrichtlijn kunnen aanpassen op een manier waardoor het in verzekeringsaangelegenheden terug mogelijk wordt om rekening te houden met de risicobepalende factor geslacht. Het is immers merkwaardig dat met deze factor absoluut geen rekening mag worden gehouden aangezien het gelijkheidsbeginsel enkel vereist dat gelijke gevallen gelijk worden behandeld en verschillende gevallen verschillend. Over het feit of de regelgeving m.b.t. gegevensbescherming eventueel een beletsel vormt voor verzekeringsondernemingen om gezondheidsgegevens, genetische informatie en andere categorieën van bijzondere persoonsgegevens te verwerken wordt hier nog geen uitspraak gedaan, dat komt later aan bod in hoofdstuk IV.

HOOFDSTUK III: NIEUWE VERZEKERINGSPRODUCTEN

3.1 Nieuwe technologieën faciliteren nieuwe verzekeringsproducten

Verzekeringsdekking is nodig om sommige bedrijvigheden te kunnen beoefenen. Jammer genoeg kunnen sommigen het niet opbrengen om een overeenkomst te sluiten louter en alleen omwille van het financiële kostenplaatje. Een micro-verzekering beoogt een inclusieve verzekeringsmarkt tot stand te brengen en verlaagt daarom de toegangsdrempel tot verzekeringsdekking. Het is een relatief recente ontwikkeling en dankzij *Big data* is het mogelijk om dit verzekeringsproduct werkbaar te maken.¹⁹³ Men kan immers apparaten gebruiken die gegevens uitwisselen zodat men enkel hoeft te betalen voor een verzekering wanneer men die effectief nodig heeft. Dankzij de *Blockchain* worden ook heel wat nieuwe vormen van verzekeren mogelijk gemaakt. Denk bijvoorbeeld aan een *smart contract* dat gebruikt wordt om een parametrische verzekering aan te bieden. Hierna zal vooreerst worden uitgelegd wat een *smart contract* is en hoe het werkt en vervolgens zullen de nieuwe manieren van verzekeren worden besproken met telkens een voorbeeld van een verzekeringsproduct uit de praktijk.

3.2 Wat is een smart contract?

Smart contract initiatieven nemen in feite het *Blockchain*-mechanisme van de *bitcoin* over en gebruiken het niet ten behoeve van valuta maar om een systeem voor contracten op te zetten. Een *smart contract* bestaat uit een reeks verbintenissen die tussen verschillende partijen worden overeengekomen, die vervolgens gecodeerd worden door een computer en tot slot automatisch worden uitgevoerd wanneer de vooraf bepaalde voorwaarden zijn vervuld. De voorwaarden worden dus ook gedefinieerd en vastgelegd in het computerprogramma dat het *smart contract* uitvoert. Deze *smart contracts* kunnen wel een beetje vergeleken worden met contracten met opschortende voorwaarden.¹⁹⁴ De menselijke factor wordt geautomatiseerd doordat *smart contracts* worden gekoppeld aan specifieke *oracles*. Deze *oracle* geeft de informatie door waarna ze op de *Blockchain* wordt geschreven. Hierdoor wordt de opschortende voorwaarde van het *smart contract* voldaan

---

¹⁹³ K. BERNAUW, "Micro Insurance: an alternative for the 21st century?" *T.Verz* 2018, afl. 23, 17.

¹⁹⁴ TFE. TJONG TJIN TAI, "Juridische aspecten van blockchain en smart contracts", *TPR* 2017, 581.

(gebaseerd op de waarde van de variabele) waarna het blokje code wordt uitgevoerd dat de betaling van de verzekeringsclaim initieert.

De twee voornaamste troeven zijn het feit dat ze zelfuitvoerend zijn en dat er geen tussenpersoon of centrale instantie nodig is.¹⁹⁵ Deze type contracten vormen echter ook een betere garantie voor de naleving van verbintenissen dan bijvoorbeeld gewone verzekeringsovereenkomsten. Dit komt doordat bij een gewone verzekeringsovereenkomst partijen uit eigen beweging hun verplichtingen moeten nakomen overeenkomstig het beginsel van *pacta sunt servanda*. Wanneer een partij zijn verbintenissen niet naleeft dan kan een uitvoerbaar vonnis worden bekomen bij de rechter. Het voornaamste probleem is dat in sommige gevallen de identiteit van de wederpartij niet bekend is of er twijfel rijst over zijn betrouwbaarheid. Een gedwongen executie is dan minder effectief. Een *smart contract* helpt deze problemen uit de weg. Door de zelfuitvoerende werking mag men gerust zijn dat de verbintenissen worden uitgevoerd wanneer een bepaalde parameter wordt vervuld. Het contract zorgt volledig zelf voor de nakoming als aan de door het systeem waarneembare criteria is voldaan. De zelfuitvoerbaarheid brengt met zich mee dat er geen tussenpersonen nodig zijn, wat kosten uitspaart. Een ander voordeel is dat de intentie van het contract niet kan worden verdraaid.¹⁹⁶

De gebreken van deze vorm van contracteren houden verband met het feit dat er mogelijkheden zouden moeten komen om feitelijke veranderingen of veranderingen in de fysieke wereld rechtstreeks af te dwingen, men voor contact met de buitenwereld afhankelijk is van een *oracle* en dat het vereist dat een schuldenaar zijn toekomstige betaling neerlegt, terwijl de schuldeiser noch een derde daar ondertussen over kan beschikken wat neerkomt op een verlies aan liquiditeit.¹⁹⁷

In de literatuur leest men vaak *code is law*.¹⁹⁸ Daarmee bedoelt men eenvoudig gezegd dat de deelnemers aan *smart contracts* er kennelijk voor gekozen hebben om hun rechtsverhouding te laten beheersen door een computercode in plaats van door rechtsregels. Het zou dus feitelijk niet meer mogelijk mogen zijn om de overeenkomst achteraf nog te laten interpreteren door een rechter. Dit valt te nuanceren gelet op wat er gebeurde toen The DAO te maken kreeg met een *hack*. The DAO functioneerde als een *venture capital* of *crowdfunding* platform. Daarop konden

---

¹⁹⁵ P-J. JAERTS, "Inleiding tot smart contracts" in HOOGENDIJK, F., VANDEZANDE, N., AERTS, P-J., (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, 66.; TFE. TJONG TJIN TAI, "Juridische aspecten van blockchain en smart contracts", *TPR* 2017, 580.

¹⁹⁶ P-J. JAERTS, "Inleiding tot smart contracts" in HOOGENDIJK, F., VANDEZANDE, N., AERTS, P-J., (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, 69-70.

¹⁹⁷ TFE TJONG TJIN TAI, "Juridische aspecten van blockchain en smart contracts", *TPR* 2017, 581.

¹⁹⁸ P-J. JAERTS, "Inleiding tot smart contracts" in HOOGENDIJK, F., VANDEZANDE, N., AERTS, P-J., (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, 66.; P-J. JAERTS, "Inleiding tot smart contracts" in HOOGENDIJK, F., VANDEZANDE, N., AERTS, P-J., (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, 74-75.

investeringsvoorstellen worden gedaan in de vorm van een code. Investeerders konden daar dan op inschrijven. Iemand had een voorstel geplaatst dat gebruik had gemaakt van een zwakte in de programmeertaal. Het voorstel dat maar één betaling leek te vragen kon meerdere malen worden uitgevoerd. De deelnemers die hun geld kwijt waren wouden dit uiteraard terug. Technisch was het mogelijk om de transacties terug te draaien door het systeem aan te passen en dus in te breken in het automatisme. Er ontstond veel commotie omdat er werd gepropageerd dat de contracten onaantastbaar waren. Men dient goed te begrijpen dat zo'n systeem kan worden *overruled* wanneer de meerderheid van de groep daarvoor kiest. Dat is dan ook in het praktijkgeval van The DAO gebeurd.

Een *smart contract* moet eigenlijk juridisch worden gezien als een elektronische onderhandse akte waarop de gewone regels van het overeenkomstenrecht op van toepassing zijn.¹⁹⁹ Hier moet in herinnering worden gebracht dat een overeenkomst niet louter taalkundig dient te worden uitgelegd. Men kan ook rekening houden met de bedoelingen van de partijen. Zelfs in andere rechtsstelsels zoals *common law* systemen is gebleken dat de tekst niet altijd doorslaggevend is.

Het argument dat het bij een *smart contract* de bedoeling lijkt te zijn dat de code zelf het gehele contract uitmaakt is valabel (Dit komt erop neer dat het contract geheel op zichzelf komt te staan en losgekoppeld wordt van de achterliggende bedoeling van de partijen), maar wel enkel in het geval waarin men zich heeft laten bijstaan door een deskundige op het gebied van programmeertalen bij het sluiten van de overeenkomst.²⁰⁰ Indien men dan nog steeds ontevreden is met de uitvoering van het contract dan heeft men de mogelijkheid om een beroep in te stellen wegens dwaling, schending van informatieverplichtingen of aansprakelijkheid van adviseurs.²⁰¹

---

¹⁹⁹ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Morsel, Intersentia, 2020, (297) 321.

²⁰⁰ TFE. TJONG TJIN TAI, "Juridische aspecten van blockchain en smart contracts", *TPR* 2017, 589.

²⁰¹ TFE. TJONG TJIN TAI, "Juridische aspecten van blockchain en smart contracts", *TPR* 2017, 591.

3.1.1 Parametrische verzekering of index-gebaseerde verzekering

3.1.1.1 Principe

De *Blockchain* is technologie die voor de verzekeringssector zeer interessant is. Het biedt de mogelijkheid om een parametrische verzekering aan te bieden. Dit is een verzekeringsproduct waarbij geen bewijs van schade vereist is om een verzekeringsprestatie te bekomen. De verzekeringsprestatie wordt automatisch uitgekeerd op basis van een parametrische trigger. Het zijn voornamelijk forfaitaire verzekeringen waarin geen enkele vorm van menselijk oordeel vereist is om de gegrondheid van een schadegeval te beoordelen gelet op het feit dat het recht op compensatie wordt gekoppeld aan een index, parameters of statistieken.²⁰²

Waarom de verzekeringssector zou moeten inzetten op *smart contracts* is omdat de tussenkomst van de verzekeraar op een sterk gereguleerde verzekeringsmarkt aanzienlijke kosten met zich meebrengt voor de verificatie, uitvoering, bemiddeling en het nagaan van fraude, de digitalisering van de processen kan zorgen dat dergelijke kosten worden uitgespaard. Vroeger was het mogelijk om op elk moment tijdens de uitvoeringsfase een *smart contract* nog aan te passen. Dit kon door eenvoudigweg de code aan te passen. Voor de ene partij was het moeilijk om de andere partij te controleren, omdat zij niet de gelegenheid had om de werking ervan te verifiëren wanneer zij dat wilde. De *Blockchain* heeft dit opgelost doordat het mogelijk is geworden om *smart contracts* op te slaan, ze transparant en onveranderlijk²⁰³ te maken. Een smart contract dat op de *Blockchain* is opgeslagen kan op elk moment worden gecontroleerd en geverifieerd. Een ander voordeel is gelegen in het feit dat verzekeraars, herverzekeraars en tussenpersonen in staat zijn om rechtstreeks met elkaar informatie uit te wisselen, zodat het hele proces veel efficiënter verloopt. De dienstverlening zal optimaler zijn aangezien schadeclaims veel sneller kunnen worden afgehandeld waardoor er nieuwe producten en markten kunnen ontstaan.

---

²⁰² L. METTEPENNINGEN, *Microverzekeringen voor de deeleconomie*, masterproef Rechten UGent, 2018-2019, https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/782/536/RUG01-002782536_2019_0001_AC.pdf 77.

²⁰³ P.-J. JAERTS, "Inleiding tot smart contracts" in HOOGENDIJK, F., VANDEZANDE, N., AERTS, P.-J., (eds.), *Smart contracts*, Morsel, Intersentia, 2020, 72-74.

Het inkomen van een landbouwer is elk jaar onzeker. Dit komt doordat de omvang van de oogst sterk afhankelijk is van de weersomstandigheden. Bij periodes van lange droogte, hevige regenval, uitzonderlijke hagelschade kon men zich wenden tot het Rampenfonds. De Vlaamse Regering is tot een akkoord gekomen om dit risico te laten dekken door de private verzekeringssector. Dit heeft tot gevolg dat landbouwers vanaf 1 januari 2020 zelf een weersverzekering zullen moeten afsluiten en geen beroep meer kunnen doen op een tussenkomst van het Rampenfonds.²⁰⁴ Dit risico kan perfect gedekt worden onder de vorm van een parametrische verzekering. Wanneer bijvoorbeeld een productietekort wordt vastgesteld via vooraf overeengekomen statistieken of op basis van satellietbeelden, een andere optie is het baseren van een *smart contract* op gegevens van een betrouwbare externe bron zoals het Koninklijk Meteorologisch Instituut. De overeenkomst wordt vanzelf uitgevoerd en een verzekeringsprestatie wordt automatisch uitgekeerd.

Toch mag men zich niet blind staren op de index-gebaseerde of parametrische verzekeringen om aan te tonen dat *Blockchain* snel voor verzekeringen kan werken. Het nemen van deze conclusies is misleidend want deze producten zijn slechts sterk vereenvoudigde vormen van forfaitaire verzekeringen. Twee van de belangrijkste complicerende factoren die kenmerkend zijn voor indemnitaire verzekeringscontracten ontbreken. Er is namelijk geen complicerende factor met betrekking tot het indemniteitsbeginsel en de mededelingsplicht.²⁰⁵ Een index-gebaseerde verzekering wordt net ingesteld om te worden geactiveerd door betrouwbare externe gegevens waarbij er weinig discussie kan zijn over het bewijs van de schade. In het kader van een schadeverzekering is een verzekeraar echter een prestatie verschuldigd die niet hoger mag zijn dan de werkelijk geleden schade van de verzekerde. Daarnaast is de informatie die voor het sluiten van een index-gebaseerde verzekering moet worden nagegaan miniem. Er kunnen weinig tot geen problemen reizen wat betreft de contractuele bekendmakingen. Bij andere vormen van verzekeringen kunnen wel snel problemen opduiken met de mededelingsplicht. Toekomstige contractanten moeten zich behoorlijk gedragen in de precontractuele fase. Het punt dat hier wordt gemaakt is dat forfaitaire verzekeringsproducten slechts een klein deel uitmaken van het verzekeringsecosysteem. In de praktijk zijn levensverzekeringen gemakkelijk te combineren met *smart contracts* en *Blockchain* aangezien daarvoor de neiging bestaat om een vaste forfaitaire bedragen te betalen.²⁰⁶

---

²⁰⁴ M. FAURE, en T. HARTLIEF, "Vergoeding van schade bij rampen in België en Nederland", *TPR* 2015, nr. 3, 1038.

²⁰⁵ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 304.

²⁰⁶ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 325.

3.1.1.2 Voorbeeld

AXA Fizzy²⁰⁷ is een illustratie van dergelijke verzekering. Dit kwam tot stand doordat AXA een vluchtvertragingsverzekering begon aan te bieden via een *smart contract*. Klanten konden de dekking tot vijftien dagen voor een vlucht afsluiten. Op het moment dat de polis werd afgesloten wisten ze exact op hoeveel vergoeding ze recht hadden wanneer hun vlucht vertraging opliep. De prijsstelling van een polis was direct afhankelijk van het risico van vertraging en/of annulering dat voor elke vlucht onafhankelijk van elkaar kon worden berekend via een onafhankelijk prijsalgoritme. Dit algoritme was gebaseerd op historische gegevens en werd wekelijks geüpdatet, zodat de prijs die men kreeg zo dicht mogelijk bij het werkelijke risico van de vertraging/annulering aanleunde. Na de landing werd een vergelijking gedaan door het smart contract van de geplande aankomsttijd van de luchtvaartmaatschappij met de werkelijke aankomsttijd die werd gemeld door FlightStatsdatabase voor internationaal luchtverkeer. Bij een vertraging van meer dan twee uur werd de compensatie automatisch uitgekeerd zonder dat een claim moest worden ingediend en zonder dat er bewijzen moesten worden geleverd. Fizzy beschikte al over de nodige informatie en bewijzen.

3.1.2. On demand verzekering

3.1.2.1. Principe

GPS-gegevens kunnen worden gebruikt om automatisch een reispremie te selecteren wanneer iemand zich in het buitenland bevindt, een autopremie alleen wanneer een auto in beweging is. Het werkt dus als volgt: Een bezorger bij Deliveroo is verzekerd voor burgerlijke aansprakelijkheid en ongevallen met lichamelijk letsel wanneer hij onder weg is voor de duurtijd waarop hij online is en tot wanneer hij is uitgelogd in de rider-app. Deze vorm van verzekeren is vanzelfsprekend zeer handig voor diensten die worden aangeboden door Uber en Airbnb.²⁰⁸

---

²⁰⁷ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 301 ; L. METTEPENNINGEN, *Microverzekeringen voor de deeleconomie*, masterproef Rechten UGent, 2018-2019, https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/782/536/RUG01-002782536_2019_0001_AC.pdf 61-62.

²⁰⁸ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 315.

3.1.2.2. Voorbeeld

Slock-it²⁰⁹ heeft een Universal Sharing Network georganiseerd. Dat is een gedecentraliseerde applicatie die, in het kader van de deeleconomie, tal van items zoals auto's, huizen en huishoudtoestellen bij elkaar brengt om te verhuren, verkopen of delen zonder tussenpersonen. Normaal bieden de traditionele verzekeringspolissen geen dekking voor situaties die in de deeleconomie worden beoogd. Meer specifiek wanneer er schade wordt veroorzaakt aan een onroerend goed door betalende gasten in het kader van USN dan zullen de traditionele woningverzekeringen niet dekken. Dit geldt ook voor verzekeringspolissen van het huishouden, deze omvatten uitsluitingen zoals door derden veroorzaakte schade. Het hele concept van Slock.it kwam er op neer om verzekeringsdekking te bieden aan eigenaars van goederen met een aanzienlijke waarde die niet door traditionele verzekeringspolissen gedekt worden. Voordelig is dat de eigenaren slechts betalen voor het type verzekeringsdekking dat ze nodig hebben en wanneer ze het nodig hebben. Van zodra een voorwerp verhuurd wordt kan de eigenaar opteren voor een verzekering. Aangezien de gegevens van de verzekering en de polis meteen worden geüpload op de *Blockchain* kunnen alle betrokken partijen tegelijkertijd alle gegevens met een tijdstempel inzien.

3.1.3 First party of directe verzekering

3.1.3.1 Een verzekering voor een zelfsturend motorrijtuig

Het is een vaststaand gegeven dat de autoverzekeringssector op zoek zal moeten gaan naar nieuwe verzekeringsproducten. Enerzijds omwille van de toekomstige introductie van een zelfsturend motorrijtuig en anderzijds door de steeds meer voelbare verschuiving van bezit naar gebruik. Bij een zelfsturend motorrijtuig zal een bestuurder meer en meer passieve rol vervullen. Het is dan niet meer logisch om hem geen dekking te verlenen voor personenschade.

Het is zaak voor de wetgever om te beslissen op wie de aansprakelijkheid zal rusten in geval van een verkeersongeval met een zelfsturend motorrijtuig. In de rechtsleer²¹⁰ ziet men zelfs een rol weggelegd voor de productaansprakelijkheid. Producenten zouden dan aansprakelijk kunnen worden gesteld

---

²⁰⁹ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 315-316.

²¹⁰ J. WERBROUCK, "De productaansprakelijkheid voor zelfrijdende motorrijtuigen", *TPR* 2018, nr. 1, 529.

omdat ze een “gebrekkig” product op de markt hebben gebracht. Anderen²¹¹ stellen dat dit enkel een remmend effect zou hebben op de komst van het zelfsturend motorrijtuig.

Een dader van een ongeval kan in principe niet meer dan zijn eigen vermogen verliezen om de schade te vergoeden. Wanneer men aansprakelijk zou worden gesteld op basis van risicoaansprakelijkheid²¹² dan betekent dit dat men zich voorzichtig zal gedragen om geen ongeval te veroorzaken waarvan de schade even groot kan zijn als de omvang van het eigen vermogen. In de gevallen waar de potentiële omvang van de schade groter is dan de hoogte van het eigen vermogen zal men minder voorzichtig zijn. In deze situatie is een verplichte verzekering een interessant idee want het aansprakelijkheidsrecht zelf heeft een te geringe preventieve werking.

In het geval van schuldaansprakelijkheid²¹³ is insolventie een minder groot probleem. De dader behoudt de incentive om zich zorgvuldig te gedragen zolang de kosten daarvoor lager zijn dan de omvang van zijn vermogen. Enkel wanneer de kosten voor zorg hoger zouden zijn dan het vermogen van de dader is er een probleem. Het nemen van voorzorgsmaatregelen is hier immers nog een middel om te kunnen vermijden schadeloosstelling te moeten betalen aan het slachtoffer.

Deze stellingen kunnen als volgt cijfermatig worden geïllustreerd:

Een potentiële dader met een vermogen van 200.000 euro maakt kans op een ongeval waarvan de schade kan oplopen tot een bedrag van 1.000.000 euro. In geval van risicoaansprakelijkheid zal de potentiële dader het ongeval niet beschouwen als een ongeval waarvan de totale schade 1.000.000 kan bedragen omdat hij slechts beschikt over een vermogen van 200.000 euro. Hij zal dan een ongeval met een verwachte schadelast van maximaal 200.000 euro trachten te vermijden. Hij doet dit door 2000 euro in preventie te investeren. Vanuit maatschappelijk perspectief is er dan een probleem de dader had veel meer in preventiekosten moeten investeren om de totale schadeomvang van 1.000.000 te vermijden.²¹⁴ Bij schuldaansprakelijkheid is de potentiële dader primair geïnteresseerd in de kosten van het nemen van preventieve maatregelen. Hij moet 10.000 in preventiekosten investeren. Doet hij dat niet dan zal hij onzorgvuldig gehandeld hebben en zal hij gehouden zijn om de volledige 100.000

---

²¹¹ M. SCHELLEKENS, “Self-driving cars and the chilling effect of liability law”, *Computer Law & security review* 2015, 510-511.

²¹² V. BRUGGEMAN, M. FAURE, en T. HARTLIEF, “Verplichte verzekering in België”, *Bull.ass.* 2007, 393.

²¹³ *Ibid.*

²¹⁴ V. BRUGGEMAN, M. FAURE, en T. HARTLIEF, “Verplichte verzekering in België”, *Bull.ass.* 2007, 394-395.

aan het slachtoffer te vergoeden. Het maatschappelijk gewenste resultaat is hier dus dat de dader 10.000 investeert in preventiekosten.²¹⁵

Een verzekeringsproduct dat mogelijks geschikt zou kunnen zijn wanneer zelfsturende motorrijtuigen op de markt worden geïntroduceerd is de directe verzekering of de zogenaamde first party verzekering²¹⁶. De verzekeraar kan dan rechtstreeks worden aangesproken door zijn verzekerde om de schade af te handelen. Dit is voordelig voor slachtoffers aangezien de schadebehandeling veel sneller en efficiënter verloopt. Eindeloze aansprakelijkheidsdiscussies worden vermeden en de schade die door de bestuurder werd opgelopen is meeverzekerd. Het feit dat de dader niet langer schadevergoeding zal moeten betalen aan het slachtoffer maar dat het slachtoffer deze rechtstreeks kan bekomen van zijn eigen aansprakelijkheidsverzekeraar is het voornaamste verschil met de huidige BA-motorrijtuigenverzekering. Normaal gezien claimt een persoon die reist onder een motorrijtuig onder de verzekering van dat motorrijtuig. Personen die niet reizen in het motorrijtuig claimen onder de verzekeraar die bij het ongeval “betrokken” is. Een ander verschil ligt in het feit dat het slachtoffer meer vergoeding zal bekomen dan anders omdat er kosten worden uitgespaard doordat niet moet worden onderzocht wie aansprakelijk was voor het ongeval.

De afwezigheid van de stimulerende en corrigerende functie van het aansprakelijkheidsrecht en het feit dat het nog niet zeker is dat dergelijk model in België werkbaar is kunnen als nadelen worden beschouwd. In Zweden²¹⁷ heeft men dit systeem voor gewone motorrijtuigen maar daar dragen sociale verzekeraars de kosten die ontstaan door verkeersongevallen. Deze sociale verzekeraars kunnen hun kosten niet verhalen op de verkeersongevallenverzekeraars. Daarnaast kan het een dure aangelegenheid worden na verloop van tijd aangezien het veel eenvoudiger is om een vergoeding te claimen. In Zweden is het ook zo dat een slachtoffer van een verkeersongeval de keuze kan maken om iemand gewoon aansprakelijk te stellen of te claimen onder zijn eigenschadeverzekeraar. In de rechtsleer²¹⁸ wordt daarom gesuggereerd dat men de directe verzekering verplicht zou kunnen maken voor zelfsturende motorrijtuigen en dat men voor de nog niet volledig geautomatiseerde motorrijtuigen de BA-motorrijtuigenverzekering zoals we dat vandaag kennen kunnen behouden. Hierbij valt op te merken dat een verplichte directe verzekering voor een zelfsturende wagen, het zelfsturend motorrijtuig net duurder zou maken, doordat er meer claims zullen worden ingediend

---

²¹⁵ *Ibid.*

²¹⁶ V. BRUGGEMAN, M. FAURE, en T. HARTLIEF, “Verplichte verzekering in België”, *Bull.ass.* 2007, 388.

²¹⁷ M. SCHELLEKENS, “Self-driving cars and the chilling effect of liability law”, *Computer Law & security review* 2015, 514.

²¹⁸ M. SCHELLEKENS, “Self-driving cars and the chilling effect of liability law”, *Computer Law & security review* 2015, 500-513.

aangezien het makkelijker is om een schadevergoeding te bekomen. Een te hoge premie kan een impact hebben op het succes van de zelfsturende motorrijtuigen. Bovendien is het moeilijk te verantwoorden dat een hogere premie wordt aangerekend voor voertuigen die net minder ongevallen veroorzaken.

3.1.4. Behavior based verzekering

3.1.4.1. Principe

Het is mogelijk om zeer accurate risicoprofielen op te stellen door gebruik te maken van objecten zoals *dongles*, *wearables* en slimme objecten zoals een slimme rookmelder of een slimme koelkast die real-time informatie aanleveren. Het profiel zou kunnen worden opgemaakt vanaf het moment dat iemand aan het rijden is, thuiskomt en de garagedeur opent, de thermostaat hoger zet en naar bed gaat. Informatie over hoe iemand zich voelt, welke risico's hij/zij neemt, hoe hij/zij leeft en bijna wat hij/zij denkt kan uit *realtime* aangeleverde data worden afgeleid. Indien mensen vrijwillig hun gegevens zouden delen dan zou het dus perfect mogelijk zijn om het gedrag en risicoprofiel van klanten voortdurend bij te stellen. Verzekeraars kunnen dan een premie bepalen die aangepast is aan de statistische en dynamische gedragsfactoren die het risico beïnvloeden.²¹⁹

Eenzijds is het interessant om mensen beter in te delen in risicogroepen opdat het gevaar op *moral hazard* zou worden ingeperkt. Ook zal er minder anti-selectie zijn aangezien verzekerden een gepersonaliseerde premie worden aangerekend.²²⁰ Anderzijds moet men beseffen dat verzekeraars die niet mee kunnen met de differentiatie in het premiebeleid uit de boot zullen vallen. Dergelijke verzekeraars zullen overblijven met slechte risicoprofielen in hun verzekeringsportefeuille. De goede zullen wellicht overgelopen zijn naar een concurrent die hen een voordelige premie kan aanrekenen. Namelijk een premie die beter aansluit bij het werkelijk risico dat ze vertegenwoordigen.²²¹

---

²¹⁹ L. METTEPENNINGEN, *Microverzekeringen voor de deeleconomie*, masterproef Rechten UGent, 2018-2019, https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/782/536/RUG01-002782536_2019_0001_AC.pdf 75.

²²⁰ N. DE PRIL, J. DHAENE en S. SIMON, "Risico en Verzekering", <https://feb.kuleuven.be/public/u0014274//1999-DePril-Dhaene-Simon.pdf> 9-10.

²²¹ N. DE PRIL en J. DHAENE, "Commissie voor Verzekeringen- Rapport van de werkgroep segmentering", 18.

3.1.4.2 Voorbeeld

De Fairverzekering²²² is een autoverzekering waarbij het rijgedrag van de bestuurder mee de hoogte van de premie bepaald. Bij aanvang van de verzekering is de premie voor iedereen gelijk. Na verloop van tijd wordt goed rijgedrag beloond want mensen kunnen maandelijks een korting krijgen van 10 tot 35 procent. De manier waarop het rijgedrag wordt gemeten gebeurt aan de hand van een Chipin-stekker die je zelf moet installeren in het verzekerd motorrijtuig. De gegevens worden dan naar Fairverzekering gestuurd. De verzekerde heeft de mogelijkheid om zijn gegevens in te kijken via zijn dashboard en kan ze wissen na een vooraf bepaalde verwerkingsperiode. In de verwerkingsperiode wordt op basis van een aantal aspecten een score toegekend. Aan de hand van die score wordt vervolgens bepaald werk kortingspercentage er van toepassing is.

In de verwerkingsperiode bepaald Fairverzekering op basis van de score op een aantal aspecten welk kortingspercentage van toepassing is. Deze aspecten zijn voor alle deelnemers gelijk, maar kunnen in de tijd wel veranderen, bijvoorbeeld op basis van de analyse van de gegevens. In de verwerkingsperiode worden ook de individuele gegevens geaggregeerd, waarna ze kunnen worden bewaard.

3.1.5 Peer-to-Peer verzekering

3.1.5.1. Principe

Deze vorm van verzekeren houdt in dat er een soort gedecentraliseerde autonome organisatie wordt opgericht met als doel de verzekeringspolis te mutualiseren tussen een bepaalde groep individuen. De door de deelnemers betaalde premies vormen een gemeenschappelijk fonds. De groep zal via een consensusmechanisme beslissen of een vergoeding al dan niet moet worden toegekend aan de verschillende verzekerden wanneer het nodig is.²²³

---

²²² J, TIMMER, I, ELIAS, L, KOOL, en R. VAN EST, "Berekende risico's- Verzekeren in de datagedreven samenleving", https://www.rathenau.nl/sites/default/files/Rapport_Berekende_Risicos_Rathenau%20Instituut.pdf 66-67.

²²³ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 211-212; L. METTEPENNINGEN, *Microverzekeringen voor de deeleconomie*, masterproef Rechten UGent, 2018-2019, https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/782/536/RUG01-002782536_2019_0001_AC.pdf 80-84.

Aan deze manier van verzekeren zijn heel wat voordelen verbonden. Ten eerste wordt het inherente belangenconflict vermeden van een verzekeraar die bij het uitkeren van een schadevergoeding zijn winst ziet dalen. Ten tweede is er een hogere efficiëntie doordat beheerskosten worden ingeperkt. Ten slotte zorgt deze transparante verzekeringsaanpak ervoor dat fraude makkelijker wordt vermeden. Anderzijds is deze manier van verzekeren niet vlekkeloos. Het kan zijn dat claims ten onrechte worden afgewezen en andere ten onrechte worden ingewilligd. Het gevaar bestaat dat vrienden elkaars claim snel honoreren en mensen die elkaar niet leuk vinden elkaar op deze manier een mes in de rug steken.

3.1.5.1. Voorbeeld

In Duitsland heeft men Friendsurance: In dit model is een verzekeraar niet overbodig. Friendsurance fungeert als een peer-to-peerverzekeringsmakelaar voor mensen die zich willen verenigen met vrienden, burens, familie, collega's of een combinatie daarvan. Het bedrijf bundelt deze tot een gemeenschap en zoekt vervolgens een verzekering voor de groep bij een van haar verzekeringsmaatschappijpartners. Zo kan dan uiteindelijk een aansprakelijkheids-, inboedel-, rechtsbijstand-, of fietsverzekering worden bekomen. De groep is verzekerd alsof het een enkel individu is. De besparingen komen voort uit het feit dat de klanten in de groep alle kleine schadegevallen zelf verzekeren, waardoor ze in aanmerking komen voor lagere premies en kortingen op de dekking die de verzekeraar biedt voor grotere schadegevallen. Er worden no-claims kortingen gegeven aan de hele groep.²²⁴

---

²²⁴ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 212-213.

HOOFDSTUK IV: GEGEVENSBECHERMING

4.1 Algemeen

Enkele jaren geleden ontstond er discussie over het gebruik van data bij navigatiefabrikant TomTom. TomTom²²⁵ verkocht geaggregeerde data over gemiddelde rij snelheden op bepaalde trajecten van de snelweg door aan de politie, die deze gegevens gebruikte voor nieuwe flitspalen te plaatsen. De verkoop was wettelijk toegestaan, de gegevens waren immers niet naar een individuele gebruiker terug te leiden en dit type gebruik stond in de gebruikersvoorwaarden van de navigatiesystemen vermeld. Desalniettemin ontstond er maatschappelijke onrust. Gebruikers waren verontwaardigd dat hun gegevens werden ingezet voor een doel dat ze niet hadden voorzien toen ze hun data afstonden. Wat deze discussie laat zien, is dat de acceptatie van een bepaald gebruik van data afhankelijk is van de verwachtingen die bij de consument leven. Een belangrijke manier om verwachtingen te managen is door transparant inzicht te geven over hoe gegevens worden verwerkt en verder door expliciet toestemming te vragen voor de dataverwerking, bijvoorbeeld zoals een dashboard waarbij de gebruiker zelf de controle heeft over zijn/haar gegevens. Hoe met data moet worden omgegaan wordt vandaag streng gereguleerd en daarom wordt vooreerst de vigerende regelgeving besproken inzake Gegevensbescherming, daarna zal het toepassingsgebied van de *General Data Protection Regulation* worden toegelicht, vervolgens worden de plichten van de verzekeringsonderneming als verwerkingsverantwoordelijke en de rechten van de verzekerde wanneer zijn/haar persoonsgegevens worden verwerkt besproken. Er zal diep worden ingegaan op de mogelijkheden voor de verzekeringssector bij het verwerken van gevoelige persoonsgegevens zoals gezondheidsgegevens en strafrechtelijke gegevens. De gewone persoonsgegevens komen ook aan bod maar worden niet integraal behandeld.

---

²²⁵ J. TIMMER, I. ELIAS, L. KOOL, en R. VAN EST, "Berekende risico's- Verzekeren in de datagedreven samenleving", https://www.rathenau.nl/sites/default/files/Rapport_Berekende_Risicos_Rathenau%20Instituut.pdf 51.

4.2 Vigerende regelgeving inzake Gegevensbescherming

In de Europese Unie wordt gegevensbescherming als een grondrecht gezien en mag data slechts onder strikte voorwaarden worden verwerkt. De in Europa vigerende regelgeving inzake gegevensbescherming zijn de GDPR-verordening en de e-Privacy-richtlijn. De Verordening is in werking getreden op 24 mei in 2016 en beoogde de harmonisatie van nationale wetgeving met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens. Men heeft wel aan de nationale instanties de mogelijkheid gelaten om specifieke regels uit te vaardigen in het kader van de verwerking van persoonsgegevens binnen de arbeidsverhouding, voor de verwerking van gezondheidsgegevens, strafrechtelijke gegevens of voor de verwerking van persoonsgegevens met het oog op de archivering in het algemeen belang voor wetenschappelijke, historische of statistische doeleinden.²²⁶

Bij iedere verwerking moeten de hierna besproken beginselen²²⁷ worden nageleefd:

Vooreerst mogen niet meer gegevens worden verzameld dan noodzakelijk overeenkomstig het beginsel van dataminimalisatie. Verzekeringsondernemingen willen gebruik maken van technologieën zoals *the Internet of Things* en *the Blockchain*. In het geval waarin ongebreideld data wordt uitgewisseld door *connected devices*, los van bepaalde *oracles* dan zou men kunnen argumenteren dat er een schending voorligt van het beginsel van minimalisering van de gegevensverwerking. Het beginsel van doelbinding houdt in dat de gegevens alleen voor een vooraf gespecificeerd doel mogen worden verzameld. Men kan dus denken dat een constante *realtime* bulk aan informatie veelal onnodig zal zijn voor het doel van de verwerking of niet acceptabel waardoor de verwerking eigenlijk geen doorgang zou mogen vinden. In verzekeringscontext zullen deze beginselen echter niet geschonden worden door gebruik te maken van *connected devices*. Art 22 GDPR laat immers profilering toe en dat brengt met zich mee dat het massaal verzamelen en analyseren van gegevens ervoor zorgt dat er een veel betrouwbaardere analyse kan worden gemaakt voor het specifieke doel van het

---

²²⁶ B. SCHERMER, D. HAGENAUW en N. FALOT, "Handleiding Algemene verordening gegevensbescherming en Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming", <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/handleidingalgemeneverordeninggegevensbescherming.pdf> 45-46.

²²⁷ I. DE POORTER, "De "GDPR" of Algemene Verordening Gegevensbescherming", in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRYVER, C. FABRI, M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel, Intersentia, 2019, (449) 449.

opstellen van een profiel.²²⁸ In *Big data* geldt de regel: Hoe talrijker de gegevens, hoe betrouwbaarder de analyse.²²⁹

De andere beginselen die in acht moeten worden genomen zijn het beginsel van subsidiariteit, proportionaliteit en transparantie. Er zal dus moeten gekeken worden of er geen alternatieven zijn waarbij de verwerking van persoonsgegevens niet nodig is of waarbij minder persoonsgegevens nodig zijn conform het beginsel van subsidiariteit, of het doel van de gegevensverzameling in relatie staat tot de middelen en dus tot de risico's die de gegevensverwerking voor individuen met zich meebrengt en beschermende maatregelen moeten ervoor zorgen dat voldaan wordt aan eisen van kwaliteit, accuraatheid en beveiliging van gegevensverwerking.

4.3 Materieel en territoriaal toepassingsgebied

De term persoonsgegevens duidt op alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon. De Verordening is daardoor van toepassing op alle mogelijke vormen van informatie zoals foto's, teksten, beeldmateriaal en geluiden.

De gegevens op basis waarvan natuurlijke personen kunnen worden geïdentificeerd betreffen: de naam, een identificatienummer, de locatiegegevens, een online identifier of één of meerdere elementen die kenmerkend zijn voor de fysieke, fysiologische, genetische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit. Deze gegevens (die men gebruikt om een natuurlijke persoon direct oftewel indirect te identificeren) staan beter bekend als de gewone persoonsgegevens.²³⁰

Een andere categorie van persoonsgegevens zijn de bijzondere persoonsgegevens.²³¹ Doordat deze grotere risico's met zich meebrengen voor wat betreft de grondrechten en de fundamentele vrijheden behoeven zij een specifieke bescherming.²³² Het is daarom principieel verboden om deze te verwerken

---

²²⁸ D. DOBBELAERE, en J-C. VERCAUTEREN, "Smart contracts en verzekeringen" in F. HOOGENDIJK, N. VANDEZANDE, P-J. AERS (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, (297) 309-310.

²²⁹ Lezing 27 februari 2019 "Big Data: impact on Finance" georganiseerd door Capitant Gent.

²³⁰ Art. 4, 1) GDPR ; T. BALTHAZAR, "De krachtlijnen van de GDPR en de belangrijkste innovaties voor de zorg" in T. BALTHAZAR, P. RAEYMAEKERS, P. BERGHMANS, A. BRACKE, N. BROECKX, E. DELBEKE, J-P. DZIERGWA, F. GOYENS, C. MATHIEU, L. NELEN, M. ROSSEAU, J. SERGEANT, R. SWENNEN, J. VAN LANGENAEKER en A. VIJVERMAN (eds.), *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la Charte, 2018, (1) ; INSTITUUT FINANCIËEL RECHT (ed.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel, Intersentia, 2019, (449) 454.

²³¹ Art 9 GDPR.

²³² I. DE POORTER, "De "GDPR" of Algemene Verordening Gegevensbescherming", in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRUYVER, C. FABRI,

tenzij in een aantal limitatief in de wet opgesomde gevallen. Er is sprake van deze persoonsgegevens wanneer er informatie over iemand zijn ras, etnische afkomst, politieke opvatting, religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging, lidmaatschap van een vakbond kan worden verkregen. Ook wanneer er genetische gegevens, biometrische gegevens met het oog op de unieke identificatie van een persoon, gezondheidsgegevens of gegevens m.b.t. seksuele geaardheid mee zijn gemoeid.

Beide zonet beschreven categorieën van persoonsgegevens genieten bescherming tijdens de verwerking. Daaronder moet worden begrepen de geheel of gedeeltelijke geautomatiseerde verwerking maar ook de verwerking van persoonsgegevens die in een bestand zijn opgenomen of die bestemd zijn om daarin te worden opgenomen.²³³

De verwerking kan gaan over het verzamelen, vastleggen, ordenen, structureren, opslaan, bijwerken of wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiden of op andere wijze ter beschikking stellen, aligneren of combineren, afscheren tot wissen of vernietigen van gegevens. Bij *Big data* speelt vooral het structureren een belangrijke rol, gelet op de grote hoeveelheid ongestructureerde gegevens die daarbij worden verwerkt.

Opdat de GDPR van toepassing is op de verwerking van persoonsgegevens is het irrelevant of de verwerking al dan niet plaatsvindt op het grondgebied van de EER. Wel van belang is dat de Verordening geldt voor ondernemingen die gevestigd zijn binnen²³⁴ de Europese Economische Ruimte die in het kader van hun activiteiten persoonsgegevens verwerken of toch laten verwerken, en dat ze voor ondernemingen die zich buiten²³⁵ de EER bevinden slechts van toepassing is voor zover de verwerking betrekking heeft op persoonsgegevens van natuurlijke personen die zich in de EER

M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel, Intersentia, 2019, (449) 456 ; N. STROOBANTS, "GDPR en het verwerken van gezondheidsgegevens in private ziekteverzekeringen", *DCCR* 2019, nr. 1, (231) 238.

²³³ Art. 2, 1) GDPR; I. DE POORTER, "De "GDPR" of Algemene Verordening Gegevensbescherming", in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRYVER, C. FABRI, M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel, Intersentia, 2019, (449) 453.

²³⁴ I. DE POORTER, "De "GDPR" of Algemene Verordening Gegevensbescherming", in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRYVER, C. FABRI, M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel, Intersentia, 2019, (449) 461-462.

²³⁵ I. DE POORTER, "De "GDPR" of Algemene Verordening Gegevensbescherming", in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRYVER, C. FABRI, M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel, Intersentia, 2019, (449) 462-463.

bevinden en voor zover de verwerking verband houdt met het aanbieden van goederen en diensten aan inwoners van de EER of het monitoren van gedrag van inwoners van de EER. Dit laatste is aan de orde wanneer een natuurlijke persoon wordt gevolgd op het internet of wanneer er verwerkingstechnieken worden gebruikt om een profiel van hem/haar op te stellen. Aan de hand van dat profiel is het dan de bedoeling om ten aanzien van het individu bindende beslissingen te nemen of zijn/haar persoonlijke voorkeuren en gedragingen te analyseren of te voorspellen.

Hoewel we reeds weten welke gegevens op welk moment bescherming krijgen op basis van de Verordening, is het eveneens interessant om te weten waar de bescherming niet voor geldt. Dit zijn eenvoudig gesteld de anonieme gegevens. Deze gegevens zijn geen persoonsgegevens en vallen daarom niet onder het toepassingsgebied. Dit veronderstelt wel dat de geanonimiseerde gegevens op geen enkele wijze herleid kunnen worden om een natuurlijke persoon direct dan wel indirect te identificeren. Het moet praktisch onmogelijk zijn om de anonimisering ongedaan te maken. Een combinatie met aanvullende gegevens zal dus nooit tot de heridentificatie van de natuurlijke persoon mogen leiden. Uit onderzoek is gebleken dat een heleboel in theorie 'anonieme' gegevens dat in werkelijkheid niet zijn. Al in 2012 bleek uit een studie van het MIT dat het in 95 % van de gevallen volstond om iemand zijn positie op vier momenten in een periode van een jaar te bepalen om het traject van die persoon in dat van een miljoen anderen te herkennen. Ons gedrag is heel uniek en een kleine fractie van onze gegevens volstaan reeds om ons opnieuw te identificeren.

Wat dan met gepseudonimiseerde en geëncrypteerde gegevens zou je kunnen denken. Zouden deze kunnen doorgaan voor anonieme gegevens? De gepseudonimiseerde²³⁶ gegevens zijn gegevens waarvan wordt verondersteld dat ze op een zodanige manier bewerkt en verwerkt zijn waardoor het niet langer mogelijk is om ze aan een specifieke betrokkene te koppelen zonder dat er aanvullende gegevens worden gebruikt. Het feit dat ze opnieuw tot de identificatie van een natuurlijke persoon kunnen leiden in combinatie met aanvullende gegevens brengt met zich mee dat het toch nog persoonsgegevens zijn. De geëncrypteerde²³⁷ gegevens kunnen door middel van een encryptiesleutel gedecrypteerd worden en opnieuw een natuurlijke persoon direct of indirect identificeren ook deze gegevens zijn persoonsgegevens en genieten de bescherming van de Verordening. In de rechtsleer stelt men dat het niet gemakkelijk zal zijn om een nieuwe technologie zoals *the Blockchain* in te passen

---

²³⁶ I. DE POORTER, "De "GDPR" of Algemene Verordening Gegevensbescherming" in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRUYVER, C. FABRI, M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Morsel, Intersentia, 2019, (449) 458.

²³⁷ *Ibid.*

in het regelgevend kader van de Verordening. Aangezien men op een gepseudonimiseerde wijze gegevens in een *Blockchain* opslaat, zullen de principes en de verplichtingen van de Verordening ook daarvoor gelden.²³⁸ Ook zijn het niet steeds gewone persoonsgegevens die worden verwerkt. In een *permissioned blockchain* worden de deelnemers gevraagd om zich te identificeren en authenticeren om toegang te kunnen krijgen tot de applicatie. Hun rechten worden bepaald door deze identificatie- en authenticatieprocedure. Dit kan aan de hand van eenvoudige contractgegevens maar ook via een nationaal nummer of biometrische gegevens zoals een vinger- of irisscan.²³⁹

4.3 Verwerkingsgronden voor bijzondere categorieën van persoonsgegevens

De Europese wetgever beschouwt gezondheidsgegevens²⁴⁰ als persoonsgegevens die door hun aard bijzonder gevoelig zijn en daarom dan ook goed beschermd moeten worden. Bij het verwerken van deze gegevens kan men immers in aanvaring komen met de grondrechten en fundamentele vrijheden. Wanneer er misbruik wordt gemaakt dan kan dat verregaande, onomkeerbare gevolgen hebben op lange termijn voor een individu. De mogelijke verwerkingsgrondslagen waarop men zich kan beroepen om gezondheidsgegevens te verwerken worden hierna opgelijst. Wanneer het Belgische verbod om genetische gegevens te verwerken zou worden opgeheven dan zou men zich eveneens op deze grondslagen kunnen beroepen om de verwerking daarvan te verantwoorden²⁴¹:

- Uitdrukkelijke toestemming voor de verwerking van deze persoonsgegevens voor een of meer welbepaalde doeleinden werd bekomen.²⁴²
- De verwerking is noodzakelijk met het oog op de uitvoering van verplichtingen en de uitoefening van specifieke rechten van de verwerkingsverantwoordelijke of de betrokkene op het gebied van het arbeidsrecht en het sociale zekerheids- en sociale beschermingsrecht.²⁴³

---

²³⁸ C. VANDE VORST en J. VAN DAELE, "Blockchain en smart contracts in de juridische praktijk – Enkele aandachtspunten", *TBO* 2019, nr. 2, (156) 161.

²³⁹ *Ibid.*

²⁴⁰ art. 4. 15 GDPR.

²⁴¹ N. STROOBANTS, "GDPR en het verwerken van gezondheidsgegevens in private ziekteverzekeringen", *DCCR* 2019, nr. 1, (231) 239-240.

²⁴² Art. 9, 2 a) GDPR.

²⁴³ Art. 9, 2 b) GDPR.

- De verwerking is noodzakelijk voor de bescherming van de vitale belangen van de betrokkene.²⁴⁴
- De verwerking wordt verricht door een stichting, een vereniging, of een andere instantie zonder winstoogmerk die op politiek, levensbeschouwelijk, godsdienstig of vakbondsgebied werkzaam is.²⁴⁵
- De verwerking heeft betrekking op persoonsgegevens die kennelijk door de betrokkene openbaar zijn gemaakt.²⁴⁶
- De verwerking is noodzakelijk voor de instelling, uitoefening of onderbouwing van een rechtsvordering of wanneer gerechten handelen in het kader van hun rechtsbevoegdheid.²⁴⁷
- De verwerking is noodzakelijk om redenen van zwaarwegend algemeen belang, op grond van Unierecht of lidstatelijk recht.²⁴⁸
- De verwerking is noodzakelijk voor doeleinden van preventieve of arbeidsgeneeskunde, voor de beoordeling van de arbeidsgeschiktheid van de werknemer, medische diagnoses, het verstrekken van gezondheidszorg of sociale diensten of behandelingen dan wel het beheren van gezondheidszorgstelsels en -diensten of sociale stelsels en diensten, op grond van Unierecht of het nationaal recht van de lidstaten.²⁴⁹
- De verwerking is noodzakelijk om redenen van algemeen belang op het gebied van volksgezondheid.²⁵⁰
- De verwerking is noodzakelijk met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden.²⁵¹

De Verordening inzake gegevensbescherming heeft een substantiële impact op de verzekeringspraktijk aangezien het de verwerking van bijzondere categorieën van gezondheidsgegevens in beginsel verbiedt tenzij voldaan is aan een uitzonderingsbepaling uit art. 9,2 GDPR. Het is belangrijk om te

---

²⁴⁴ Art. 9, 2 c) GDPR.

²⁴⁵ Art. 9, 2 d) GDPR.

²⁴⁶ Art. 9, 2 e) GDPR.

²⁴⁷ Art. 9, 2 f) GDPR.

²⁴⁸ Art. 9, 2 g) GDPR.

²⁴⁹ Art. 9, 2 h) GDPR.

²⁵⁰ Art. 9, 2 i) GDPR.

²⁵¹ Art. 9, 2 j) GDPR.

weten op welke van deze uitzonderingen de verzekeringssector zich kan beroepen. Engeland, Ierland en Nederland hebben elk een bijzondere regeling opgenomen voor verzekeringen. Voor het verwerken van gezondheidsgegevens in het kader van de private ziekteverzekering worden in de rechtsleer²⁵² vier van deze zonet genoemde grondslagen bruikbaar geacht met name deze vervat in art. 9, 2 a), g), h) en i) van de GDPR.

STROOBANTS is de mening toegedaan dat de uitdrukkelijke toestemming uit art. 9, 2 a) GDPR leidt tot veel onzekerheid. Zij vraagt zich af of toestemming in een verzekeringscontext al dan niet vrijelijk kan worden gegeven. Deze bedenking is zinvol gezien het feit dat toestemming niet vrij kan zijn wanneer de betrokkene niet in staat is zijn of haar toestemming te weigeren zonder daarvan nadelige gevolgen te ondervinden. Een verzekeraar kan bijvoorbeeld weigeren om een contract te sluiten wanneer iemand bepaalde gegevens niet deelt. Volgens haar zienswijze zou de Belgische wetgever in een alternatieve verwerkingsgrond kunnen voorzien voor het verwerken van gezondheidsgegevens in private ziekteverzekeringen op basis van de overige grondslagen namelijk art. 9, 2 g), h) en i) GDPR. Zij wijst erop dat deze mogelijkheid niet zo ideaal is. Uit rechtsvergelijkend onderzoek is immers gebleken dat verschillende lidstaten zich, bij het aannemen van specifieke regelingen voor verzekeringen, lijken te steunen op verschillende rechtsgronden. Dit kan stuiten op moeilijkheden voor verzekeringsondernemingen die actief zijn in meerdere lidstaten, gelet op het feit dat zij zich dan moeten conformeren aan verschillende wetgevingen.²⁵³ Tot slot moet nog worden opgemerkt dat verzekeringsmaatschappijen die andere persoonsgegevens willen verwerken die niet behoren tot de bijzondere categorieën van persoonsgegevens zich kunnen beroepen op de verwerkingsgrondslagen vervat in art. 6, 1 GDPR. In het kader van deze thesis wordt daar niet dieper op ingegaan.

4.3.1 Onderscheid tussen drie categorieën gezondheidsgegevens

Het is belangrijk dat een verzekeraar over gezondheidsgegevens beschikt om een inschatting te kunnen maken van bijvoorbeeld de levensverwachting in het kader van een levensverzekering. Door met deze gegevens rekening te houden kan de verzekeraar bovendien het risico op anti-selectie en

---

²⁵² N. STROOBANTS, "GDPR en het verwerken van gezondheidsgegevens in private ziekteverzekeringen", *DCCR* 2019, nr. 1, (231) 240.

²⁵³ N. STROOBANTS, "GDPR en het verwerken van gezondheidsgegevens in private ziekteverzekeringen", *DCCR* 2019, nr. 1, (231) 271.

moral hazard inperken.²⁵⁴ In verschillende landen zoals Amerika, Engeland en Frankrijk gebruiken verzekeraars *wearables*, *insidables* en andere toestellen om deze informatie te vergaren. Dit maakt de vraag die in 2014 door de Europese Commissie aan de Groep gegevensbescherming art. 29 werd gesteld des te interessant. De Groep gegevensbescherming art. 29 is een werkgroep met een adviserende rol die werd opgericht in uitvoering van art. 29 van de Gegevensbeschermingsrichtlijn. Deze probeert bij te dragen aan een uniforme interpretatie van de bepalingen van de Gegevensbeschermingsrichtlijn en de Verordening inzake gegevensbescherming d.m.v. het verlenen van niet-bindende adviezen. De adviezen hebben een moreel bindend gezag en verlenen meer inzicht in de wijze waarop de bepalingen van de Verordening moeten worden geïnterpreteerd. De opvolger van deze werkgroep is het European Data Protection Board.²⁵⁵ De vraag van de Europese Commissie had betrekking op de uitlegging van het begrip “gegevens die de gezondheid betreffen” zoals omschreven in art. 8, 1 van de Richtlijn Gegevensbescherming met betrekking tot gezondheidsapps. De werkgroep gaf aan in haar advies dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen drie categorieën van gezondheidsgegevens: ten eerste zijn er de gegevens die duidelijk en inherent medische data zijn, ten tweede heeft men de onbewerkte sensorgegevens die op zichzelf gebruikt kunnen worden, of in combinatie met andere gegevens waaruit conclusies met betrekking tot iemands gezondheid of gezondheidsrisico kunnen worden getrokken en ten derde zijn er de onbewerkte sensorgegevens waaruit opnieuw op zichzelf of in combinatie met andere gegevens conclusies kunnen worden getrokken met betrekking tot iemand zijn gezondheid of gezondheidsrisico maar dan onafhankelijk van het feit of deze conclusies accuraat of inaccuraat, legitiem of illegitiem en adequaat of inadequaat zijn.²⁵⁶

Voorbeelden van de eerste categorie van gezondheidsgegevens zijn alle gegevens omtrent diagnoses, behandelingen, medische geschiedenis, ziekenhuisopnames maar ook gegevens over de emotionele intelligentie, allergieën, rook- en drinkgewoontes, lidmaatschap van lotgenotengroepen. Zelfs resultaten van bepaalde apps kunnen daartoe behoren, zoals apps die bloeddruk, hartslag of glucose meten.²⁵⁷

---

²⁵⁴ N. DE PRIL, J. DHAENE en S. SIMON, “Risico en Verzekering”, <https://feb.kuleuven.be/public/u0014274//1999-DePril-Dhaene-Simon.pdf> 9-10.

²⁵⁵ N. STROOBANTS, “GDPR en het verwerken van gezondheidsgegevens in private ziekteverzekeringen”, *DCCR* 2019, nr. 1, (231) 232.

²⁵⁶ N. STROOBANTS, “GDPR en het verwerken van gezondheidsgegevens in private ziekteverzekeringen”, *DCCR* 2019, nr. 1, (231) 236.

²⁵⁷ *Ibid.*

De andere twee categorieën zijn ontstaan doordat we in een soort grijze zone terecht zijn gekomen. *Health apps* en *wearables* capteren enorm veel onbewerkte sensorgegevens, zoals het aantal stappen, aantal geconsumeerde calorieën, slaapgewoontes. Volgens de WP29 kunnen niet al deze data voor gezondheidsgegevens doorgaan. Dit heeft tot gevolg dat een app die het aantal stappen van een persoon registreert zonder deze gegevens te kunnen verbinden met andere gegevens met betrekking tot dezelfde persoon en zonder specifieke medische context geen impact op de privacy van deze persoon kan hebben en daarom geen bijkomende bescherming behoeft. Er kan m.a.w. geen kennis over de gezondheidstoestand uit worden afgeleid. Toch is voorzichtigheid geboden, het kan namelijk zijn dat de combinatie van deze gegevens met andere gegevens bepaalde privacy risico's creëren. Dit is zo wanneer onbewerkte sensorgegevens gecapteerd worden voor een langere periode om nadien te combineren met andere gegevens of wanneer de gegevens worden overgedragen aan derden die deze combineren met andere datasets. In deze situaties zullen de op het eerste zicht onschadelijke gegevens toch binnen het toepassingsgebied van de definitie gezondheidsgegevens vallen. In de hypothese waarin gegevens over het aantal stappen dat iemand zet per dag worden gecombineerd met de gegevens van een app die het BMI kan berekenen door het invoeren van de lengte en het gewicht, dan zou de verwerkingsverantwoordelijke daaruit kunnen afleiden dat een bepaalde persoon overgewicht heeft en er een slechte levensstijl op nahoudt. De combinatie zorgt ervoor dat de verwerkingsverantwoordelijke die bijvoorbeeld een verzekeringsonderneming is een inschatting kan maken van het gezondheidsrisico en overeenkomstig voor de betrokkene bindende beslissingen kan nemen. Dit is de reden waarom het verantwoord is om de combinatie van gegevens toch te kwalificeren als gezondheidsgegevens.²⁵⁸

De genetische gegevens behoren net zoals de gezondheidsgegevens tot de bijzondere categorie van persoonsgegevens. Art 4, 13) GDPR definieert deze als *“persoonsgegevens die verband houden met de overgeërfde of verworven genetische kenmerken van een natuurlijke persoon die unieke informatie verschaffen over de fysiologie of de gezondheid van die natuurlijke persoon en die voorkomen uit een analyse van een biologisch monster van die natuurlijke persoon.”*²⁵⁹ Onder de GDPR is het verwerken van deze gegevens toelaatbaar wanneer men zich steunt op een van de verwerkingsgronden in art. 9, 2 GDPR. De Belgische wetgever heeft deze mogelijkheid verhinderd door een verbod in te schrijven in artikel 58 van de Wet van 4 april 2014 betreffende de Verzekeringen.

---

²⁵⁸ N. STROOBANTS, “GDPR en het verwerken van gezondheidsgegevens in private ziekteverzekeringen”, *DCCR* 2019, nr. 1, (231) 237.

²⁵⁹ N. STROOBANTS, “GDPR en het verwerken van gezondheidsgegevens in private ziekteverzekeringen”, *DCCR* 2019, nr. 1, (231) 239.

4.3.2 strafrechtelijke persoonsgegevens

De Verordening inzake gegevensbescherming bepaalt dat persoonsgegevens die betrekking hebben op strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten of daarmee verband houdende veiligheidsmaatregelen beschouwd worden als strafrechtelijke persoonsgegevens.²⁶⁰ Een voorbeeld is een uittreksel uit het strafregister. Het is mogelijk om dergelijke gegevens te verwerken in zoverre het gebeurt onder toezicht van de overheid of wanneer een nationale wet voorziet in een specifieke mogelijkheid daartoe.²⁶¹

De verwerking van strafrechtelijke persoonsgegevens wordt toegelaten in een volgende reeks gevallen: Een betrokkene heeft een uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming gegeven, de gegevens werden door hem op eigen initiatief openbaar gemaakt, de verwerking is noodzakelijk ter bescherming van zijn vitale belangen of die van een andere natuurlijke persoon (wanneer de betrokkene fysiek of juridisch niet in staat is om toestemming te geven), de verwerking is noodzakelijk voor de instelling, uitoefening of onderbouwing van een vordering, in het kader van gerechten die handelen in het kader van hun rechtsbevoegdheid, situaties waar de verwerking noodzakelijk is om redenen van zwaarwegend algemeen belang, en waar het noodzakelijk is met het oog op wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden en eveneens werd voldaan aan alle toepasselijke voorwaarden uit de Verordening.²⁶²

In de hypothese waarin een verzekeraar partij is in een strafrechtelijk rechtsgeding en waarbij hij een afschrift krijgt van een vonnis, zal hij deze niet kunnen bewaren met het oogmerk om deze informatie uit te wisselen met andere verzekeringsmaatschappijen. Omvattende registers van strafrechtelijke veroordelingen mogen alleen worden bijgehouden onder toezicht van de overheid.²⁶³ Verzekeringsmaatschappijen kunnen wel persoonsgegevens van strafrechtelijke aard verwerken

---

²⁶⁰ I. DE POORTER, "De "GDPR" of Algemene Verordening Gegevensbescherming", in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRYVER, C. FABRI, M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Morsel, Intersentia, 2019, (449) 457.

²⁶¹ Art 10 GDPR.

²⁶² B. SCHERMER, D. HAGENAUW en N. FALOT, "Handleiding Algemene verordening gegevensbescherming en Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming", <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/handleidingalgemeneverordeninggegevensbescherming.pdf> 45-46.

²⁶³ Art 10 GDPR.

bijvoorbeeld met de bedoeling om een zwarte lijst bij te houden. Dit is dan wel aan strenge vereisten onderworpen.

In een tweede hypothese waarin een verzekeringnemer zijn/haar gegevens vrijwillig meedeelt met de verzekeraar dan nog mag de verzekeraar deze niet zomaar delen met derden. Omdat deze gegevens rechtmatig zouden kunnen worden overgedragen moet gekeken worden naar de manier waarop ze werden verkregen. Het kan bijvoorbeeld zijn dat ze werden meegedeeld omdat men vond dat de verzekeraar deze in rekening mocht nemen voor het al dan niet sluiten van een verzekeringsovereenkomst. Dit betekent niet dat de betrokkene er ook akkoord mee is dat de gegevens worden gebruikt voor andere doeleinden. In deze situatie vereist het beginsel van doelbinding dat ook specifiek om de gegevens te kunnen overdragen een uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming wordt bekomen. Doelbinding houdt in dat persoonsgegevens voor welbepaalde uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden worden verwerkt. De gegevens kunnen vanzelfsprekend niet voor andere doeleinden worden verwerkt die onverenigbaar zijn met de doeleinden waarvoor men ze initieel heeft verzameld.

4.4. De verplichtingen die rusten op de verzekeraar als verwerkingsverantwoordelijke

4.4.1 Het aanstellen van een Data Protection Officer

Slechts in drie wettelijk omschreven gevallen moet er een DPO worden aangesteld.²⁶⁴ Een eerste geval is wanneer de kerntaak van de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker veronderstelt dat er op grote schaal gezondheidsgegevens en andere gevoelige gegevens zullen worden verwerkt. Verzekeraars zullen bijvoorbeeld in het kader van een ziekte- levens- en hospitalisatieverzekering een DPO moeten aanstellen. Omdat er geen verwarring zou kunnen ontstaan over hoe een “grootschalige verwerking” moet worden geïnterpreteerd kan rekening gehouden worden met: het aantal

---

²⁶⁴ F. GOYENS, “Aanstelling van een functionaris voor gegevensbescherming (DPO)” in T. BALTHAZAR, P. RAEYMAEKERS, P. BERGHMANS, A. BRACKE, N. BROECKX, E. DELBEKE, J-P. DZIERGWA, F. GOYENS, C. MATHIEU, L. NELEN, M. ROSSEAU, J. SERGEANT, R. SWENNEN, J. VAN LANGENAEKER en A. VIJVERMAN (eds.) , *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la Charte, 2018, (44) 44-46. ; INSTITUUT FINANCIËEL RECHT (ed.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel , Intersentia, 2019, (449) 484.; T. BALTHAZAR, “De krachtlijnen van de GDPR en de belangrijkste innovaties voor de zorg” in T. BALTHAZAR, P. RAEYMAEKERS, P. BERGHMANS, A. BRACKE, N. BROECKX, E. DELBEKE, J-P. DZIERGWA, F. GOYENS, C. MATHIEU, L. NELEN, M. ROSSEAU, J. SERGEANT, R. SWENNEN, J. VAN LANGENAEKER en A. VIJVERMAN (eds.) , *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la Charte, 2018, (1) 20.

betrokkenen, de omvang van de verwerking qua datavolume en/of qua verscheidenheid van persoonsgegevens, het aantal personen die de persoonsgegevens verwerken, het langdurig of permanent karakter van de verwerkingsactiviteit en de geografische uitgestrektheid van de verwerkingsactiviteit.²⁶⁵ Een tweede geval waarin de verplichting geldt is wanneer de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker als kerntaak gegevensverwerkingen uitvoert die een grootschalige, regelmatige en stelselmatige observatie van personen vereisen. Tot slot is de aanstelling van een DPO verplicht in de publieke sector voor elke overheidsinstantie en elk overheidsorgaan. De Working Party 29 heeft daarbij aanbevolen dat private organisaties die een taak van algemeen belang uitoefenen ook een DPO moeten aanstellen bij wijze van *best practice*.²⁶⁶

Een DPO werkt onafhankelijk en heeft een gevarieerd takenpakket. Deze zal de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker moeten informeren over zijn verplichtingen onder de GDPR en de overige privacyregels, toezien op de naleving van de GDPR, toezien op de naleving van het eigen privacybeleid, optreden als contactpersoon ten aanzien van de toezichthoudende autoriteit maar ook bijvoorbeeld optreden als contactpersoon van een verzekerde in alle aangelegenheden die verband houden met de verwerking van zijn/haar persoonsgegevens.²⁶⁷

4.4.2 Het uitvoeren van een Data Protection Assessment

Er zal een Data Protection Assessment moeten worden uitgevoerd telkens wanneer het waarschijnlijk is dat een bepaalde verwerkingsactiviteit verhoogde risico's met zich meebrengt voor wat betreft de grondrechten en de fundamentele vrijheden van de betrokkene. Bij de beslissing of deze effectenbeoordeling al dan niet noodzakelijk is wordt rekening gehouden met de aard, de omvang en de doelstelling van de verwerking.²⁶⁸

---

²⁶⁵ F. GOYENS, "Aanstelling van een functionaris voor gegevensbescherming (DPO)" in T. BALTHAZAR, P. RAEYMAEKERS, P. BERGHMANS, A. BRACKE, N. BROECKX, E. DELBEKE, J-P. DZIERGWA, F. GOYENS, C. MATHIEU, L. NELEN, M. ROSSEAU, J. SERGEANT, R. SWENNEN, J. VAN LANGENAEKER en A. VIJVERMAN (eds.), *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la Charte, 2018, (44) 45.

²⁶⁶ F. GOYENS, "Aanstelling van een functionaris voor gegevensbescherming (DPO)" in T. BALTHAZAR, P. RAEYMAEKERS, P. BERGHMANS, A. BRACKE, N. BROECKX, E. DELBEKE, J-P. DZIERGWA, F. GOYENS, C. MATHIEU, L. NELEN, M. ROSSEAU, J. SERGEANT, R. SWENNEN, J. VAN LANGENAEKER en A. VIJVERMAN (eds.), *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la Charte, 2018, (44) 46.

²⁶⁷ Mondeling interview met Katrien Carion, Data Protection Officer bij Curalia.

²⁶⁸ Overweging 89 en 90 GDPR; F. GOYENS, "Uitvoeren van gegevensbeschermingseffectbeoordelingen" in T. BALTHAZAR, P. RAEYMAEKERS, P. BERGHMANS, A. BRACKE, N. BROECKX, E. DELBEKE, J-P. DZIERGWA, F. GOYENS, C. MATHIEU, L. NELEN, M. ROSSEAU, J. SERGEANT, R. SWENNEN, J. VAN LANGENAEKER en A. VIJVERMAN (eds.), *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la

In een aantal gevallen is het uitdrukkelijk verplicht gesteld om een DPIA uit te voeren namelijk bij een systematische en uitgebreide beoordeling van persoonlijke aspecten van natuurlijke personen, die is gebaseerd op een geautomatiseerde verwerking, waaronder profilering, en waarop besluiten worden gebaseerd waaraan voor de natuurlijke persoon rechtsgevolgen zijn verbonden of die de natuurlijke persoon op vergelijkbare wijze wezenlijk treffen, en ook bij een grootschalige verwerking van bijzondere categorieën van persoonsgegevens als bedoeld in art. 9, lid 1, of van gegevens met betrekking tot strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten als bedoeld in art. 10 en stelselmatige en grootschalige monitoring van openbaar toegankelijke ruimten.

In de praktijk omvat een DPIA een omschrijving van de risico's die aanwezig zijn bij de verwerking, de oorsprong van de risico's en de ernst en het specifieke karakter van de risico's evenals de maatregelen die worden overwogen om de risico's te beheren.²⁶⁹

4.4.3. Het opstellen van een register van verwerkingsactiviteiten

Een verzekeringsonderneming is verplicht om een register van verwerkingsactiviteiten aan te leggen en het te actualiseren. Het komt eigenlijk neer op een soort dynamische inventaris en analytische beschrijving van het verwerkingsproces.²⁷⁰ Daaruit moet blijken welke gegevens verwerkt worden, hoe ze werden verkregen, wie ze mag inzien en hoe ze worden bewaard.²⁷¹

4.4.4. Afsluiten van een overeenkomst met de verwerkers

Artikel 28 GDPR luidt als volgt: *“Wanneer een verwerking namens een verwerkingsverantwoordelijke wordt verricht, doet de verwerkingsverantwoordelijke uitsluitend een beroep op verwerkers die afdoende garanties met betrekking tot het toepassen van passende technische en organisatorische maatregelen bieden opdat de verwerking aan de vereisten van deze verordening voldoet en de bescherming van de rechten van de betrokkene is gewaarborgd. De verwerker neemt geen andere*

Charte, 2018, (65). INSTITUUT FINANCIEEL RECHT (ed.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel, Intersentia, 2019, (449) 486.

²⁶⁹ F. GOYENS, “Uitvoeren van gegevensbeschermingseffectbeoordelingen” in T. BALTHAZAR, P. RAEYMAEKERS, P. BERGHMANS, A. BRACKE, N. BROECKX, E. DELBEKE, J-P. DZIERGWA, F. GOYENS, C. MATHIEU, L. NELEN, M. ROSSEAU, J. SERGEANT, R. SWENNEN, J. VAN LANGENAEKER en A. VIJVERMAN (eds.), *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la Charte, 2018, (65) 78.

²⁷⁰ I. DE POORTER, “De “GDPR” of Algemene Verordening Gegevensbescherming”, in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRYVER, C. FABRI, M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel, Intersentia, 2019, (449) 488-489.

²⁷¹ Mondeling interview met Katrien Carion, Data Protection Officer bij Curalia.

verwerker in dienst zonder voorafgaande specifieke of algemene schriftelijke toestemming van de verwerkingsverantwoordelijke. In het geval van algemene schriftelijke toestemming licht de verwerker de verwerkingsverantwoordelijke in over beoogde veranderingen inzake de toevoeging of vervanging van andere verwerkers, waarbij de verwerkingsverantwoordelijke de mogelijkheid wordt geboden tegen deze veranderingen bezwaar te maken.” Het komt er op neer dat telkens wanneer een beroep wordt gedaan op een externe verwerker deze zorgvuldig moet zijn gekozen door de verwerkingsverantwoordelijke. Daarnaast moet er verplicht een bijzondere overeenkomst met hem/haar worden afgesloten.²⁷²

4.5. De rechten van verzekeringnemers bij de verwerking van hun gegevens

Verzekeringnemers hebben een aantal rechten wanneer verzekeringsondernemingen persoonsgegevens verwerken. Een eerste recht is dat op transparantie van de informatie.²⁷³ Dit wil zegen dat informatie in een beknopte, transparante, begrijpelijke en gemakkelijke toegankelijke vorm en in duidelijke taal moet worden ter beschikking gesteld. De gegevens waarover het gaat zijn de identiteit, contactgegevens van de verzekeringsonderneming als verwerkingsverantwoordelijke, de verwerkingsdoelen, de categorieën als ontvangers en de bewaartermijnen. Het tweede is het recht op inzage²⁷⁴ wat betekent dat een verzekerde het recht heeft om zijn persoonsgegevens in te kijken. Dit moet hem/haar in staat stellen de rechtmatigheid van de verwerking te controleren. Een verzekeringsonderneming moet dus in de mogelijkheid verkeren om een kopie van de persoonsgegevens die zullen worden verwerkt te overhandigen. Een derde is het recht op rectificatie²⁷⁵ of het recht om gegevens te laten verbeteren wanneer een verzekerde vaststelt dat zijn gegevens incorrect of onvolledig zijn. Een vierde recht is het recht op gegevenswissing of vergetelheid.²⁷⁶ In de praktijk stuit de uitoefening daarvan vaak op frustraties omdat mensen gegevens willen laten verwijderen die bijvoorbeeld niet kunnen worden verwijderd omdat ze moeten worden bijgehouden tot de wettelijke bewaartermijn is verstreken.²⁷⁷ Bijzonder is dat men dit recht slechts in

---

²⁷² T. BALTHAZAR, “De krachtlijnen van de GDPR en de belangrijkste innovaties voor de zorg” in T. BALTHAZAR, P. RAEYMAEKERS, P. BERGHMANS, A. BRACKE, N. BROECKX, E. DELBEKE, J-P. DZIERGWA, F. GOYENS, C. MATHIEU, L. NELEN, M. ROSSEAU, J. SERGEANT, R. SWENNEN, J. VAN LANGENAEKER en A. VIJVERMAN (eds.) , *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la Charte, 2018, (1) 19.

²⁷³ Art. 12 GDPR

²⁷⁴ Art. 15 GDPR.

²⁷⁵ Art. 16 GDPR.

²⁷⁶ Art. 17 GDPR.

²⁷⁷ Mondeling interview met Katrien Carion, Data Protection Officer bij Curalia.

een aantal specifieke gevallen verkrijgt. Dit is bijvoorbeeld zo in het geval waarin de persoonsgegevens niet langer nodig zijn voor doeleinden waarvoor zij werden verzameld, de verzekerde zijn toestemming heeft ingetrokken en er geen andere rechtsgrond aanwezig is waarop de verwerking kan worden gesteund of bezwaar heeft gemaakt tegen de verwerking op basis van art. 21 lid 1 GDPR en er geen andere dwingende gerechtvaardigde gronden zijn voor de verwerking, maar ook bijvoorbeeld wanneer de persoonsgegevens onrechtmatig werden verwerkt of ze moeten worden gewist om te voldoen aan de wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust of wanneer de persoonsgegevens werden verzameld in verband met een aanbod van diensten van de informatiemaatschappij zoals bedoeld in art. 8 lid 1 GDPR. Aangezien er een belangenafweging moet worden gemaakt *in concreto* zal zelfs in deze gevallen de mogelijkheid bestaan om het recht om vergeten te weigeren.

Een vijfde recht is het recht op beperking van de verwerking.²⁷⁸ Dit is interessant wanneer het bijvoorbeeld niet mogelijk is om het recht om vergeten te worden succesvol uit te oefenen. Het geeft de verzekerde de mogelijkheid om de doeleinden waarvoor de verzekeringsonderneming zijn persoonsgegevens verwerkt in te perken. Dit recht verkrijgt men ook slechts in een aantal specifieke in de wet opgesomde gevallen. Een zesde betreft het recht op overdraagbaarheid van gegevens²⁷⁹ wat neerkomt op het recht om persoonsgegevens die aan een verzekeringsonderneming werden verstrekt terug te krijgen in een gestructureerde, gangbare en machineleesbare vorm. Men kan zich op dit recht beroepen wanneer de verwerking berust op de toestemming van de betrokkene of voortvloeit uit een overeenkomst en het via een automatisch procedé verloopt. Een zesde recht is het recht om bezwaar²⁸⁰ te maken, dit houdt in dat de verzekerde aan de verzekeringsonderneming kan vragen om zijn/haar persoonsgegevens niet langer te verwerken, zelfs al zou die over een rechtmatige grondslag beschikken. Het algemeen recht op bezwaar²⁸¹ houdt in dat een verzekerde bezwaar kan maken tegen de verwerking van zijn/haar persoonsgegevens vanwege met zijn specifieke situatie verband houdende redenen wanneer de verwerking gebaseerd is op het gerechtvaardigd belang van de onderneming of het algemeen belang van de onderneming. Het specifiek recht op bezwaar²⁸² is zeer relevant in het kader van *Big data*. Zodra een verzekeringsonderneming bezwaar ontvangt van een betrokkene tegen de direct marketingactiviteiten die gevoerd worden ten opzichte van deze specifieke persoon moet het worden ingewilligd. Het betreft een absoluut recht dat zeer gemakkelijk op een

---

²⁷⁸ Art. 18 GDPR.

²⁷⁹ Art. 20 GDPR.

²⁸⁰ Art. 21 GDPR.

²⁸¹ Art. 21, eerste lid GDPR.

²⁸² Art. 21, tweede lid GDPR.

automatische wijze kan worden toegekend in een online context, bijvoorbeeld via een unsubscribe-link in een e-mail. Tot slot heeft een betrokkene ook het recht op een menselijke tussenkomst bij geautomatiseerde besluiten.²⁸³ Dit houdt enerzijds het recht in om zich te verzetten tegen automatische profilering en anderzijds het recht op een menselijke tussenkomst bij geautomatiseerde besluiten.

Ook al zijn er heel wat juridische waarborgen om persoonsgegevens te beschermen wanneer ze worden verwerkt, toch blijft de GDPR niet vrij van kritiek. Het juridisch kader van gegevensbescherming biedt immers slechts gedeeltelijk bescherming tegen profilering. Dit blijkt enerzijds uit het feit dat wanneer profielen bestaan uit gegevens die juridisch niet als persoonsgegevens worden aangemerkt er geen toestemming van de betrokkene is vereist, en anderzijds dat wanneer een betrokkene zich terug trekt of geen toestemming geeft voor het gebruik van zijn persoonsgegevens dit de opbouw en het gebruik van een groepsprofiel niet verhindert. Men heeft dus zeer weinig grip op de wijze waarop profielen tot stand komen, de manier waarop ze worden gebruikt en welke invloed ze kunnen hebben op zichzelf als persoon.

Er rijzen ook praktische problemen bij de invulling van de rechten zelf. Zoals reeds gesteld houdt het recht om vergeten te worden in, dat de betrokkene het recht heeft om aan de verwerkingsverantwoordelijke te vragen om zijn/ haar persoonsgegevens te wissen. De uitoefening van dat recht staat haaks tegenover de werking van een *Blockchain* die immers een verwijdering van gegevens op een vroegere block niet zomaar toelaat.²⁸⁴ Een mogelijke oplossing zou erin kunnen bestaan om een verandering toe te voegen aan de *Blockchain* waarbij de oorspronkelijke gegevens worden verwijderd uit de nieuwe block die aan de ketting wordt toegevoegd. Beleidsmakers raden aan om zo weinig mogelijk persoonsgegevens via een *Blockchain* te verwerken of slechts na anonimisering, en ze enkel te gebruiken waar het echt waardevol is. Ook LIEVENS vindt dat men voorzichtig moet omspringen met het gebruik van *the Blockchain*. Zij stelt dat vaak gedacht wordt dat het de oplossing is terwijl het in de praktijk net niet de oplossing blijkt te zijn.²⁸⁵

---

²⁸³ Art. 22 GDPR.

²⁸⁴ C. VANDE VORST en J. VAN DAELE, "Blockchain en smart contracts in de juridische praktijk – Enkele aandachtspunten", *TBO* 2019, nr. 2, (156) 162.

²⁸⁵ Interview met professor Law & Technology UGent, Eva Lievens.

4.6 Sancties bij het niet naleven van de GDPR

De Europese Verordening inzake gegevensbescherming heeft aan de lidstaten de ruimte gelaten om regels vast te stellen aangaande de geldende sancties bij het overtreden van de bepalingen van de Verordening. De sancties moeten wel doeltreffend, evenredig en afschrikwekkend zijn, en de lidstaten moeten alle nodige maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat ze worden toegepast.²⁸⁶

De toezichthoudende autoriteiten in België hebben de bevoegdheid om administratieve boetes op te leggen tot maximaal 20.000.000 euro of 4 procent van de wereldwijde jaaromzet, in het geval dit hoger is.²⁸⁷ Deze boetes worden begroot rekening houdend met een aantal factoren zoals de aard, de ernst, de duurtijd van de inbreuk en of deze al dan niet opzettelijk gebeurde, de schadebeperkende maatregelen die al dan niet werden genomen door de betrokkenen, de eerdere relevante inbreuken gepleegd door de onderneming of de mate waarin er werd samengewerkt met de toezichthoudende autoriteit om de inbreuk te verhelpen en de mogelijke negatieve gevolgen daarvan te beperken. De autoriteiten hebben ook nog andere corrigerende bevoegdheden zoals het uitdelen van waarschuwingen, het intrekken van certificeringen maar ook het opleggen van een tijdelijke of definitieve verwerkingsbeperking. Vervolgens hebben ze onderzoeksbevoegdheden die het mogelijk maken om inlichtingen en informatie in te winnen, inzage te verkrijgen in persoonsgegevens die verwerkt worden door de onderneming, zichzelf toegang te verschaffen tot alle bedrijfsruimten en alle middelen voor gegevensverwerking.²⁸⁸

De Verordening biedt een betrokkene de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de bevoegde toezichthoudende overheid en een schadevergoeding te bekomen. Art. 81, lid 1 GDPR stelt immers dat eenieder die materiele of immateriële schade heeft geleden ten gevolge van een inbreuk het recht heeft om van de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker een schadevergoeding te ontvangen voor de geleden schade. De aansprakelijkheid rust op elke verwerkingsverantwoordelijke die bij de verwerking is betrokken. Dit voor de schade die door de verwerking is veroorzaakt wanneer niet

---

²⁸⁶ Art. 84 GDPR.

²⁸⁷ I. DE POORTER, "De "GDPR" of Algemene Verordening Gegevensbescherming", in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRYVER, C. FABRI, M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel, Intersentia, 2019, (449) 490.

²⁸⁸ *Ibid.*

voldaan werd aan de op de verwerker opgelegde verplichtingen of wanneer hij handelt buiten en in strijd met de rechtmatige instructies van de verwerkingsverantwoordelijke.²⁸⁹

Het is de verzekeringsonderneming die moet bewijzen dat de regels uit de Verordening werden nageleefd. Er wordt bovendien verwacht dat ze actief en anticiperend op mogelijke risico's voor grondrechten en fundamentele vrijheden van de betrokkene voorzien in passende maatregelen.²⁹⁰

---

²⁸⁹ I. DE POORTER, "De "GDPR" of Algemene Verordening Gegevensbescherming", in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRYVER, C. FABRI, M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Morsel, Intersentia, 2019, (449) 491.

²⁹⁰ I. DE POORTER, "De "GDPR" of Algemene Verordening Gegevensbescherming", in P. BERGER, C. BIQUET-MATHIEU, D. BLOMMART, F. BOGAERT, J. BOGAERTS, E. CALLENS, I. DE POORTER, V. DE SCHRYVER, C. FABRI, M. FYON, D. GOENS, L. LEGEIN, S. LIEBAERT, I. PEETERS, M. RAES, F. RAVELINGIEN, J. RICHELLE, L. SAVONET, R. STEENNOT, W. VAN DE WIELE, J. VANDENDRIESSCHE en J. VANNEROM, (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Morsel, Intersentia, 2019, (449) 481.

4.7 BESLUIT

4.7.1 *Big data maakt nieuwe vormen van verzekeren mogelijk*

Big data brengt nieuwe opportuniteiten voor de verzekeringssector met zich mee. Het maakt nieuwe vormen van verzekeren mogelijk (Peer-to-Peer verzekering, On demand verzekering, Parametrische verzekering, Behavior based verzekering..). Het laat bovendien toe om de schadeafwikkeling en klachtenbehandeling efficiënter te organiseren en vlotter te laten verlopen. Door gebruik te maken van toestellen zoals *wearables*, *insidables*, *dongles*, *the black box* en ontwikkelingen zoals *the Internet of Things*, *the Blockchain*, *smart contracts* en de deeleconomie neemt de subsidiërende solidariteit gestaag af. Dit komt doordat verzekerden worden opgedeeld in steeds homogeneren groepen d.m.v. profilering. Aan ieder wordt vervolgens een geïndividualiseerde premie aangerekend die beter in verhouding staat tot het risico dat ze daadwerkelijk vertegenwoordigen.

4.7.2 *Het huidig Belgische verzekeringsmodel*

Vroeger gingen mensen zich verenigen in kleine collectieven waarin verzekeringen onderling werden aangeboden, en waar vertrouwen zeer belangrijk was. Vervolgens kwam er een geïnstitutionaliseerd systeem tot stand waarbij men verzekeringen is beginnen aanbieden met een commercieel oogmerk. Door *Big data* zijn we aan het evolueren naar een systeem waarbij er decentraal genetwerkte verbanden ontstaan maar waarbij er ook nog een centraal georganiseerde verzekeraar aanwezig is.

Historisch gezien hebben zich in Europa twee verzekeringsmodellen ontwikkeld. In de jaren 90 evolueerde België naar een concurrentieel model. De wetgever heeft echter het beleid gewijzigd. Er werden wettelijke solidariteitsmechanismen ingevoerd die subsidiërende solidariteit doen ontstaan. *Big data* maakt het dus mogelijk om subsidiërende solidariteit volledig weg te werken maar in België wordt dat wettelijk tegengehouden door de wetgever.

4.7.3 Wettelijke solidariteitsmechanismen verhinderen een model gebaseerd op zuivere kanssolidariteit

In *Big data* is kwantiteit belangrijker dan kwaliteit. Hoe meer gegevens hoe accuratere voorspellingen er kunnen worden gemaakt. Aangezien verzekeringnemers subsidieavers zijn, en het mogelijk is om een premie aan te rekenen die gelijk is aan het werkelijk vertegenwoordigde risico is het streven naar een verzekeringsmodel op basis van zuivere kanssolidariteit wenselijk en ook een juridische mogelijkheid. Wat een concurrentieel model in de weg staat zijn de wettelijke regels die subsidiërende solidariteit doen ontstaan. Maar ook bijvoorbeeld de Anti-discriminatiewetgeving doordat in het kader van consumentencontracten een direct onderscheid op grond van ras, huidskleur, afkomst, geslacht, nationale of etnische afstamming en nationaliteit niet te rechtvaardigen is.

4.7.4 Wettelijke solidariteitsmechanismen kleuren binnen de lijnen van wat juridisch toelaatbaar is

Om een verzekeringsmodel gestoeld op zuivere kanssolidariteit mogelijk te maken zullen zowel op nationaal niveau als op Europees niveau wetgevende initiatieven moeten worden genomen. Het aanvechten van de bestaande solidariteitsmechanismen zal geen oplossing bieden aangezien ze binnen de grenzen kleuren van wat juridisch toelaatbaar is.

4.7.5 Nood aan wetgevende initiatieven voor de verwezenlijking van een model gebaseerd op zuivere kanssolidariteit

Het is enigszins merkwaardig dat het absoluut verboden is voor een verzekeraar om geslacht als risicofactor te gebruiken om te differentiëren op vlak van premie, verzekeringsvoorwaarden en verzekeringsprestatie, terwijl het gelijkheidsbeginsel slechts een gelijke behandeling van gelijke gevallen en verschillende behandeling van verschillende gevallen vereist. Het Hof van Justitie heeft het beginsel van gelijke behandeling tussen mannen en vrouwen verheven tot een fundamenteel beginsel dat geen uitzonderingen duldt. Het is bovendien zeer moeilijk om dit verbod toe te passen in de praktijk aangezien in toenemende mate gebruik zal worden gemaakt van algoritmes die uit zichzelf in staat zijn om voorspellingen te doen over bepaalde personen. Iemand zijn/haar geslacht valt makkelijk af te leiden op basis van geaggregeerde gebruiksdata. Daarnaast is het voor een kandidaat-verzekeringnemer in België verboden om genetische informatie te delen met zijn verzekeraar gelet op art. 58 in het Wetboek van Verzekeringen. In andere landen zoals Nederland en het Verenigd Koninkrijk is dat wel toegestaan. De moeilijkheid hierbij is dat de opheffing van het verbod slechts mogelijk zal zijn wanneer er genoeg maatschappelijk draagvlak voor is. Momenteel vindt men het meer dan normaal dat er wordt meebetaald voor de genetisch zwakkeren in bijvoorbeeld het kader van een

ziekteverzekering omdat niemand de genen kan kiezen waarmee hij/zij geboren wordt. Voor risicofactoren die los staan van de wil, wil men gerust meebetalen. Voor risicofactoren waar men wel vat op heeft, liever niet.

De subsidiërende solidariteit die op deze vlakken ontstaat kan perfect worden weggewerkt door een aantal wetgevende ingrepen op Europees en nationaal niveau. Voor de factor geslacht zou op Europees niveau kunnen worden beslist om de vernietigde art. 5, tweede lid Genderrichtlijn te laten herrijzen. Voor de factor genetische informatie zou het nationaal verbod om deze gegevens te gebruiken en mee te delen uit art. 58 W.Verz. kunnen worden opgeheven. De Anti-discriminatiewetgeving vormt geen belemmering voor het maken van een onderscheid op basis van genetische gegevens, wanneer er een redelijke en objectieve rechtvaardiging voorhanden is. Ook de Verordening inzake gegevensbescherming laat toe om genetische gegevens te verzamelen, op te slaan, te analyseren en te verwerken wanneer er een verwerkingsgrondslag aanwezig is uit art. 9,2 GDPR. De opheffing van het verbod zou dus moeten volstaan.

De overige wettelijk verankerde solidariteitsmechanismen die subsidiërende solidariteit creëren kunnen op een andere manier worden georganiseerd. Het best kan inspiratie worden gehaald uit het buitenland. Feit is dat solidariteitsmechanismen werden ingebouwd om o.a. budgettaire redenen en de toegang tot de verzekering te garanderen voor slechte risico's maar dat deze objectieven ook kunnen worden bereikt op een manier waarbij er geen subsidiërende solidariteit ontstaat op de verzekeringsmarkt. Een voorbeeld betreft het systeem van de Vereende in het kader van de WAM-verzekering in Nederland.

5. BIBLIOGRAFIE

5.1 Europese wetgeving

Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming), Pb.L. 4 mei 2016, afl. 119, 1-88.

Richtlijn 2003/98/EG van 17 november 2003 inzake het hergebruik van overheidsinformatie, Pb.L. 31 december 2003, 90-96.

Richtlijn nr. 2004/113/EG van de Raad van 13 december 2004 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de toegang en het aanbod van goederen en diensten, *Pb.L.* 21 december 2004, afl. 373, 37-43.

Richtlijn nr. 2013/37/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot wijziging van Richtlijn 2003/98/EG inzake hergebruik van overheidsinformatie, Pb.L. 27 juni 2013, afl. 175, 1-8.

5.2 Nationale wetgeving

Wet betreffende de verzekeringen, 4 april 2014, *BS* 35487.

Wet ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, 10 mei 2007, *BS* 29031.

Wet tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, 30 juli 1981, *BS* 9928.

Wet ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, 10 mei 2007, *BS* 29016.

5.3 Rechtspraak

5.3.1 Europese rechtscolleges

EHRM 8 november 2016, nr. C-72384/14, ECLI:CE:ECHR:2016:1108JUD007238414.

HvJ, 23 april 1991, nr. C-41/90, ECLI:EU:C:1991:161

HvJ 25 februari 2003, nr. C-59/01, ECLI:EU:C:2003:102.

HvJ 28 april 2009, nr. C-518/06, ECLI:EU:C:2009:270.

HvJ 1 maart 2011, nr. C- 236/09, ECLI:EU:C:2011:100.

HvJ 7 maart 2013, nr. C- 577/11, ECLI:EU:C:2013:146.

HvJ 13 mei 2014, nr. C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317.

5.3.2 Nationale rechtscolleges

Cass. 24 april 2009, C.07.0471.N/1.

Cass. 23 februari 2017, C.15.0243.F.

GwH 10 november 2011, nr. 166/2011.

Arbh. Brussel 16 maart 2018, 2016/AB/1090.

5.4 Rechtsleer

5.4.2. Boeken

COLLE, P., *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht (zevende editie) - gebonden editie*, Mortsel, Intersentia, 2019, 278 p.

CHRISTL, W., en SPIEKERMANN, S., *Networks of Control*, Wenen, Facultas, 2016, 156 p.

GOESSENS, E., *Private verzekering en solidariteit*, Mortsel, Intersentia, 2018, 456 p.

THIERY, Y., *Discriminatie en verzekering*, Mortsel, Intersentia, 2011, 758 p.

VETZO, MJ., GERARDS, JH., en NEHMELMAN, R., *Algoritmes en grondrechten*, Den Haag, Boom Juridisch, 2018, 244 p.

VERENIGING VOOR GEZONDHEIDSRECHT, *Big Data in de zorg*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2017, 99 p.

WEYTS, B., en VANSWEEVELT, T., *Handboek Verzekeringsrecht*, Mortsel, Intersentia, 2016, 1152 p.

5.4.1 Bijdragen in verzamelwerken

BALTHAZAR, T. “De krachtlijnen van de GDPR en de belangrijkste innovaties voor de zorg” in BALTHAZAR, T., RAEYMAEKERS, P., BERGHMANS, P., BRACKE, A., BROECKX, N., DELBEKE, E., BERNAUW, K., “Hoe barmhartig kleurt het verzekeringsrecht? De vergoeding van rampenschade” in CLAEYS, I. (ed.), *De kleuren van het recht*, Mortsel, Intersentia, 2012, 3-40.

DE POORTER, I., “De “GDPR” of Algemene Verordening Gegevensbescherming”, in BERGER, P., BIQUET-MATHIEU, C., BLOMMART, D., BOGAERT, F., BOGAERTS, J., CALLENS, E., DE POORTER, I., DE SCHRYVER, V., FABRI, C., FYON, M., GOENS, D., LEGEIN, L., LIEBAERT, S., PEETERS, I., RAES, M., RAVELINGIEN F., RICHELLE, J., SAVONET, L., STEENNOT, R., VAN DE WIELE, W., VANDENDRIESSCHE, J., en VANNEROM, J., (eds.), *Financiële regulering: een dwarsdoorsnede*, Mortsel, Intersentia, 2019, 449-492.

DOBBELAERE, D., en VERCAUTEREN, J-C., “Smart contracts en verzekeringen” in HOOGENDIJK, F., VANDEZANDE, N., AERS, P-J., (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, 297- 330.

DZIERGWA, J-P., GOYENS, F., MATHIEU, C., NELEN, L., ROSSEAU, M., SERGEANT, J., SWENNEN, R., VAN LANGENAEKER, J., en VIJVERMAN, A., (eds.) , *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la Charte, 2018, 1-21.

GOYENS, F. “Aanstelling van een functionaris voor gegevensbescherming (DPO)” in BALTHAZAR, T., RAEYMAEKERS, P., BERGHMANS, P., BRACKE, A., BROECKX, N., DELBEKE, E., DZIERGWA, J-P., GOYENS, F., MATHIEU, C., NELEN, L., ROSSEAU, M., SERGEANT, J., SWENNEN, R., VAN LANGENAEKER, J., en VIJVERMAN, A., (eds.) , *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la Charte, 2018, 44-56.

GOYENS, F., “Uitvoeren van gegevensbeschermingseffectbeoordelingen” in BALTHAZAR, T., RAEYMAEKERS, P., BERGHMANS, P., BRACKE, A., BROECKX, N., DELBEKE, E., DZIERGWA, J-P., GOYENS, F., MATHIEU, C., NELEN, L., ROSSEAU, M., SERGEANT, J., SWENNEN, R., VAN LANGENAEKER, J., en VIJVERMAN, A., (eds.) , *Gegevensbescherming in de zorg - een praktische gids bij de GDPR*, Brugge, die Keure / la Charte, 2018, 65-79.

HENDERICKX, F., “Discriminatie” in HENDERICKX, F., ENGELS, C., ANKAERT, E., DE GROOF, S., FEREMANS, K., FRANCHIMONT, A., REYNIERS, K., TAES, S., VAN BEVER, A., VANDERPOORTEN, A., VANHEGEN, M., en VERDONCK, I. (eds.), *Arbeidsrecht-Deel 2*, Brugge, Die Keure/la Charte, 2020, 469-539.

JAERTS, P-J., “Inleiding tot smart contracts” in HOOGENDIJK, F., VANDEZANDE, N., AERTS, P-J., (eds.), *Smart contracts*, Mortsel, Intersentia, 2020, 57-84.

WEYTS, B., “Het segmentatiebeleid van de verzekeraars: krachtlijnen en wijzigingen ten gevolge van de verzekeringswet van 4 april 2014” in WEYTS, B., en VANSWEEVELT T., (eds.), *De Verzekeringswet 2014*, Mortsel, Intersentia, 2015, 27-50.

ZWENNE, GJ., en STEENBRUGGEN, WAM., “Controle en toezicht op het gebruik van big data” in VERENIGING VOOR GEZONDHEIDSRECHT, *Big Data in de zorg*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2017, 99 p.

5.4.3 Tijdschriftartikelen

BROCKMANS, E., "Big Brother Awards hekelen privacybeleid Facebook", *Juristenkrant* 2016, 6.

BONNAFFE, R., "Nieuwe technologieën en het recht: de impact van artificiële intelligentie op de rechtspraak", *TRV* 2018, 856-869.

BORGESIUS, J., "Verzekeringspremie mensenrecht: Over een baanbrekend arrest, richtsnoeren voor de uitleg, en een ongeldige wet", *T. Verz.* 2012, 100-116.

BRUGGEMAN, V., FAURE, M., en HARTLIEF, T., "Verplichte verzekering in België", *Bull.ass.* 2007, 387-402.

CORNELIS, C., "Het belang van genetische gegevens in het Belgische recht", *VI.T.Gez.* 2017-2018, 295-309.

FAURE, M., en HARTLIEF, T., "Vergoeding van schade bij rampen in België en Nederland", *TPR* 2015, nr. 3, 991-1053.

GOESSENS, E., "Juridische grenzen aan solidariteit in private verzekering", *RW* 2017-18, nr. 25, 962-976.

GRYFFROY, P., FITEN, B., en SURINX, D., "Zelfrijdende wagens anno 2019- Waar staan we juridisch en maatschappelijk", *NJW* 2019, 542-556.

GODFROID, A., en BAYENS, Y., "Verzekeraar moet ook bij nietig contract slachtoffer verkeersongeval vergoeden", *Juristenkrant* 2017, 4.

HARDYNS, W., en RUMMENS, A., "Predictieve analyse in de criminologie", *Panopticon* 2017, 213-221.

PANZAVOLTA, M., ROYER, S., SEVERIJNS, H., "Algemene dataretentie: ten minste houdbaar tot?", *T. Strafr.* 2018, 3-18.

SCHELLEKENS, M., "Self-driving cars and the chilling effect of liability law", *Computer Law & security review* 2015, 506-517.

SPINOY, M., "Directe of indirecte discriminatie: sanctie blijft gelijk", *DJK* 2019, nr. 394, 1.

SIX, JPH., "Maatschappelijk verantwoorde voor- en naselectie", *Bull.ass* 2004, 219-227.

STROOBANTS, N., "GDPR en het verwerken van gezondheidsgegevens in private ziekteverzekeringen", *DCCR* 2019, nr. 1, 231-272.

TJONG TJIN TAI, TFE., "Juridische aspecten van blockchain en smart contracts", *TPR* 2017, 563-608.

THIERRY, Y., “Verzekering en de (r)evolutie van het geslachtsdiscriminatierecht, *Bull.ass.* 2007, 20-54.

UYTTERHOEVEN, G., “Digitalisering: Wat is de impact op verzekeringsproducten en distributienetten?”, *BFW* 2019, nr. 1, 12-14

VAN DER SYPE, YS., en VEDDER, A. “Privacy, werk en internet of things” *Oriëntatie* 2016, 118-127.

VANDE VORST, C., en VAN DAELE, J., “Blockchain en smart contracts in de juridische praktijk – Enkele aandachtspunten”, *TBO* 2019, nr. 2, 156-164.

VAN GREMBERGHE, T., “Eerste GDPR-sanctie is een feit”, *DJK* 2019, nr. 391.

VAN EECKE, P., “Privacy moet voor bedrijven een uitgangspunt zijn”, *Juristenkrant JAARTAL*, 8-9.

VAN DAELE, G., “Verbod op discriminatie tussen mannen en vrouwen bij verzekeringsovereenkomsten”, *NNK* 2015, nr. 3, 30-31.

VERELLEN, T., “Het voorstel tot herziening van de PSI-richtlijn: Hoe open is open data?”, *TRNI* 2018, 89-101.

VERDEGEM, P., “Van Big data naar Big brother: hoe dataficatie onze persoonlijke autonomie en democratie in het gedrang kan brengen”, *Bank Fin.* 2016,140-144. (bron filter bubbel en 3 v’s)

WEYTS, B., en PORTUGAELS, N., “Enkele bedenkingen bij de rol van het indemnitairst beginsel voor vaststellingsovereenkomsten in het verzekeringsrecht”, *TBBR* 2020, nr. 6, 338-347.

WERBROUCK, J. “De productaansprakelijkheid voor zelfrijdende motorrijtuigen”, *TPR* 2018, nr. 1, 529-603.

5.4.4. Masterproeven

METTEPENNINGEN, L., *Microverzekeringen voor de deeleconomie*, masterproef Rechten UGent, 2018-2019, https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/782/536/RUG01-002782536_2019_0001_AC.pdf.

SARS, E., *De ontwikkelingen van big data binnen de verzekeringssector gezien in het licht van de huidige wet- en regelgeving*, masterproef Rechten Universiteit van Tilburg, 2020, <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=150235>.

VAN SEVEREN, E., *Online prijsdiscriminatie in een Europeesrechtelijk perspectief*, masterproef Rechten UGent, 2017-2018, https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/479/421/RUG01-002479421_2018_0001_AC.pdf.

WIDENHOFER GK., en YTTERSTAD, ES., *Assymmetric information in insurance- The impact of Big Data on Low-SES individuals*, masterproef Economie Norwegian School of Economics, 2016-2017, <https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/bitstream/handle/11250/2488033/master2017.PDF?sequence=1>.

5.4.5 Onlinebronnen

DE MEYER, J., “The use of Big data and artificial intelligence in insurance” http://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-039_beuc_position_paper_big_data_and_ai_in_insurances.pdf.

DE PRIL, N., DHAENE, J., en SIMON, S., “Risico en Verzekering”, <https://feb.kuleuven.be/public/u0014274//1999-DePril-Dhaene-Simon.pdf>

DE PRIL, N., en DHAENE, J., “Rapport van de werkgroep segmentering”, <https://feb.kuleuven.be/public/u0014274//1995-DePril-Dhaene.pdf>.

KOOL, L., TIMMER, J., en VAN ELS, R., “De datagedreven samenleving- Achtergrondstudie”, https://www.rathenau.nl/sites/default/files/Rapport_Datagedreven_samenleving_Rathenau%20Instituut.pdf.

ROGGE, J., “Wanneer spreken we over opzet in verzekeringen”, <https://indd.adobe.com/view/ac09417f-c832-47f7-937b-16d28d9f42eb>.

SCHERMER, B., HAGENAUW, D., en FALOT, N., “Handleiding Algemene verordening gegevensbescherming en Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming”,

<https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/handleidingalgemeneverordeninggegevensbescherming.pdf>.

TIMMER, J., ELIAS, I., KOOL, L., en VAN EST, R., “Berekende risico’s- Verzekeren in de datagedreven samenleving”,

https://www.rathenau.nl/sites/default/files/Rapport_Berekende_Risicos_Rathenau%20Instituut.pdf.

VERBOND VAN VERZEKERAARS, “Grip op Data- Green paper Big Data”,

<https://www.verzekeraars.nl/media/1489/grip-op-data-green-paper-big-data.pdf>.

VUKICEVIC, B., “Internet of Things: kansen en bedreigingen voor verzekeraars”,

<https://www.frankwatching.com/archive/2018/11/28/internet-of-things-kansen-en-bedreigingen-voor-verzekeraars/>.